

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้เพื่อสร้างคู่มือส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาเพื่อเตรียมความพร้อมในชั้นเรียนรวม สำหรับเด็กพัฒนาการช้าที่มีอายุระหว่าง 0-7 ปี โดยการเปรียบเทียบคะแนนพุทธิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประเด็นดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กพัฒนาการช้า

- 1.1 ความหมายของเด็กพัฒนาการช้า
- 1.2 ประเภทของเด็กพัฒนาการช้า
- 1.3 สาเหตุที่ทำให้พัฒนาการช้า
- 1.4 ลักษณะพัฒนาการของเด็กพัฒนาการช้า
- 1.5 การส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กพัฒนาการช้า

2. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมสำหรับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

- 2.1 ความหมายของความพร้อม
- 2.2 ความสำคัญของการสำรวจความพร้อม
- 2.3 องค์ประกอบของความพร้อมทางภาษา
- 2.4 การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม
- 2.5 ระบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้า

3. ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดมหาสารคาม

- 3.1 สภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดมหาสารคาม
- 3.2 บริบทของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในจังหวัดมหาสารคาม
- 3.3 สภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

3.4 โรงเรียนที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมของจังหวัดมหาสารคาม

3.5 ระบบดูแลช่วยเหลือเด็กพัฒนาการช้าในโรงเรียน

4. คู่มือพัฒนาการทางภาษา

4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา

4.2 พัฒนาการเบื้องต้นทางภาษา

4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษา

4.4 บทบาทของพ่อแม่ต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กพัฒนาการช้า

4.5 บทบาทของครูต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กพัฒนาการช้า

5. แนวทางพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้า

5.1 แนวทางพัฒนาหลักสูตร

5.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา และรูปแบบการนำไปใช้

5.3 วิธีสอน และเทคนิคการสอน

5.4 วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอน

5.5 การประเมินผลผู้เรียนตามความเป็นจริง

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กพัฒนาการช้า

6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา

7. สมมุติฐานของการวิจัย

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กพัฒนาการช้า

1.1 ความหมายของเด็กพัฒนาการช้า

เด็กพัฒนาการช้า ใช้คำเรียกแตกต่างกันไปตามความคิดเห็น เช่น เรียกว่าเด็กบกพร่องทางสติปัญญา เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีระดับสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์ ถึงจะเรียกอย่างไรก็ตามหากพิจารณาจากคำเหล่านี้แล้วจะพบว่ามีความหมายที่ไม่แตกต่างกัน สำหรับงานวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “เด็กที่มีพัฒนาการช้า” เนื่องจากมีสติปัญญาดำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย มีการแสดงออกให้เห็นว่ามีความบกพร่องในการปรับตัวและมีกบฏอาการให้เห็นว่ามีความบกพร่องของพัฒนาการ เช่น การเคลื่อนไหว การใช้ภาษา ความเข้าใจภาษาและการช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวัน (พรหมณี แสงชูโต, 2546) นอกจากนี้พบว่าข้อมูลสนับสนุนความล่าช้าของพัฒนาการคือ ความบกพร่องทางสติปัญญา การมีข้อจำกัดและการเสียเปรียบโดยแสดงออกทางพฤติกรรมของพัฒนาการที่ช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน

ความหมายตามภาวะพัฒนาการล่าช้า เป็นภาวะที่สอดคล้องกับความบกพร่องของสติปัญญา โดยมีความสามารถทางสติปัญญาดำกว่าปกติ ปรากฏร่วมกับความจำกัดทางทักษะด้านการปรับตัวอย่างน้อย 2 ทักษะ หรือมากกว่า คือ การสื่อความหมาย (Communication) การดูแลตนเอง (Self - Care) การดำรงชีวิตในบ้าน (Home Living) ทักษะทางสังคม (Social Skill) การใช้สาธารณสมบัติ (Community Use) การควบคุมตนเอง (Self - Direction) สุขอนามัยและความปลอดภัย (Health and Safety) การเรียนวิชาการเพื่อชีวิตประจำวัน (Functional Academic) การใช้เวลาว่าง (Leisure) และการทำงาน (Work) ลักษณะความล่าช้าเกิดขึ้นก่อน อายุ 18 ปี (พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์, 2537)

ความหมายทางการแพทย์ เป็นการนิยามตาม International Classification of Disease – 10 (ICD-10) โดยองค์การอนามัยโลก (World Health Organization) หมายถึงภาวะที่สมองหยุดพัฒนา หรือพัฒนาได้ไม่เต็มที่ ทำให้เกิดความบกพร่องทางทักษะต่าง ๆ ในระยะพัฒนาการซึ่งส่งผลต่อระดับเขาวนปัญญาทุก ๆ ด้าน เช่น ความสามารถด้านสติปัญญา ภาษา การเคลื่อนไหวและทักษะทางสังคม รวมทั้งความบกพร่องในเรื่องการปรับตัว อาจมีหรือไม่มี ความผิดปกติทางด้านร่างกายหรือจิตใจร่วมด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ Stromman (1989) ได้ให้ความหมายตามระบบ The American Academy on Mental Deficiency (AAMD) ภาวะความบกพร่องทางสติปัญญา หมายถึง ระดับสติปัญญาที่ด้อยหรือ ต่ำกว่าปกติ เนื่องจากพัฒนาการทางสมองหรือจิตใจหยุดชะงัก การเจริญเติบโตไม่เต็มที่ที่ทำให้ความสามารถจำกัด ในด้านการเรียนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และมีการเจริญเติบโตไม่สมวัย กล่าวคือ มีจุดสำคัญ 3 ประการคือ 1) ความสามารถของสติปัญญา

โดยทั่วไป หมายถึง การประเมินด้านเชาวน์ปัญญา โดยใช้แบบทดสอบด้านเชาวน์ปัญญาระดับของสติปัญญาที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยปกติอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งประมาณ 70 หรือต่ำกว่า 70 การปรับตัวซึ่งประเมินจากประสิทธิภาพหรือระดับมาตรฐานของแต่ละบุคคลในอันที่จะพึ่งพาตนเอง มีความรับผิดชอบด้านสังคมตามอายุและวัฒนธรรม

จากการศึกษาพอสรุปได้ว่า เด็กพัฒนาการช้า ลักษณะความบกพร่องทางสติปัญญาเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้พัฒนาการช้า โดยมีระดับความรุนแรงที่แตกต่างกัน โดยแบ่งได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ บกพร่องระดับเล็กน้อย บกพร่องระดับปานกลาง บกพร่องระดับรุนแรง บกพร่องระดับรุนแรงมาก ซึ่งมีสาเหตุมาจากภาวะสมองหยุดพัฒนาหรือพัฒนาได้ไม่เต็มที่ ทำให้เกิดความจำกัดทางด้านความสามารถทางสติปัญญา มีระดับเชาวน์ปัญญาต่ำกว่าเกณฑ์ปกติในทุก ๆ ด้าน ร่วมกับความจำกัดทางการเรียน และทักษะการปรับตัวให้สอดคล้องกับความต้องการในชีวิตประจำวัน ตามสภาพแวดล้อมของสังคมปกติ อาจจะมีหรือไม่มี ความผิดปกติทางกายหรือจิตใจร่วมด้วย ทั้งนี้ต้องเกิดขึ้นก่อนอายุ 18 ปี เด็กพัฒนาการช้าทุกคนจำเป็นต้องได้รับการกระตุ้นพัฒนาการ เพราะการกระตุ้นพัฒนาการเร็วและสม่ำเสมอเด็กก็จะสามารถพัฒนาความสามารถได้เร็วเท่านั้น

1.2 ประเภทของเด็กพัฒนาการช้า

เนื่องจากเด็กที่มีพัฒนาการช้า มีความบกพร่องที่แตกต่างกันดังนั้นจึงมีการจัดแบ่งประเภท เพื่อให้ระบุถึงความรุนแรงของความบกพร่อง อันจะส่งผลให้สามารถให้การช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม

กรอสส์แมน (Grossman, 1983) ได้แบ่งระดับการพัฒนาการช้า โดยยึดการแบ่งตามคะแนนของสติปัญญาหรือ I.Q. (Intelligence Quotient) ที่ได้ทดสอบ มาตรฐาน คือ

1.2.1 พัฒนาการช้าระดับเล็กน้อย (Mild Mental Retardation) ช่วงคะแนนของระดับสติปัญญา 50 – 55 ถึง 70

1.2.2 พัฒนาการช้าระดับกลาง (Moderate Mental Retardation) ช่วงคะแนนระดับสติปัญญา 35 – 40 ถึง 50 - 55

1.2.3 พัฒนาการช้าระดับมาก (Sever Mental Retardation) ช่วงคะแนนระดับสติปัญญา 20 – 25 ถึง 35 – 40

1.2.4 พัฒนาการช้าระดับรุนแรงสติปัญญาต่ำกว่า 20 - 25

1.2.5 พัฒนาการช้าที่ไม่สามารถระบุค่าคะแนนของระดับสติปัญญา

แอสแมน และ เอลกินส์ (Ashman & Elkins, 1990) ได้เปรียบเทียบระดับความบกพร่องทางด้านสติปัญญา ระหว่างคะแนนสติปัญญา ตามหลักเกณฑ์แบ่งประเภทเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาของ AAMD กับ คะแนนระดับสติปัญญา จากแบบทดสอบ บิเน็ต (Binet) และ เวชสเลอร์ (Wechsler) ปรากฏดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 เปรียบเทียบระดับความบกพร่องทางสติปัญญาระหว่างคะแนนระดับสติปัญญาตามหลักเกณฑ์ของ AAMD , Binet และ Wechsler

ประเภท	AAMD	Binet	Wechsler
ความบกพร่องทางสติปัญญาเล็กน้อย	50 – 55 ถึง 70	52 - 68	55 – 69
ความบกพร่องทางสติปัญญาปานกลาง	35 – 40 ถึง 50 -55	36 - 51	40 – 54
ความบกพร่องทางสติปัญญามาก	20 – 25 ถึง 35 - 40	20 -35	25 – 39
ความบกพร่องทางสติปัญญารุนแรง	ต่ำกว่า 20 หรือ 25	ต่ำกว่า 20	ต่ำกว่า 25

วาริ ธีระจิต (2534) ได้จำแนกเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาตามระดับความสามารถของเขานี้ปัญหาออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาในระดับรุนแรงมากมี I.Q. 0–21 เรียกว่า พวก Feeble Minded หรือ Nursing Care หรือ Profound ช่วยเหลือตนเองไม่ค่อยได้ถึง ใ้ค้ก็น้อยมาก ต้องได้รับการช่วยเหลือเลี้ยงดูจากผู้อื่น เช่น พี่เลี้ยง ครู พ่อ แม่ อยู่ตลอดเวลาจะมีความบกพร่องด้านการสื่อสารและการเรียน ฝึกกิจวัตรประจำวันง่าย ๆ ได้เล็กน้อย
2. เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาในระดับรุนแรงหรือขนาดหนัก เรียกว่า Imbecile หรือ Severs grade มี I.Q. 21 – 34 เด็กกลุ่มนี้เรียนไม่ค่อยได้แต่พอฝึกได้ในสิ่งง่ายๆ เช่น การช่วยเหลือตนเอง แต่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือแนะนำจากครู ผู้ปกครองหรือพี่เลี้ยงอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการช่วยเหลือเรื่องกิจวัตรประจำวัน การเข้าสังคม และการป้องกันอันตราย
3. เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาที่ระดับปานกลางมี I.Q. ระหว่าง 35 – 49 คือพวกที่เรียกว่า Moderate Grade (Trainable) เด็กพวกนี้มีระดับสติปัญญาที่สามารถฝึกหัดได้ เรียนทักษะง่ายๆ ได้ เกี่ยวกับการทำงาน การเข้าสังคม และการช่วยเหลือตนเอง
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาในระดับเพียงเล็กน้อยมี I.Q. ระหว่าง 50 – 70 เรียกว่า Mild grade เด็กพวกนี้มีความสามารถใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่ต้องการการช่วยเหลือในด้าน

การจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับเด็กพวกนี้ เพื่อที่จะดำเนินชีวิตในสังคมได้และสามารถช่วยเหลือตนเองได้มากที่สุด

ปัจจุบันองค์การอนามัยโลก ได้แบ่งระดับความบกพร่องทางสติปัญญาโดยใช้ ICD – 10 Forth Edition Revised (ประภัสสร ปรีเอี่ยม และคณะ, 2544) ซึ่งแบ่งระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางด้านสติปัญญาไว้ดังตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2 การแบ่งระดับความรุนแรงของความบกพร่องทางสติปัญญาตามเกณฑ์ International Classification of Disease – 10 (ICD – 10)

ระดับความรุนแรง	I.Q.	ลักษณะเฉพาะ
น้อย (Mild Mental Retardation)	50 – 69	มีลักษณะด้านภาษา และการสื่อความหมายได้ช่วยเหลือตนเองได้ เช่น อาบน้ำ แต่งตัว การรับประทานอาหาร ช่วยงานบ้าน ฯลฯ เรียนในระดับประถมศึกษาได้ และเรียนวิชาชีพง่าย ๆ ได้ ประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเองได้ ด้านพฤติกรรม อารมณ์ สังคม ต้องการช่วยเหลือและแก้ไขบ้าง แต่โดยรวมจะมีลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่มีสติปัญญาปกติ
ปานกลาง (Moderate Mental Retardation)	35 - 49	มีพัฒนาการทางด้านภาษาค่อนข้างจำกัด บางคนสนทนาง่ายๆ ได้ มีทักษะด้านการดูแลตนเอง และด้านการเคลื่อนไหวล่าช้า พอเรียนทักษะพื้นฐานที่จำเป็นง่ายๆ ได้ ในการอ่านเขียนและนับจำนวนได้ สามารถฝึกหัดเกี่ยวกับการทำงาน กิจวัตรประจำวัน พัฒนาความสามารถทางสังคม ในการสร้างปฏิสัมพันธ์สื่อความหมาย กับบุคคลอื่นเข้าร่วมกิจกรรมสังคมง่ายๆ ได้

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ระดับความรุนแรง	I.Q.	ลักษณะเฉพาะ
รุนแรง (Severe Mental Retardation)	20 – 34	มีลักษณะคล้ายคลึงกับบุคคลที่มีความสามารถทางสติปัญญาในระดับปานกลาง แต่มีความจำกัดของพัฒนาการทางภาษาสูงกว่า ส่วนใหญ่จะมีปัญหาความบกพร่องด้านการเคลื่อนไหวหรือความบกพร่องด้านอื่น ๆ ที่เกิดร่วมด้วยอย่างชัดเจน ต้องการความช่วยเหลือและแนะนำ
รุนแรงมาก (Profound Mental Retardation)	น้อยกว่า 20	มีความจำกัดของพัฒนาการทางภาษาอยู่ในระดับรุนแรง การสื่อความหมายได้เพียงแสดงท่าทางง่าย ๆ ส่วนใหญ่ไม่เคลื่อนไหวหรือเคลื่อนไหวได้เล็กน้อย ไม่สามารถควบคุมตัวเองการดูแลตนเองในระดับพื้นฐานทำได้เพียงเล็กน้อย จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและแนะนำ
อื่น ๆ (Other Mental Retardation)	ทำการประเมิน เขavnปัญญา ตามวิธีปกติได้ ยากหรือไม่ สามารถทำได้	มักมีความบกพร่องทางกายหรือทางประสาทรับรู้เกิดขึ้นร่วมด้วย เช่น ตาบอด หูหนวก หรือมีความผิดปกติทางพฤติกรรมอย่างรุนแรง
ระบุประเภทไม่ได้ (Mental Retardation Unspecified)		มีหลักฐานว่าเป็นบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาแต่มีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะแยกประเภทข้างต้นได้

ที่มา (ประกิตสร ปริเอี่ยม, 2544.)

ตามระบบ AAMR ได้แบ่งระดับความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางด้านสติปัญญาตามความหมายใหม่ที่ได้นำบัญญัติขึ้น โดยแบ่งระดับความรุนแรงตามลักษณะความต้องการความช่วยเหลือ และรูปแบบของการให้ความช่วยเหลือโดยพิจารณาจากความสามารถของบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ประเมินได้โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ คือ

1. ต้องการได้รับการช่วยเหลือเป็นครั้งคราว (Intermittent)
2. ต้องการความช่วยเหลือตามระยะเวลาที่กำหนด (limited)
3. ต้องการความช่วยเหลือติดต่อกันตลอดไป (Extensive)
4. ต้องการความช่วยเหลือในทุกๆ ด้าน อย่างทั่วถึง และต้องการมากที่สุด(Prevasive)

สรุปจากการแบ่งระดับความรุนแรงของภาวะความบกพร่องทางสติปัญญาในความหมายเก่า จะมองระดับเขาวนปัญญา และพฤติกรรม แบ่งระดับความรุนแรงระดับต่าง ๆ ตั้งแต่มีความบกพร่องระดับน้อยจนถึงมีความบกพร่องระดับรุนแรงมาก ซึ่งในปัจจุบันได้นำการจัดระดับตาม ICD – 10 มาใช้ โดยความหมายใหม่จะเน้นระดับเขาวนปัญญาและพฤติกรรมเหมือนกัน แต่การแบ่งระดับความบกพร่องทางสติปัญญา จะเน้นความต้องการของบุคคลว่าต้องการความช่วยเหลืออะไรบ้าง และพัฒนาได้โดยการประเมินว่าบุคคลนั้นต้องการความช่วยเหลืออย่างไร เพื่อให้การช่วยเหลือได้เหมาะสม

1.3 สาเหตุที่ทำให้พัฒนาการช้า

ภาวะบกพร่องทางสติปัญญาเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดพัฒนาการช้าการที่ระบุสาเหตุที่แท้จริงของความบกพร่องทางสติปัญญา ทำได้ยากมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาระดับเล็กน้อยแมคมิลแลน(Macmilan,1982) พบว่า บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญานี้สามารถระบุสาเหตุได้จริง ๆ เพียงร้อยละ 6 – 15 เท่านั้น ที่เหลือยังไม่สามารถหาสาเหตุที่แท้จริงได้ แอชแมน และเอลกินส์ (Ashman & Elkins,1990) กล่าวว่าในจำนวนไม่เกินร้อยละ 20 ของผู้ที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่สามารถระบุสาเหตุได้นั้นมีสาเหตุมาจาก 3 สาเหตุสำคัญ คือ

1. สาเหตุจากสภาพแวดล้อมทางครอบครัว สาเหตุที่มีองค์ประกอบสองส่วนที่น่าพิจารณา คือ องค์ประกอบของครอบครัวเองและองค์ประกอบจากสิ่งแวดล้อมภายนอก แม้จะสรุปไม่ได้ว่าส่วนใดมีอิทธิพลมากน้อยเพียงใด และในส่วนใดบ้าง แต่จากการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องพบว่า องค์ประกอบสองส่วนนี้มีความสำคัญต่อเด็กไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันสภาพแวดล้อมในที่นี้หมายถึงสิ่งที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งสาเหตุอาจมาจาก

1.1 ขาดการกระตุ้นทางด้านจิตใจและสังคม เนื่องมาจากครอบครัวมีฐานะยากจน ขาดการศึกษาของพ่อแม่ ทำให้ลูกที่เกิดมาขาดโอกาสพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสม

1.2 ขาดการกระตุ้นทางสัมผัสรับรู้ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม เนื่องมาจากความบกพร่องทางด้านร่างกาย หรือด้านประสาทสัมผัส หรือพิการอย่างใดอย่างหนึ่ง ประกอบกับพ่อ แม่ ขาดการเอาใจใส่ดูแล ทำให้เด็กไม่ได้รับการกระตุ้นพัฒนาการที่ดีพอ

2. สาเหตุจากองค์ประกอบทางกรรมพันธุ์ มีหลายประการ คือ

2.1 ดาวน์ซินโดรม (Down Syndrome) เกิดจากโครโมโซมมีจำนวนผิดปกติในตำแหน่งคู่ที่ 21 โดยมีโครโมโซมเกินมาหนึ่งข้าง ซึ่งคนปกติจะมีโครโมโซมจำนวน 22 คู่ หรือ 44 ข้าง และมีส่วนควบคุมเกี่ยวกับเพศอีก 1 คู่ รวมเป็น 23 คู่ แต่เด็กดาวน์ซินโดรม จะมี 47 ข้าง โดยโครโมโซมจะเรียงตัวกันเป็นกลุ่ม และจับกันเป็นคู่ ๆ แต่เด็กดาวน์ซินโดรมนั้นตรงกลุ่มที่ 21 มีโครโมโซมเป็น 3 ข้าง ซึ่งเกินมา 1 ข้าง ลักษณะเช่นนี้จะพบประมาณ 1 ใน 600 ของอัตราการเกิด

2.2 Phenylketonuria (PKU) เกิดจากการขาดเอนไซม์ชนิดหนึ่งที่ทำหน้าที่เปลี่ยนกรดอะมิโนตัวหนึ่ง คือ Phenylamine ให้เป็น Tyrosine และ Melanin หรือ สีผิวของร่างกาย ทำให้มีสารสีที่ผิวหนัง ตา และผม น้อยกว่าปกติ เด็กพวกนี้มีผมสีจางกว่าปกติมักมีผื่นตามผิวหนัง และมีผิวหนังอักเสบร่วมด้วย

2.3 Hypothyroidism คือ ต่อมไร้ท่อผิดปกติ หรือไม่สามารถสังเคราะห์ฮอร์โมนไทรอยด์ได้ ทำให้ร่างกายชะงักการเจริญเติบโต แคระแกรนผอมทั้งตัว จมูกแปบ ริมฝีปากหนา ลิ้นใหญ่จุกปาก ผิวหนังแห้ง ท้องโต ผิวซีด ซีฟอรเดินช้า มีอาการทางประสาท เช่น เดินเปะปะ กล้ามเนื้ออ่อนแรง มีอาการเกร็ง และมือสั่น

3. สาเหตุจากสมองถูกทำลาย ได้แก่

3.1 การติดเชื้อ อาจเกิดขึ้นขณะเด็กอยู่ในครรภ์ หรือหลังคลอดเมื่ออยู่ในวัยทารก หรือวัยเด็กเล็กก็ได้ เช่น หัดเยอรมัน ซิฟิลิส เชื้อเหล่านี้เป็นกับมารดาแล้วจะติดต่อไปยังทารกโดยตรง และทำลายสมองของทารกได้ เชื้อที่สามารถทำลายสมองอีกสองตัว คือ Meningitis และ Encephalitis ซึ่งอาจทำให้สมองพิการ หรือพิการในภายหลังได้

3.2 สภาพแวดล้อมที่เป็นภัย ได้แก่ การถูกทุบตีที่ศีรษะหรือ ประสบอุบัติเหตุที่ศีรษะอย่างรุนแรง การได้รับสารพิษต่างๆ เข้าทางร่างกายของมารดาหรือของเด็กโดยตรง เช่น ยาเสพติดทุกชนิด สารตะกั่ว ยาบางชนิดที่รับประทานเป็นเวลานานๆ การฉายรังสีกับมารดาที่มีครรภ์อย่างไม่ถูกต้อง การขาดสารอาหารตั้งแต่ทารกอยู่ในครรภ์มารดา การคลอดก่อนกำหนด หรือการคลอดหลังกำหนด การขาดออกซิเจนเป็นเวลานาน

สำหรับ ผดุง อารยะวิญญู (2539) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการบกพร่องทางสติปัญญาว่า ส่วนมากที่พบเป็นสาเหตุทางการแพทย์โดยมีสาเหตุ ดังนี้

1. สาเหตุก่อนคลอด ในระหว่างตั้งครรภ์มารดาอาจเจ็บป่วย โรคบางอย่างทำให้เด็กในครรภ์กลายเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาได้ เช่น โรคหัดเยอรมัน ในรายที่รุนแรง เด็กอาจมีความพิการที่ซับซ้อน (Multiple Handicap) สาเหตุสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การรับประทานยาของมารดา เช่น ยาพวกควินิน มารดากล่อมท่าแท้งอย่างผิดกฎหมาย หรือให้หมอดำยาทำให้แต่ไม่สามารถทำลายเด็กได้ฤทธิ์ของยาที่รับประทานเข้าไป อาจทำให้เด็กมีความบกพร่องทางสติปัญญา

2. สาเหตุระหว่างคลอด การคลอดเป็นสาเหตุที่สำคัญที่ทำให้เกิดความบกพร่องทางสติปัญญาได้ การเกิดที่ผิดปกติ เกิดยากหรือได้รับบาดเจ็บระหว่างคลอด ขาดออกซิเจนล้วนเป็นสาเหตุที่สำคัญของการเกิดความบกพร่องทางสติปัญญาทั้งสิ้น

3. สาเหตุหลังคลอดต้นเหตุที่ทำให้เกิดความบกพร่องทางสติปัญญานั้นมีมากมาย การได้รับบาดเจ็บทางสมองก็เป็นสาเหตุหนึ่ง รวมทั้งกระทบกระเทือนอย่างรุนแรงล้วนเป็นสาเหตุทำให้เกิดความบกพร่องทางสติปัญญาทั้งสิ้น นอกจากนั้นนักจิตวิทยายังพบว่าความปรวนแปรทางอารมณ์ขั้นรุนแรง และเป็นเวลานานติดต่อกันก็ทำให้เกิดความบกพร่องทางสติปัญญาได้เช่นกัน

จากสาเหตุความคิดเห็นดังกล่าวข้างต้น อาจสรุปได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เกิดความบกพร่องทางสติปัญญา นั้นมี 4 สาเหตุ คือ

1. สาเหตุมาจากกรรมพันธุ์ คือ เป็นความผิดปกติของโครโมโซม เอนไซม์ หรือ ฮอร์โมน ที่เป็นผลมาจากบิดาหรือมารดา

2. สาเหตุจากมารดาขณะตั้งครรภ์ เช่น เป็นหัดเยอรมัน ดิซเซอซิฟิลิส ครรภ์เป็นพิษ ขาดสารอาหาร ดิยาเสพติด กินยาบางอย่างขณะตั้งครรภ์ เป็นต้น

3. สาเหตุจากการมีปัญหายุ่งยากขณะคลอด เช่น คลอดยาก เด็กขาดออกซิเจน ขณะคลอดเด็กสำลักน้ำคร่ำ รกคลอดตัวก่อนกำหนด เป็นต้น

4. สาเหตุมาจากการเกิดปัญหาหลังคลอดเช่น สมองได้รับความกระทบกระเทือนจากอุบัติเหตุ เป็นโรคเยื่อหุ้มสมองอักเสบ เนื้องอกในสมอง แพ้สารพิษ เช่น สารตะกั่ว มีไข้สูงมากจนชักบ่อย ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่าภาวะบกพร่องทางสติปัญญาเป็นสาเหตุทำให้เด็กมีพัฒนาการช้า ภาวะบกพร่องทางสติปัญญา มีสาเหตุที่ทำให้เกิด 3 ประการ คือ กรรมพันธุ์ (Genetic factor) ชีวภาพ (Biological factor) สิ่งแวดล้อม (Environmental factor) ภาวะบกพร่องทางสติปัญญารักษาให้หายไม่ได้ แต่เด็กบกพร่องทางสติปัญญาทุกคนสามารถพัฒนาด้านต่างๆ ได้เร็วขึ้นได้ ถ้าเด็กได้รับการกระตุ้นพัฒนาการเร็วเท่าไร เด็กก็จะพัฒนาความสามารถได้เร็วเท่านั้น

1.4 ลักษณะพัฒนาการของเด็กพัฒนาการช้า

ความหมายของคำว่าพัฒนาการจากการศึกษาของ เสริมเกียรติ พรหมสุข (2544) และ พรณี แสงชูโต (2546) สรุปได้ว่า พัฒนาการ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของมนุษย์อย่างมีระเบียบแบบแผนที่ต่อเนื่องกันไปตามลำดับขั้นตั้งแต่ปฏิสนธิไปจนตลอดชีวิต ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้จะเป็นไปทั้งแง่บวก คือ เพิ่มหรือพอกพูนขึ้น และเป็นไปในแง่ลบคือ ร่วงโรย หดหู่หรือหายไปก็ได้ พัฒนาการเป็นกระบวนการที่ทำให้มีผลผลิตในการเปลี่ยนแปลง โดยได้รับอิทธิพลจาก เวลา ความพร้อม ความต่อเนื่อง ในพฤติกรรมทุกระดับ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลต่อพัฒนาการ ในพฤติกรรมการแสดงออกถึงความสามารถในการทำสิ่งต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วง 6 ปี แรกของชีวิตมีความสำคัญมาก เพราะเด็กจะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็วทุกด้าน แต่เด็กพัฒนาการช้ามีความจำกัดของพัฒนาการด้านสติปัญญาซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ลักษณะพัฒนาการของเด็กเหล่านี้ช้ากว่าอายุจริง โดยมีการหยุดชะงักของพัฒนาการทางสมอง มีความสามารถทางสติปัญญาน้อยกว่าปกติ มีความล่าช้าของความสามารถด้านการเรียน มีความบกพร่องในพฤติกรรมปรับตัวต่อสังคม และมีความบกพร่องของทักษะต่างๆ ในช่วงพัฒนาการ ได้แก่ ทักษะด้านการรับรู้เรียนรู้ ทักษะด้านการเคลื่อนไหว ทักษะทางด้านสังคม และเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษาในการสื่อสาร (อุ้นเรือน อัมไพพัศตร์, 2542)

ลักษณะเฉพาะของเด็กพัฒนาการช้าตามแนวความคิดทฤษฎีของเปียเจต์พบว่าเด็กเหล่านี้จะมีความจำกัดของพัฒนาการที่ไม่เป็นไปตามขั้นตอน เช่นมีความล่าช้าที่เห็นได้ชัดเจนโดยมีการเปลี่ยนแปลงน้อยทั้งคุณภาพและปริมาณ โดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการทางภาษาเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางสติปัญญาที่มีขั้นตอนของพัฒนาการที่ต่อเนื่อง คือ ขั้นการประสานรับรู้และการเคลื่อนไหว เน้นเกี่ยวกับการรับรู้ทั้งหมดเป็นจุดเริ่มต้นของสติปัญญาที่ส่งผลให้ทารกจัดการกับปัญหาต่างๆ ขั้นปฏิบัติการเด็กเริ่มพัฒนาความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ที่เป็นสิ่งของที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน และต่อมาสามารถใช้ภาษาพูดและตัวเลขได้ ขั้นปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรม เด็กมีความสามารถจัดและจำแนกสิ่งของ การเรียนรู้ยังอยู่ในขั้นเป็นรูปธรรม ขั้นความคิดที่เป็นแบบแผน เป็นความสามารถเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรมความคิดที่เป็นการสมมติ การพิจารณาเกี่ยวกับเด็กพัฒนาการช้าตามทฤษฎีของเปียเจต์ พบว่าเด็กพัฒนาการช้ามีความสามารถทางสติปัญญาอยู่ในขั้นปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมเท่านั้น (Goodman, 1972)

นอกจากนี้ลักษณะเฉพาะของเด็กพัฒนาการช้ามีผลต่อพัฒนาการที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นช้าและเป็นไปในทิศทางที่บ่งบอกถึงการมีข้อจำกัด ลักษณะโดยทั่วไปจะพัฒนาการช้ากว่าอายุจริง ดังนี้

1) มีการหยุดชะงักของพัฒนาการทางสมอง

2) มีความบกพร่องของทักษะต่าง ๆ ในช่วงพัฒนาการ ได้แก่ ทักษะด้านการรับรู้ เรียนรู้ ทักษะด้านการเคลื่อนไหว ทักษะทางอารมณ์ ทักษะทางสังคมและโดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะด้านการสื่อความหมายและการใช้ภาษา

3) มีความสามารถทางสติปัญญาต่ำกว่าปกติ

4) มีความล่าช้าของความสามารถด้านการเรียน

5) มีความบกพร่องในพฤติกรรมปรับตัวต่อสังคม

ลักษณะเฉพาะของพัฒนาการเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของมนุษย์อย่างมีระเบียบแบบแผนสืบเนื่องกันไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพ การพัฒนานั้น ไม่เพียงแต่เพิ่มในด้านขนาด รูปร่าง หรือน้ำหนักเท่านั้น แต่รวมถึงการที่จะต้องมียุทธศาสตร์ใหม่ๆ เกิดขึ้นและความหมายใหม่ๆ เกิดขึ้นด้วย แต่ในขณะเดียวกันลักษณะของเด็กพัฒนาการช้าก็สามารถสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนในทุกด้านในระยะพัฒนาการ ได้แก่ การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหวกล้ามเนื้อเล็ก ความเข้าใจและการใช้ภาษาพูด สังคม และการช่วยเหลือตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสื่อความหมายกับบุคคลอื่นและการเข้าใจความหมายที่บุคคลอื่นพูด

สรุปได้ว่าการนำทฤษฎีของเปียเจต์มาประยุกต์ใช้กับเด็กพัฒนาการช้ามีความหมายสำหรับครูที่สอนเด็กพัฒนาการช้าหลายประการ เป็นการประเมินความสามารถของเด็ก การทำตามลำดับขั้นของพัฒนาการที่ช่วยให้ครูจัดการกับความพร้อมในตัวผู้เรียน โดยกิจกรรม การใช้วัสดุอุปกรณ์ กลวิธีในการสอนที่จะช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กประสบความสำเร็จ การสอนที่เป็นรูปธรรมช่วยให้การเรียนรู้ของเด็กพัฒนาการช้าง่ายและเร็วขึ้น

1.5 การส่งเสริมพัฒนาการของเด็กพัฒนาการช้า

ตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. 2542 เด็กพัฒนาการช้าควรได้รับการช่วยเหลือในการส่งเสริมพัฒนาการ เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสังคมได้ดี ไม่ว่าจะมียุทธศาสตร์ปัญหาจากการตรวจสอบเท่าใด เพราะในระยะ 0-5 ปี ขวบปีแรกเป็นปีทองของเด็ก เนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการทุกส่วน โดยเฉพาะการส่งเสริมพัฒนาการเป็นกระบวนการป้องกันภาวะเสี่ยงต่อความพิการ หรือพัฒนาขึ้นเหนือระดับความพิการให้ใกล้เคียงกับ

เด็กปกติให้มากที่สุด ตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม โดยมีความเชื่อของนักปฏิบัติที่เกี่ยวกับเด็กพิจารณาว่าการช่วยเหลือเด็กในระยะแรกเริ่มจะเป็นการป้องกันหรือช่วยเหลือก่อนที่ปัญหาจะเพิ่มมากขึ้น (ประภคฤติ พูลพัฒน์, 2544)

การส่งเสริมพัฒนาการสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นทางเลือกหลาย ๆ อย่างในการรับรู้ ตำรวจตรวจตราตลอดจนเล่นกับสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว สิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องกับ ความเคลื่อนไหวของร่างกายและการรู้จักใช้ประสาทสัมผัสทั้งหมดที่มี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเห็น การได้ยินและการสัมผัส การส่งเสริมพัฒนาการเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการเจริญเติบโตทั้งทาง ร่างกายและสติปัญญาของเด็กทุก ๆ คน สำหรับเด็กปกติพัฒนาการเด็กจะเป็นไปตามธรรมชาติ จากการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ และสิ่งต่าง ๆ แต่จะเป็นการยากสำหรับเด็กที่มีความต้องการ พิเศษในการสร้างการรับรู้และศึกษาโลกรอบ ๆ ตัวเขา ดังนั้นจำเป็นต้องมีวิธีการพิเศษที่ส่งเสริมให้ เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับโลกรอบ ๆ ตัว โดยใช้ทฤษฎีพัฒนาการเป็นฐานในการส่งเสริมให้มีพัฒนาการ เหมาะสมกับวัย และเพื่อให้ร่างกายและปัญญาได้รับการพัฒนาที่สมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ตั้งแต่แรกเริ่ม เด็ก ๆ จะต้องได้รับการดูแลที่เหมาะสมตลอดจนให้มีกิจกรรมพิเศษที่ก่อให้เกิด การพัฒนาและเพลิดเพลินไปพร้อม ๆ กัน ยิ่งเด็กได้รับการ ส่งเสริมพัฒนาการเร็วเท่าใด เด็ก ๆ ก็ จะเสี่ยงต่อการพัฒนาการช้า เมื่ออายุมากขึ้นน้อยลงเท่านั้น

การส่งเสริมพัฒนาการเด็กพิเศษระยะแรกเริ่มเป็นการช่วยเหลือและแก้ไขพัฒนาการช้าให้มี สภาพที่ดีขึ้นหรือเพื่อให้ระดับพัฒนาการสูงขึ้น เด็กพัฒนาการช้าจะได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ปฏิบัติ กิจวัตรประจำวัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติสุข และจะได้ผลดีคือการ ส่งเสริมพัฒนาการเด็กตั้งแต่แรกเกิด ถึง 5 ขวบ การช่วยเหลือเด็กเป็นการช่วยโดยการตอบสนองใน ขณะที่เด็กแสดงความต้องการ และเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ขณะที่เด็กยังไม่สามารถแสดง ความรู้สึกรออกมาเด็กต้องการให้ผู้ใหญ่ฟัง รอคอยและนึกถึงสิ่งที่เด็กแสดงออกมาให้เห็นเกี่ยวกับตัว เด็ก ผู้ใหญ่ควรรอคอยสังเกต เคา ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กและลองใช้หลาย ๆ วิธีกับเด็ก เพื่อ ทดสอบว่าผู้ใหญ่เข้าใจถูกต้องหรือไม่ ให้คำชมและรางวัลเมื่อเด็กทำสำเร็จ นอกจากนี้ การสังเกต เป็นสิ่งที่สำคัญเมื่อเด็กได้พยายามแล้ว ผู้ใหญ่ควรเปรียบเทียบความสำเร็จและผลสัมฤทธิ์ของเด็ก กับความพยายามของเด็ก หนึ่งใน การส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาต้องอาศัยการกระตุ้นอวัยวะรับ สัมผัส ตลอดจนการเคลื่อนไหว เพราะการที่ร่างกายมีสุขภาพแข็งแรงจะส่งผลต่อสุขภาพจิตด้วย (ประภคฤติ ปริเอี่ยม และคณะ, 2543)

การส่งเสริมพัฒนาการ หมายถึง การให้โอกาสเด็กได้ประสบการณ์ที่หลากหลายได้เล่น ได้สำรวจสิ่งต่างๆ รอบตัว การเคลื่อนไหวร่างกาย การใช้ประสาทสัมผัสโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเห็น การสัมผัส การส่งเสริมพัฒนาการระยะแรกเริ่มมีความจำเป็นสำหรับการเติบโตทางร่างกาย และจิตใจเด็กทุกคน สำหรับเด็กที่ปกติการกระตุ้นเป็นไปโดยธรรมชาติ เป็นไปได้ง่าย มี ปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้างและสิ่งต่างๆ แต่เป็นการยากที่เด็กพิการจะได้รับประสบการณ์และ สำรวจ โลกรอบตัว เนื่องจากความจำกัดของสมองและร่างกาย พัฒนาการที่จะเกิดขึ้นได้ต้อง ได้รับการดูแลเป็นพิเศษและมีกิจกรรมให้เรียนรู้ง่าย และสนุก (เวอร์เนอร์ คี , 1987)

นอกจากนี้ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) พบว่าเงื่อนไขที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ภาษา แบ่งได้เป็น 2 ลักษณะคือ

1. เงื่อนไขที่เกิดขึ้นจากภายในตัวของผู้เรียน ซึ่งแบ่งเป็น 2 อย่างคือ

ก. ความหมายของสิ่งที่เรียน หมายถึงการรู้ความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ซึ่งถ้า ผู้เรียนได้เรียนรู้ความหมายของศัพท์สิ่งของมากก็จะสามารถเลือกคำมาใช้ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น จาก การศึกษาพบว่า ผู้ที่มีเขาวาน์ปัญญาสูง จะมีความสามารถในการนำศัพท์มาใช้ได้ดีกว่า และมากกว่า ผู้มีเขาวาน์ปัญญาต่ำ

ข. การคิดเกี่ยวกับถ้อยคำที่ใช้ หมายถึง ความสามารถเลือกถ้อยคำมาใช้ให้ เหมาะสมกับสถานการณ์หนึ่งๆ

2. เงื่อนไขที่เกิดขึ้นภายนอก ซึ่งแบ่งออกได้ดังนี้

ก. การชี้แนะการเรียน เป็นลักษณะการเรียนที่เกิดขึ้น โดยการตั้งใจ

ข. การฝึกหัด การฝึกหัดช่วยให้การเรียนรู้แน่นดีขึ้นและคงสภาพอยู่ได้นาน โดยเฉพาะภาษา การฝึกหัดมี 2 ลักษณะคือ

1) การฝึกรวดเดียวโดยไม่ต้องพัก หมายถึงการฝึกที่ต่อเนื่องกันเป็นเวลา หลายๆ ชั่วโมง

2) การฝึกแบบทำแล้วพักสลับกันไป หมายถึงการฝึก ไปพักหนึ่งแล้วหยุดแล้ว จึงฝึกใหม่

การเรียนรู้ทางภาษาที่ให้ผลดีมักจะใช้การฝึกแบบทำแล้วพักสลับกันไป เพื่อให้ผู้เรียนได้มี โอกาสเก็บและทบทวนรวมทั้งไม่เกิดความเหนื่อยล้าช่วงการฝึกทางภาษาก็มักจะสั้นเพื่อไม่ให้เกิด ความเบื่อได้ง่ายๆ

ค. การเสริมแรง เป็นการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงผลที่ได้รับว่ามีความสำเร็จอย่างไร โดยผู้สอนให้กำลังใจซึ่งอาจเป็นการเสริมแรงที่เป็นรางวัลหรือคำชมเชย

ง. การเรียนรู้ถึงสิ่งกีดขวางความจำ เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งของการเรียนรู้ทางด้านภาษา สิ่งกีดขวางหรือสิ่งสอดแทรกนี้ ได้แก่ สิ่ง que ผู้เรียนเรียนรู้ไปแล้วขัดขวางไม่ให้ผู้เรียนเรียนของใหม่ได้ดีเท่าที่ควร การเรียนรู้ใหม่ทำให้ของเดิมที่เคยรู้เลือนหายไป

จ. การวัดผล การที่ผู้เรียนจะเรียนรู้ทางภาษาได้ดีได้ผลเพียงไรนั้นครูสามารถวัดได้จากภาระกระทำต่อไปนี้ การให้ทำซ้ำ การให้ระลึกได้ การคาดคะเน การให้เรียนใหม่

จากการศึกษาของ อุนรือน อัมไพศตร์ (2542) หลักในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาประกอบด้วยองค์ประกอบ ขั้นตอนในการฝึกทักษะ หลักการให้แรงเสริม และการออกแบบโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนในการฝึกทักษะ

1. ถ้าต้องใช้การสั่ง ควรให้คำสั่งอย่างเหมาะสม
2. ให้ความช่วยเหลือเด็กอย่างเหมาะสม
3. ให้ความเด็กที่จะปฏิบัติ
4. ให้คำชมเชย หรือแรงเสริม เมื่อเด็กทำพฤติกรรมที่ถูกต้อง โดยต้องให้คำชมเชยหรือแรงเสริมเมื่อเด็กทำงานเสร็จ หรือเป็นระยะ

หลักการให้แรงเสริม คือ

1. ให้คำชมเชยทันทีเมื่อเด็กทำเสร็จ
2. ให้คำชมเชยอย่างสม่ำเสมอและค่อย ๆ ลดลงเมื่อเด็กทำพฤติกรรม
3. ให้อะไรที่เด็กชอบซึ่งควรแตกต่างกันไปในเด็กแต่ละคน

การหลีกเลี่ยงเด็กทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง จำเป็นต้องขัดขวางหรือหลีกเลี่ยงไม่ให้เด็กทำในสิ่งนั้นอาจทำได้ 2 วิธี คือ จับมือช่วยเด็กทำในสิ่งที่ถูกและเอามือปิดสิ่งที่ไม่ถูก

การออกแบบโปรแกรมการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาในระยะแรกเริ่ม

ประการแรก สังเกตเด็กอย่างใกล้ชิดเพื่อประเมินสิ่งที่เด็กสามารถทำได้และไม่สามารถทำได้ในแต่ละด้านของพัฒนาการ

ประการที่สอง สังเกตและรู้ว่าสิ่งใดที่เด็กเริ่มทำได้หรือยังคงมีปัญหาไม่สามารถทำได้

ประการที่สาม ตัดสินใจว่าทักษะใหม่ใดที่จะสอนหรือการกระทำที่จะเร้าให้ช่วยเด็กสร้างทักษะใหม่บนทักษะที่เด็กมีอยู่แล้ว

ประการที่สี่ แบ่งทักษะใหม่แต่ละด้านเป็นขั้นตอนเล็ก ๆ โดยมีกิจกรรมที่เด็กสามารถเรียนรู้ใน 1 วัน 2 วัน และพัฒนาสู่ทักษะต่อไป

ในการสังเกตเด็กพึงระลึกเสมอว่าเด็กไม่เกิดการเรียนรู้ตลอดเวลา บางครั้งเด็กต้องการการพักผ่อน เมื่อเด็กพักผ่อน เด็กจะเริ่มเกิดความก้าวหน้าในการเรียนรู้ก็ขอให้อสังเกตเด็กอย่าง

ใกล้ชิด พยายามเข้าใจสิ่งที่เด็กคิด สิ่งที่เด็กรู้ และวิธีการที่เด็กใช้ทักษะใหม่ที่เรียนรู้เราก็จะมีวิธีการช่วยเหลือ ฟีกทักษะให้เด็กได้ เมื่อคุยกับเด็กจำเป็นต้องแลกเปลี่ยนกันคุย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การฝึกและการทำซ้ำ

นอกจากนี้การบันทึกความก้าวหน้าเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้กับเด็กพัฒนาการช้าเพราะการบันทึกความก้าวหน้าถือเป็นการเปิดโอกาสให้ครูสะท้อนความคิด วิเคราะห์ผลจากการฝึกหัด ควรบันทึกข้อมูลในแฟ้มประวัติส่วนตัวของเด็กว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ โดยทำการติดตามทุก ๆ 4 สัปดาห์ นอกจากนั้นควรบันทึกข้อสังเกตความสัมพันธ์ระหว่างเด็กและผู้เลี้ยงดูด้วย เพื่อเป็นข้อมูลประกอบในกรณีการฝึกไม่ได้ผล ซึ่งอาจเกิดจากการที่ พ่อ แม่ หรือผู้ที่เกี่ยวข้องไม่ได้เอาใจใส่ฝึกฝนเด็กเท่าที่ควร ควรเน้นเรื่องของการฝึกหัดบ่อย ๆ และเป้าหมายของการให้ความช่วยเหลือหรือฝึกทักษะแก่เด็ก ให้กำลังใจตลอดจนแสดงความเห็นใจกับพ่อแม่ ที่มีลูกพัฒนาการช้า และให้คำแนะนำเรื่องการเลี้ยงดูเด็กเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กเหล่านั้นดำเนินไปด้วยดี (นพเนตร ธรรมบวร, 2544)

การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มทางภาษาเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในระดับต้น จากการสำรวจความต้องการขั้นพื้นฐานของบุคคลบกพร่องทางสติปัญญา พบว่า การสื่อความหมายเป็นความต้องการและจำเป็นในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม เพราะเด็กเหล่านี้มีความจำกัดในการสื่อความหมาย ดังนั้น ในการตรวจพัฒนาการด้านการพูด เน้นการสังเกตพฤติกรรมการสื่อความหมายของเด็กในสภาพแวดล้อม ในชีวิตจริง ถ้าไม่มีการนำทักษะไปใช้ครูต้องมีหน้าที่รับผิดชอบจัดการให้เด็กมีโอกาสนำทักษะไปใช้ โดยครูแนะนำให้พ่อแม่หรือผู้ดูแลเด็กนำทักษะนั้น ไปปรับใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ เนื่องจากการสื่อความหมายเป็นขั้นแรกของบุคคลในการแสดงความต้องการ เพื่อให้เกิดการยอมรับว่าเป็นบุคคลที่มีค่าคนหนึ่งของคนรอบรั้วและสังคม นอกจากนี้ยังเป็นการเพิ่มโอกาสและประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อการเจริญเติบโต และพัฒนาคุณภาพตามศักยภาพ และการปรับตัวในสถานการณ์ต่างๆ ได้ด้วย

สรุปได้ว่า การส่งเสริมพัฒนาการควรคำนึงถึงองค์ประกอบของเด็ก ดังนี้ สิ่งแวดล้อมของเด็กได้แก่ ความสามารถ แรงจูงใจ และความกระตือรือร้น สิ่งเร้าที่ครูจำเป็นต้องสร้างในรูปแบบของกิจกรรมเพื่อให้เด็กเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ รวมถึงโอกาสและประสบการณ์ที่ครูต้องสร้าง คือ การพัฒนาการศักยภาพของเด็กพัฒนาการช้าให้เกิดความสามารถเต็มศักยภาพด้วยการใช้กิจกรรมทุกชนิดที่เข้าแทรกแซงให้เกิดพัฒนาการ (Intervention) ในหลักสูตรการเรียนการสอนตามวัยเพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจได้ง่ายขึ้นและมีการปฏิบัติ ได้ดี

2. แนวคิดเกี่ยวกับความพร้อมสำหรับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

2.1 ความหมายของความพร้อม

ความพร้อมเป็นภาวะของบุคคลที่จะเรียนรู้สิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างบังเกิดผล ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ วุฒิภาวะ การได้รับการฝึกฝน การเตรียมตัวและความสนใจ หรือแรงจูงใจ ความพร้อมของเด็กที่จะรับรู้ ได้แก่ ความพร้อมทางกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และความหมายของความพร้อมยังหมายถึง สภาพของความเจริญเติบโต บวกกับความสนใจ และความรู้อันเป็นรากฐาน ซึ่งส่งผลที่จะทำให้เด็กเรียนรู้ได้โดยสะดวก การได้รับรู้ทักษะเบื้องต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ ความรู้และทักษะเบื้องต้นเหล่านี้ประกอบด้วย ความพร้อมทางภาษา การรับรู้ คณิตศาสตร์ และความจำ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนรับรู้จากการเรียนมากที่สุด (กรรณิการ์ บุญประเสริฐ, 2547)

การที่ผู้เรียนมีความสามารถทางกาย สติปัญญา ทักษะพิสัย และสังคมนิสัยระดับหนึ่ง จะช่วยให้การเรียนดำเนินไปด้วยดี มีอุปสรรคต่างๆ ไม่มากนัก ผู้เรียนมีความพึงพอใจในการเรียน และเรียนได้เร็วในอัตราปกติสำหรับเด็กทั่วไป ความสามารถดังกล่าวอาจเกิดจากวุฒิภาวะ หรืออาจเกิดจากการเรียนรู้ การฝึกฝนที่ผ่านมา หรือเกิดจากอิทธิพลทั้งสองอย่างประกอบ แต่ในขณะเดียวกันในเด็กพัฒนาการช้ามีความจำกัดทางด้านร่างกายและจิตใจ ส่งผลต่อวุฒิภาวะและอวัยวะต่างๆ ของร่างกายทำให้ไม่เป็นไปตามพัฒนาการด้านความพร้อม ดังนั้นเด็กเหล่านี้จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ คือ การส่งเสริมสภาพความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ การฝึกหัดกระทำซ้ำบ่อยๆ ย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้นาน และคงทนถาวร และการให้ผู้เรียนได้รับผลที่พึงพอใจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้มีความคงทนต่อการเรียนรู้นั้น (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543)

นอกจากนี้องค์ประกอบของความพร้อมทางภาษา ประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลายด้าน โดยรวมเข้ากันองค์ประกอบใหญ่ 4 ด้าน ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคม และด้านสติปัญญา รวมถึงสภาพแวดล้อมหรือพื้นฐานประสบการณ์ของเด็ก ซึ่งองค์ประกอบแต่ละด้านสามารถวัดความสามารถทางภาษาได้ 6 ด้าน คือ การฟังและความสนใจ การตอบสนองต่อท่าทางหรือคำสั่งง่ายๆ การเลือกระหว่างของหลายอย่าง การทำตามคำสั่งเกี่ยวกับลักษณะของวัตถุ การทำตามคำสั่งเกี่ยวกับตำแหน่งที่อยู่ และการทำตามคำสั่งเกี่ยวกับไวยากรณ์ (พรรณี แสงชูโต, 2546)

สรุปได้ว่าความพร้อมของแต่ละบุคคลมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็กพัฒนาการช้า เพราะความพร้อมคือสภาพการเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาของผู้เรียน รวมทั้งความสนใจและความรู้พื้นฐาน ที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งที่จะเรียนได้ โดยมีปัจจัย

ต่างๆ ดังนี้คือ เขาวนปัญญา ความสนใจ ประสบการณ์ของผู้เรียน ความบกพร่องซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้

2.2 ความสำคัญของการสำรวจความพร้อม

การสำรวจความพร้อมมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็ก พัฒนาการช้า เพราะเด็กเหล่านี้มีความแตกต่างด้านเขาวนปัญญาซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันก่อให้เกิดความแตกต่างด้านความสามารถในการเรียนของเด็ก เด็กที่มีเขาวนปัญญาต่ำมักมีความจำกัดในการเรียนรู้ ดังนั้น ครูควรเข้าใจสภาพของความแตกต่างด้านเขาวนปัญญาของเด็กเพื่อกำหนดจุดมุ่งหมาย และจัดกิจกรรมในการสอนได้อย่างเหมาะสม โดยมีหลักเกณฑ์คือ

1. การสำรวจความพร้อม

1.1 การสำรวจความพร้อม เช่น ใ้ปฏิบัติตามคำสั่งของครูให้ฟังแถบบันทึกเรื่องต่าง ๆ ฟังเพลงง่าย ๆ ฟังความเข้าใจเรื่องที่ฟังจากครู

1.2 การสำรวจความพร้อมการรับรู้ทางสายตา ได้แก่ การตรวจสอบการมองเห็นของนักเรียน

1.3 การสำรวจความพร้อมของอวัยวะในการออกเสียง ได้แก่ อวัยวะที่เป็นองค์ประกอบในการเปล่งเสียง โดยมีการเตรียมความพร้อมในด้านการออกเสียงดังนี้ ฟังพูดทักทาย และแนะนำตนเอง ฟังออกเสียงคำที่ใช้สระ

1.4 การสำรวจความพร้อมด้านประสาทสัมผัส และกล้ามเนื้อโดยมีวิธีการสำรวจดังต่อไปนี้ ปรบมือตามจังหวะ เอานิ้วลากไปตามเส้นรอบรูป ฟังจับดินสอลากไปตามเส้นรอบรูป

2. การสำรวจความพร้อมมีผลต่อขั้นตอนของพัฒนาการทางภาษา ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับพัฒนาการทางภาษาของเด็กพัฒนาการช้า สรุปได้ว่ากระบวนการเรียนรู้ภาษาของเด็กพัฒนาการช้าไม่แตกต่างกับเด็กทั่วไป แต่มีความล่าช้า จำกัดและซับซ้อนกว่าเด็กทั่วไป โดยมีลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ภาษาดังนี้ คือ

2.1 การเลียนแบบ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการเรียนรู้ภาษาเพราะเป็นขั้นที่เด็กเลียนเสียงคนอื่นที่แวดล้อมจนก้าวหน้า นำมาสู่การผูกคำตามเสียงที่ได้ยิน

2.2 การเอาอย่าง เด็กมิได้เลียนแบบการออกเสียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่พยายามเอาอย่างท่าทาง นิสัยใจคอจากบุคคลตามเสียงที่ได้ยินด้วย

2.3 การเลียนแบบพฤติกรรมตอบสนองพร้อมกับสิ่งเร้าหลายตัว เป็นพฤติกรรมตอบสนองสิ่งเร้าที่เด็กพยายามทำตาม โดยลองใช้วิธีอะพลั่งเสียงต่าง ๆ ทำงานร่วมกัน ได้แก่ ส่วนสมองที่รับรู้ มองเห็น ได้ยิน ควบคุมและการควบคุมริมฝีปาก สีน้หน้าท่าทางและสายตา

2.4 การเรียนรู้ด้วยความสัมพันธ์ภาวะ เด็กจะเรียนรู้คำความหมายโดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและสิ่งของหรือพฤติกรรม เช่น เด็กเรียนรู้คำว่าตุ๊กตาเมื่อแม่ยื่นตุ๊กตาให้ และบอกว่า ตุ๊กตา เด็กเรียนรู้ได้จากการเชื่อมโยงกับสิ่งของ

2.5 การลองคิดลองดู ช่วงนี้เป็นช่วงลองปฏิบัติ อาจจะถูกบ้างคิดบ้าง การเข้าใจ การชมเชยเมื่อเด็กออกเสียงไม่ถูกต้อง จะช่วยทำให้เด็กมั่นใจและช่วยให้ภาษาพัฒนาได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

2.6 การถ่ายทอดการเรียนรู้ การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ จะง่ายขึ้น ถ้าผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวข้องกันมาก่อน เช่น การรู้จักไก่ และสอนให้รู้จักเป็ด ท่าน โดยชี้ให้เห็นความแตกต่าง เด็กจะจำได้รวดเร็วและมีความคิดตามลำดับอย่างมีระบบ

ความสำคัญของการสำรวจความพร้อมทางภาษาของเด็กพัฒนาการช้า เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ทางภาษา ได้แก่ ความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา โดยใช้การสังเกตพฤติกรรมการแสดงออก ในด้านความรู้ความสามารถโดยจำเรื่องราวของประสบการณ์ที่ได้รับรวมทั้งประสบการณ์ที่สัมพันธ์ได้อย่างถูกต้องแสดงออกโดยการระลึกถ่ายถอด สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกต ทดสอบและสัมภาษณ์ ในด้านความเข้าใจสามารถแสดงความเข้าใจต่อท่าทางและคำสั่งรวมทั้งการแสดงออกที่เป็นการเลียนแบบ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและการสัมภาษณ์ ในด้านเจตคติและความสนใจ แสดงความสนใจที่จะปฏิบัติร่วมในกิจกรรมอย่างสุขใจ สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตความสนใจ ในการเรียนและความตั้งใจ ในด้านทักษะและการนำไปใช้ความสามารถในการใช้วัสดุและเครื่องมือ ได้ถูกต้องรวดเร็ว แสดงออกโดยการปฏิบัติตรวจสอบได้โดยการสังเกตและแบบทดสอบ

สรุปได้ว่าการสำรวจความพร้อมของเด็กพัฒนาการช้ามีความสำคัญต่อครูที่สอนเด็กพัฒนาการช้า เพราะครูต้องรู้แน่นอนว่าต้องสอนอย่างไร และสอนเมื่อไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์กับครู ในการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ครูที่มีสมรรถภาพจะสามารถทำให้การเรียนรู้ของเด็กพัฒนาการช้าง่ายขึ้น ครูที่มีสมรรถภาพจะมีทักษะการสอนและสามารถตัดสินใจได้โดยมีพื้นฐานมาจากการสำรวจความพร้อมของเด็กใน 2 ด้านคือ จำนวนการเรียนรู้ที่เด็กทำได้และเวลาหรือความพยายามที่ใช้ในการสอน ครูที่มีสมรรถภาพไม่เพียงแต่ช่วยให้เด็กเรียน ได้ แต่สามารถทำให้เด็กเรียนรู้ได้เร็วขึ้น โดยใช้วิธีการสอน ที่ช่วยให้การเรียนรู้ลื่นไวยขึ้น

2.3 องค์ประกอบของความพร้อมทางภาษา

ความพร้อมทางภาษาในเด็กมีพัฒนาการเรียงตามลำดับดังนี้ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ความสำเร็จของทักษะแต่ละขั้น เป็นพื้นฐานที่มั่นคงของความสามารถที่จะมีต่อไป ความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและการเรียนรู้มีความใกล้ชิดกันเด็กที่ภาษาไม่ดี มักจะมีความลำบากในการเรียน เพราะเด็กต้องสามารถรับข้อมูลไว้และส่งต่อได้ เพราะฉะนั้นการฝึกภาษาจึงต้องมาก่อน การสอนวิชาอื่นๆ (Lerner, 1971)

องค์ประกอบของความพร้อมทางภาษาประกอบด้วย

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ทางภาษา เด็กส่วนใหญ่ควรได้เรียนภาษาในการสื่อสาร เช่น ความเข้าใจและการใช้ภาษาก่อนเข้าโรงเรียน
2. ภาษาเป็นเรื่องยุ่งยากซับซ้อน จำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อม
3. ครูจำเป็นต้องมีการตรวจสอบความพร้อมของเด็กก่อนการจัดการเรียนการสอน
4. ครูที่ทำงานกับเด็กที่มีความบกพร่องทางภาษา ควรได้รับการสนับสนุนให้ทำการฝึกภาษาได้เพื่อค้นหาเด็กที่มีปัญหาและต้องการความช่วยเหลือเพราะการพัฒนาภาษาถือเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญสำหรับครูทุกคน

นอกจากนี้พบว่าภาษาเป็นการแสดงออกของความคิดด้านความเข้าใจและการใช้ภาษา วิธีการประเมินความพร้อมใช้การสังเกตและจดบันทึกเพราะการสังเกตทักษะการใช้ภาษาจะได้ข้อมูลที่ไม่สามารถหาได้ด้วยวิธีอื่นๆ นอกจากการมีปฏิสัมพันธ์อยู่เป็นประจำและเป็นระยะเวลา ยาวนาน ทำให้ครูมีโอกาสดังกล่าวและประเมินพัฒนาการทางภาษาของเด็กได้ โดยมีข้อบ่งชี้ความพร้อมทางภาษา ประกอบด้วย

1. การรับรู้ภาษา พฤติกรรมที่สังเกตเห็นคือ เด็กมีการมองเห็นและสบตา
2. การแยกแยะเสียงที่ได้ยินเด็กสามารถแยกแยะสิ่งต่างในสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวได้
3. ความจำจากการได้ยินเป็นการตรวจสอบความสามารถในการจำระยะสั้นระยะยาว
4. ความเข้าใจภาษาเป็นความสามารถในการทำตามคำสั่งได้ เข้าใจคำศัพท์และความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กันได้
5. การเข้าใจคำศัพท์ คือเด็กสามารถมีความเข้าใจ คำนาม คำกริยา และวิเศษณ์
6. ความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน คือเด็กสามารถประมวลเรื่องราวจากที่ได้ยินมา
7. ความเข้าใจขั้นพื้นฐาน เช่น เข้าใจคำตรงกันข้าม เข้าใจเรื่องสี นับ 1 - 10 รู้จักส่วนต่างๆ ของร่างกาย แยกแยะความแตกต่าง เข้าใจเรื่องเวลา ความสัมพันธ์ของตำแหน่งลักษณะที่เหนือกว่า เช่น ใหญ่กว่า เล็กกว่า ยาวกว่า สั้นกว่า

8. การแสดงทางภาษา เช่น การแสดงท่าทาง การแสดงออกทางคำพูด

9. คุณภาพของการออกเสียงพูด เช่น สำเนียง เสียง ความคล่อง

สรุปได้ว่าองค์ประกอบของภาษาเป็นสิ่งที่เรียนรู้ได้ และการวางเงื่อนไขที่ถูกต้องช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาได้ดีที่สุด เพราะภาษาเป็นกระบวนการสื่อความหมายของการใช้คำพูด สื่อสารระหว่างผู้พูด การตอบสนองที่แตกต่างกันของผู้ฟัง คำพูดตอบกลับของผู้ฟัง การตอบสนองของผู้พูดและผู้ฟัง ดังนั้นเทคนิคการสอนภาษาถือการเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม เช่น การเลียนแบบเมื่อเด็กไม่สามารถมีพฤติกรรมที่ต้องการเกิดขึ้นด้วยตัวของเด็กเอง ใช้วิธีปรับแต่งพฤติกรรม เมื่อเด็กยังขาดทักษะที่ต้องการ และใช้วิธีการบอกน้าเมื่อเด็กต้องการให้แนะ

2.4 การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

การศึกษาแบบเรียนรวม คือ การศึกษาสำหรับทุกคนโดยรับเข้าเรียนรวมกัน ตั้งแต่เริ่มเข้ารับการศึกษาและจัดให้มีบริการพิเศษตามความต้องการของแต่ละบุคคล จากคำจำกัดความดังกล่าวจะพบว่า เจตคติของโรงเรียนที่มีต่อเด็กพิการหรือต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะเปลี่ยนแปลงไปจากเจตคติของโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมในลักษณะที่ว่า การจัดการเรียนร่วมนั้นมองว่าเด็กไม่ปกติ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเด็ก แต่การศึกษาแบบเรียนรวมมองว่าเด็กแต่ละบุคคลจะมีความต้องการแตกต่างกันไป ไม่มีเด็กคนใดที่จะมีความต้องการเหมือนกับเด็กอีกคนทุกประการ แม้แต่เด็กฝาแฝดก็ยังมีความต้องการแตกต่างกัน โรงเรียนจึงต้องปรับเปลี่ยนเพื่อให้เป็นสถานที่ที่เด็กนักเรียนทุกคนเรียนรวมกันได้ โดยแต่ละบุคคลได้พัฒนาเต็มศักยภาพ (เบญญา ชลธารรัตน์, 2543)

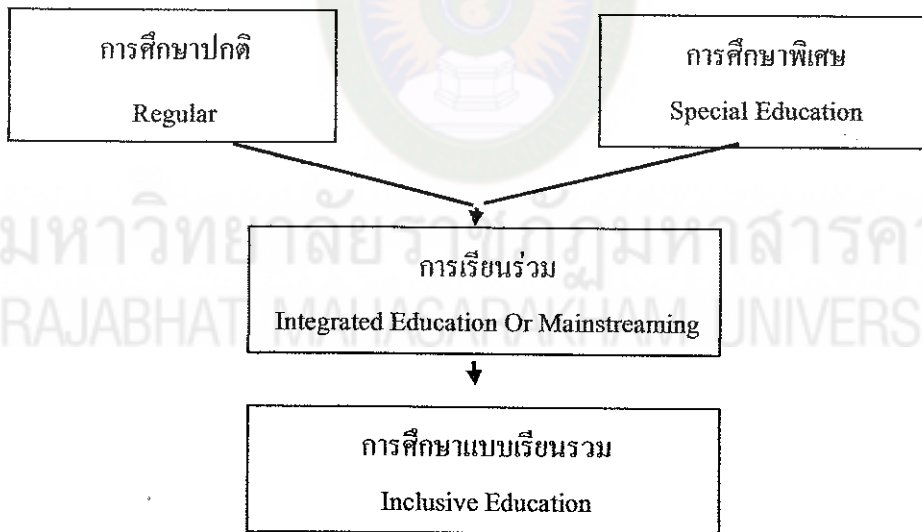
การที่จะพัฒนาศักยภาพเด็กให้เท่าเทียมกันได้ คือ การที่เด็กทุกคนได้รับการจัดการศึกษาที่เหมาะสม โดยสอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา คือ การเรียนรวมเป็นการปฏิรูปและปรับเปลี่ยนโดยรวม โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้เด็กนักเรียนทุกคนสามารถเข้าถึงและได้รับโอกาสทุกอย่างในด้านการศึกษาและสังคมที่โรงเรียนจัดขึ้น (สุนันทา เทียงตรง, 2546)

การจัดการเรียนรวม ต้องประกอบด้วย การเตรียมการอย่างระมัดระวัง ทั้งการเตรียมตัวผู้สอน ตัวเด็กที่จะเข้าร่วมเรียนกับเพื่อนๆ เด็กปกติในชั้นเรียน ผู้ปกครองเด็กพิเศษ และผู้ปกครองเด็กปกติ ตลอดจนบุคลากรต่าง ๆ ในสถานศึกษาและในชุมชน ผู้บริหารจะต้องดูแลให้การเรียนรวมเป็นเรื่องของชุมชน ไม่ใช่เฉพาะผู้สอนเรียนรวมและเด็กที่มีความต้องการพิเศษเท่านั้น การจัดการเรียนรวมอย่างมีระบบและระมัดระวังจะช่วยให้การจัดการศึกษาเป็นประโยชน์แก่ทั้งตัวเด็ก

ที่มีความต้องการพิเศษ เด็กอื่นๆ ผู้สอน ผู้ปกครอง บุคลากรในสถานศึกษาและในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ (กรมวิชาการ, 2546)

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม เป็นแนวการจัดการศึกษาในแนวใหม่ เรียกว่า การศึกษาแบบเรียนรวม (Inclusive Education) มีหลักการว่า เด็กเด็กโรงเรียนไม่ใช่โรงเรียนเด็กสำหรับเด็กเหมือนอย่างเช่นการเรียนร่วม และเด็กทุกคนควรมีสถานที่ที่จะเรียนรวมกัน โดยทางโรงเรียนและครูจะต้องเป็นผู้ปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผล วัตถุประสงค์ ฯลฯ เพื่อให้ครูและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบสนองความต้องการของนักเรียนทุกคนเป็นเฉพาะบุคคลได้ จากความหมายดังกล่าว ศูนย์การศึกษาพิเศษของสถาบันราชภัฏทั้งหมด 6 ศูนย์ คือ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต เชียงใหม่ พิบูลสงคราม(พิษณุโลก) นครราชสีมา สงขลา และมหาสารคาม ได้ร่วมกันวิเคราะห์ความหมายของการเรียนรวมโดยมีรูปแบบดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 ความหมายของการเรียนรวม

ที่มา (เอกสารการสอนรายวิชา การศึกษาแบบเรียนรวม ตามหลักสูตรสถาบันราชภัฏ พ.ศ. 2543)

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการเปิด โอกาสให้เด็กพิเศษที่มีความต้องการ พิเศษ เด็กทั่วไป ครู บุคลากรทุกฝ่ายได้สร้างความสัมพันธ์ระหว่างกัน เป็นการยอมรับเด็กทุกคน และด้านคุณค่าในความแตกต่างหลากหลายกันของมนุษย์ การให้สิ่งสนับสนุนที่จำเป็นแก่เด็กทุกคน รวมถึงครอบครัวของเขาจะช่วยให้เด็กประสบความสำเร็จ จุดเน้นที่สำคัญ คือ การให้ความ ช่วยเหลือที่เหมาะสมกับความจำเป็นและความจำเป็น

2.5 ระบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้า

ในระบบการจัดการศึกษาแต่เดิมจะจัดรูปแบบเดียว คือ การจัดการศึกษาปกติทั่วไป (Regular Education) ซึ่งแต่เดิมไม่ได้มีคนคำนึงถึงเด็กพิการหรือเด็กที่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ในระบบ ปกติทั่วไป แต่ต่อมามีกลุ่มเด็กพิการที่นักการศึกษาเห็นว่า สามารถให้การศึกษาได้ จึงได้จัดเป็น โรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ ให้กับกลุ่มเด็กพิการเหล่านั้น จึงได้มีการกำหนดการจัดการศึกษา พิเศษ (Special Education) ขึ้น เมื่อจัดการศึกษาพิเศษได้ระยะเวลาหนึ่ง มีกลุ่มนักการศึกษาได้ พิจารณาเห็นว่า เด็กพิการกลุ่มหนึ่งสามารถพัฒนาการได้มาก ได้มีการทดลองให้เด็กพิการเข้าไป เรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป และเกิดวิธีการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เรียกว่า การเรียนร่วม (Integrated Education หรือ Mainstreaming) หลังจากที่มีการจัดการเรียนร่วมไประยะหนึ่งนักการ ศึกษาได้ทำวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กพิการใน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ เฉพาะความพิการกับเด็กที่เรียนร่วมใน โรงเรียนทั่วไป พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กพิการ กลุ่มนี้ไม่มีความแตกต่างกันและยังพบอีกว่าเด็กที่เรียนร่วมนั้นมีทักษะสังคมดีกว่าเด็กที่อยู่ใน โรงเรียนพิเศษเฉพาะความพิการ และยังสามารถพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือพฤติกรรมที่เป็น ที่ยอมรับกันในสังคมทั่วไปได้ดีกว่า (เบญญา ชลธารันนท์, 2543)

จากแนวความคิดการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทำให้เกิดประเด็นการจัด การศึกษาแบ่งเป็น 2 ประเด็น

ประเด็นที่ 1 โรงเรียนการศึกษาพิเศษต้องเตรียมเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้พร้อมที่จะ เข้าเรียนร่วมได้ หมายถึง เด็กจะต้องมีพัฒนาการเท่าเทียมกับเด็กปกติทั่วไปทุกประการ จึงจะได้รับ โอกาสให้เข้าเรียนร่วม โดยทางโรงเรียนจะมองว่า เด็กมีปัญหาจึงต้องเตรียมความพร้อมให้เด็กก่อน

ประเด็นที่ 2 โรงเรียนและชั้นเรียนปกติทั่วไปไม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยน หลักสูตร เทคนิค การสอน การประเมิน ฯลฯ โรงเรียน เพียงแต่จัดการบริการสนับสนุนช่วยเหลือเพิ่มเติม ฉะนั้นหาก เด็กได้เข้าเรียนในโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูเข้าใจก็จะได้รับโอกาสเข้าเรียนร่วม ได้รับการ สนับสนุน แต่หากเด็กไปเข้าโรงเรียนที่ผู้บริหารและครูไม่เข้าใจ เด็กก็จะขาดโอกาสที่จะได้รับการ สนับสนุนช่วยเหลือให้สามารถเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพให้ได้สูงสุด

จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้การจัดการเรียนร่วมมีจุดอ่อน คือ ขาดระบบการจัด การศึกษาที่เหมาะสมให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และนอกจากนี้ยังมีกลุ่มนักศึกษาที่ได้ ศึกษาและสนับสนุนสิทธิทางการศึกษาของเด็กทุกคน โดยถือว่าเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นสิทธิ ของเด็กทุกคนที่จะต้อง ได้รับการปฏิบัติอย่างมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ จึง ได้เกิดมีปรัชญา และ แนวทางการจัดการศึกษาในแนวใหม่ คือ การศึกษาแบบเรียนรวม

การศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดระบบการศึกษาสำหรับคนพิการ ที่จัดขึ้น ในปี พ.ศ.2542 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศนโยบายปีการศึกษาเพื่อคนพิการขึ้น โดยมีคำขวัญว่า “คนพิการทุก คนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” รวมทั้ง ได้มีการจัดระบบ โครงสร้างการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ เพื่อ ขยายโอกาสให้กับคนพิการทุกกลุ่ม ทุกประเภท และปรับปรุงระบบการบริหารจัดการศึกษาเพื่อคน พิการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. การจัดให้มีคณะกรรมการระดับชาติทำหน้าที่กำกับดูแลการจัดการเพื่อคนพิการ ซึ่ง ได้แก่ คณะอนุกรรมการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ
2. การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษแห่งชาติทำหน้าที่บริหารจัดการการศึกษาเพื่อคน พิการ
3. การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษเขตศึกษา จำนวน 13 เขต ทำหน้าที่นำนโยบายไปสู่ การปฏิบัติ และการดูแลงานวิชาการการศึกษาพิเศษ
4. การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ทำหน้าที่ให้บริการช่วยเหลือในระยะ แรกเริ่มแก่เด็กพิการและครอบครัว และเตรียมความพร้อมแก่คนพิการ รวมทั้งการดำเนินการคัด แยก พี่นฟูและส่งต่อคนพิการ ไปยังสถานศึกษา
5. การจัดให้มีการเรียนรวมในทุกสังกัดและทุกระดับการศึกษาทั้งในสถานศึกษาของ ภาครัฐและเอกชน

6. การจัด โรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะความพิการ
7. การจัดการศึกษานอกระบบ
8. การจัดการศึกษาโดยองค์เอกชน ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
9. การจัดการสนับสนุนเพื่อการศึกษาตามอัธยาศัย
10. การสนับสนุนให้คนพิการได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่น ๆ ทางการศึกษา

จากแนวความคิดการจัดระบบการศึกษาสำหรับคนพิการดังกล่าว ทำให้เด็กพัฒนาการช้า ได้รับโอกาสทางการศึกษาในระบบการศึกษาแบบเรียนรวมเช่นเดียวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษกลุ่มอื่น ๆ ระบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้าได้กำหนดรูปแบบ โครงสร้างชีวิต (SEAT Framework) ซึ่งประกอบด้วย นักเรียน สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอนและเครื่องมือ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. นักเรียน จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมของนักเรียนที่มีพัฒนาการช้าและในขณะเดียวกันต้องเตรียมความพร้อมของนักเรียนทั่วไปด้วย
2. สภาพแวดล้อม ต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพและบุคคลในสภาพแวดล้อมของนักเรียน
3. กิจกรรมการเรียนการสอน ประกอบด้วยหลักสูตร แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการสอนเฉพาะบุคคล เทคนิคการสอน และกิจกรรมการเรียนการสอน
4. เครื่องมือ ได้แก่ งบประมาณ นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ กฎกระทรวง เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ ตำรา และบริการสนับสนุน

จากการศึกษารูปแบบดังกล่าวสามารถนำมาวิเคราะห์ การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมให้กับเด็กพัฒนาการช้า ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ นักเรียน สภาพแวดล้อม กิจกรรมการเรียนการสอน และเครื่องมือ (เบญจมา ชลธารรัตน์, 2546)

นอกจากนี้พบว่า กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดยุทธศาสตร์การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยกำหนดให้ศูนย์การศึกษาพิเศษมีหลักสูตรมาตรฐานในการฟื้นฟูสมรรถภาพระยะแรกเริ่ม และเตรียมความพร้อมเด็กพิการทุกประเภท ก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา

สรุปได้ว่า ระบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้า เด็กจำเป็นต้องได้รับการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม กิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการพิเศษ และต้องมีเครื่องมือที่มีคุณภาพในการเตรียมความพร้อมให้เด็กพัฒนาการช้าก่อนเข้าสู่ระบบการศึกษา

3. ข้อมูลเกี่ยวกับจังหวัดมหาสารคาม

3.1 สภาพทั่วไป และข้อมูลพื้นฐานของจังหวัดมหาสารคาม

3.1.1 ที่ตั้งและขนาด จังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลาง (ระดืออีสาน) ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ระหว่างเส้นรุ้งที่ 15 องศา 25 ลิปดา และ 16 องศา 40 ลิปดาเหนือ เส้นแวงที่ 102 องศา 50 ลิปดา และ 103 องศา 30 ลิปดาตะวันออก มีพื้นที่ 5,225.290 ตารางกิโลเมตร หรือ 3.31 ล้านไร่ ห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ 470 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดกาฬสินธุ์ และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดบุรีรัมย์

3.1.2.1 พื้นที่ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มริมน้ำ เช่น ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำชี ในบริเวณอำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอโกสุมพิสัย และทางตอนใต้ของจังหวัด แถบชายทุ่งกุลาร้องไห้

3.1.2.2 พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบสลับกับลูกคลื่นลอนลาด พบทางบริเวณตอนเหนือของอำเภอพยัคฆภูมิพิสัย เป็นแนวยาวไปทางตะวันออกเฉียงถึงอำเภอเมืองมหาสารคาม

3.1.2.3) พื้นที่ลูกคลื่นลอนลาด สลับกับพื้นที่ลูกคลื่นลอนชัน พบทางตอนเหนือและตะวันตกของจังหวัด บริเวณนี้มีเนื้อที่ประมาณครึ่งหนึ่งของเนื้อที่ของจังหวัด

3.1.3) ลักษณะภูมิอากาศ

จังหวัดมหาสารคามมีลักษณะอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน (Tropical Monsoon Climate) ในช่วงฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนอบอ้าว ในช่วงมรสุมฤดูร้อนจะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งทำให้เกิดฝนตก สำหรับปริมาณน้ำฝนในพื้นที่บริเวณจังหวัดได้รับนั้น ส่วนมากจะเกิดจากผลกระทบของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนผ่านประเทศเวียดนามและเข้าสู่ประเทศไทย อุณหภูมิในฤดูร้อนจะมีอุณหภูมิสูงประมาณ 39 – 42 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิสูงที่สุดในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2540 – 2545) วัดได้ 42.0 องศาเซลเซียสเมื่อวันที่ 21 เมษายน 2544 และในช่วงฤดูหนาวอุณหภูมิจะลดลงต่ำมาก ประมาณ 5 – 12.5 องศาเซลเซียส โดยอุณหภูมิต่ำสุดในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2540 – 2545) วัดค่าได้ 5.3 องศาเซลเซียสเมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2542 ฤดูฝนจะเริ่มประมาณกลางเดือนพฤษภาคม – ประมาณกลางเดือนตุลาคม ในปี 2544 มีปริมาณน้ำฝนทั้งหมด 1,269.9 มิลลิเมตร ซึ่งน้อยกว่า ปี 2542 และ 2543 ที่มีปริมาณน้ำฝนเท่ากับ 1,348.5 และ 1,580.7 มิลลิเมตร ตามลำดับ สำหรับปีที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดในรอบ 5 ปี (พ.ศ. 2540-2545) คือ ปี 2543 วัดปริมาณน้ำฝนทั้งปีได้เท่ากับ 1,580.7 มิลลิเมตร และฝนตกหนักที่สุดในเดือนพฤษภาคม 2543 วัดได้ 385.6 มิลลิเมตร มีจำนวนวันที่ฝนตกทั้งหมดเท่ากับ 100 วัน และในปี 2545 ปริมาณฝนทั้งหมด ตั้งแต่เดือน ม.ค. – ก.ย. วัดปริมาณน้ำฝนได้ 1,212.6 มิลลิเมตร

3.2 บริบทของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของจังหวัดมหาสารคาม

ความเป็นมาของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่ของจังหวัดมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคามมีหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้เด็กพิเศษ คือ ศูนย์การศึกษาพิเศษ สังกัดคณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และ เขต 2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและโรงเรียนเอกชนได้แก่ โรงเรียนอนุบาลกิตติยา โรงเรียนพระกุมาร มีการสำรวจจากพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีเด็กที่มีความต้องการพิเศษจำนวน 1,919 ราย และมีจำนวนคนพิการทั้งหมดของจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 6,254 ราย (พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546)

จังหวัดมหาสารคามตั้งอยู่บริเวณศูนย์กลาง (สะคืออีสาน) ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ พื้นที่บางแห่งเป็นดินเค็ม อาชีพส่วนใหญ่คืออาชีพเกษตรกรรม ทางด้านวัฒนธรรมส่วนใหญ่ยึดแบบวัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยอีสานมีประเพณีฮีตสิบสองกลองสิบสี่ บทบาทของจังหวัดมหาสารคามที่เน้นหนักในการให้บริการทางการศึกษา เนื่องจากมีสถานศึกษาที่รองรับนักเรียนนักศึกษาในระดับต่างๆ ทำให้ลักษณะของประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดมหาสารคามเป็นประชากรที่อยู่ในวัยศึกษา จึงได้ชื่อว่าเมืองแห่งการศึกษามีนักเรียนนักศึกษามาเรียนจำนวนมากทำให้อัตราความหนาแน่นของประชากรสูงขึ้น สภาพดังกล่าวส่งผลให้สภาพสังคมในปัจจุบันเป็นสังคมที่มีการรีบเร่งในการประกอบอาชีพและกิจกรรมต่างๆ ของแต่ละบุคคลเช่น ประชากรที่อยู่ในวัยศึกษาจะต้องรีบเร่งในการเดินทางให้ทันเวลา ประชากรที่อยู่ในวัยทำงานจะต้องรีบเร่งไปทำงานและนอกจากเวลาทำงานแล้วเวลาในตอนเช้าและตอนเย็นบางคนยังต้องมีการรับส่งบุตรที่อยู่ในวัยเรียน ประชากร โดยส่วนใหญ่จึงไม่ค่อยมีเวลาปฏิบัติสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนไม่ค่อยมีกิจกรรมทำร่วมกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาก่อนข้างน้อย

สถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของจังหวัดมหาสารคามมีจำนวน 631 โรงเรียน ครูผู้สอนจำนวน 8,340 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม 1, 2,549, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 2, 2,549) เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 มีสถานศึกษาที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวม 316 โรงเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 83,159 คน ครู 4,656 คน แต่มีครูที่ผ่านการอบรมการศึกษาพิเศษอย่างน้อย 3 ครั้ง เพียง 37 คน และครูที่มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษจำนวน 5 คน ปัจจุบันมีเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนรวม จำนวน 1,333 คน ในโรงเรียนขนาดเล็กจำนวน 135 โรงเรียน โดยมีเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ที่ได้รับการ

ตรวจวินิจฉัยจากแพทย์แล้ว จำนวน 71 คน ที่รับบริการในโรงเรียนขนาดเล็ก สํารวจในเดือนมกราคม 2547 (ชัยรัตน์ ไชยวงศ์วัฒน์, 2547)

เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาส่วนใหญ่เข้ารับบริการด้านการศึกษากับหน่วยงานของรัฐ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด ศูนย์การศึกษาพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และโรงเรียนขนาดเล็กในชุมชน ซึ่งมีจำนวนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญามากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 80 ประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำนาและรับจ้าง นับถือศาสนาพุทธ ฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน รายได้ประชากรต่อหัวประมาณ 23,000 บาทต่อปี ระดับการศึกษาของผู้ปกครองโดยส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 6 ชุมชนมีความสัมพันธ์กับสถานศึกษาค่อนข้างดี แต่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศึกษาค่อนข้างน้อย

การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเป็นการจัดการศึกษาที่ต้องเกี่ยวข้องกันหลายมิติ เพราะเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีปัญหาที่ซับซ้อนมากกว่าการจัดการเรียนการสอน เช่น เด็กมีปัญหาพฤติกรรม ปัญหารอบคอบครัว และปัญหาสังคมที่ส่งผลต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากปัญหาและอุปสรรคเหล่านี้ทำให้มีข้อจำกัดในการบริหารจัดการระหว่างหน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น ด้านการบริหารจัดการ มีความสัมพันธ์ไม่สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ขาดความรู้เฉพาะเรื่องในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individual Education Plan : IEP) ความจำกัดของงบประมาณ และภาระงานที่เพิ่มขึ้น ด้านคุณภาพผู้เรียนไม่มีเกณฑ์มาตรฐานสำหรับพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านการสนับสนุนขาดความชัดเจนในการสนับสนุน (ประภัสสร ปรีเอี่ยม, 2547)

นอกจากนี้ ธรรมนูญ รวีพ้อง (2545) ได้สำรวจการให้บริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดมหาสารคาม พบว่า มีเด็กพิการตกหล่นที่บ้านจำนวนมาก โดยการสำรวจพบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้บริการเด็กอยู่เพียง 3.6 % และพบว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในการรับเด็กพิการเข้ามาเรียนรวมคือ กระบวนการเรียนการสอน เช่น การไม่มีหลักสูตรสำหรับเด็กกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ ขาดหลักสูตรในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพิเศษและด้านงบประมาณต่อหัวในการให้บริการที่เหมาะสมกับเด็กพิเศษ นอกจากนี้พบว่า จากการติดตามการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของสำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ ได้สรุปว่าอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมคือ ห้องเรียนขนาดใหญ่มีนักเรียนจำนวนมาก เจตคติไม่ดีต่อคนพิการ ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือที่ต่อเนื่อง

ขาดการมีส่วนร่วมของพ่อแม่และชุมชน การทดสอบในระบบการศึกษา การประเมินผลนักเรียน โดยรูปแบบทางการแพทย์ วิธีการสอนของครูยังไม่เปลี่ยนแปลง ขาดแคลนอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ขาดแคลนงบประมาณ ขาดการพัฒนาบุคลากรเพื่อการเรียนรวมและขาดนโยบายที่ชัดเจนในระดับชาติ จากการวิจัย การทบทวนประสบการณ์ในการทำงานและจากข้อคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยที่เอื้อให้การจัดการเรียนรวมประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยเจตคติของผู้ที่เกี่ยวข้อง การพัฒนาบุคลากร การสนับสนุนช่วยเหลือครูและนักเรียน การปรับหลักสูตร และการเลือกใช้วิธีสอนที่มีประสิทธิภาพ และความเป็นหุ้นส่วนของพ่อแม่ ผู้ปกครองและชุมชน รวมทั้งสร้างเครือข่ายในการทำงาน

สรุปได้ว่าจังหวัดมหาสารคามเป็นจังหวัดที่มีหน่วยงานที่จัดการศึกษาแบบเรียนรวมตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ในมาตรา 18 คือการจัดการศึกษาปฐมวัย และการศึกษาระดับพื้นฐาน โดยมีการจัดการศึกษาให้เด็กพัฒนาการช้าในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โรงเรียนอนุบาลมหาสารคาม โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม และภาคเอกชน คือ โรงเรียนกิตติยา โรงเรียนพระกุมาร นอกจากนี้ มีการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีเขตพื้นที่การศึกษาดูแล และมีศูนย์การเรียนสำหรับเตรียมความพร้อมและส่งเสริมพัฒนาการเด็กพิเศษ คือ ศูนย์การศึกษาพิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม และศูนย์ศึกษานอกโรงเรียน บริบทโดยทั่วไปยังมีปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ในสองประเด็น คือ ด้านการบริหารจัดการ และด้านคุณภาพผู้เรียน

3.3 สภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม

จากการสัมมนาปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของจังหวัดมหาสารคาม โดยมีผู้เข้าร่วมสัมมนาเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมในสองลักษณะคือ 1) ลักษณะผู้สนับสนุน ได้แก่ ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม ศึกษาพิเศษและผู้ปกครอง 2) ลักษณะของผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ครูผู้ชำนาญพิเศษ ครูผู้รับผิดชอบ ครูทั่วไป พบว่ามีอุปสรรคด้านการบริหารจัดการใน 2 ลักษณะคือ 1) ด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรที่รับผิดชอบไม่สม่ำเสมอและขาดความต่อเนื่อง เช่น ศึกษาพิเศษกับโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียน กับครูและผู้ปกครอง ครูผู้ปฏิบัติงานกับผู้ปกครอง รวมทั้งการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองอยู่ในระดับค่อนข้าง

ต่ำ 2) ด้านคุณภาพผู้เรียน ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานสำหรับพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ไม่มีหลักสูตรเพื่อการเรียนรวมที่ตอบสนองความต้องการพิเศษของเด็กกลุ่มนี้ โดยเฉพาะเด็กพัฒนาการช้า (ธรรมบุญ รวีผ่อง และคณะ, 2547)

นอกจากนี้พบว่าการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา มีพัฒนาการช้าทุกด้าน โดยมีลักษณะพฤติกรรมการตอบสนองการเรียนรู้ล่าช้าในทุกด้าน เช่น มีปัญหาในการเคลื่อนไหวช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน มีปัญหาการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับสายตาไม่ดี ชอบเล่นกับเด็กที่มีอายุน้อยกว่า การรับรู้มีช่วงความสนใจสั้น ไม่มีสมาธิในการเรียน ตอบสนองต่อการเรียนการสอนของครูน้อย ทำตามคำสั่งได้ยาก สับสนง่าย และมีพัฒนาการที่ล่าช้าอย่างเห็นได้ชัดเจน คือ การพูดและภาษา โดยเด็กมีพฤติกรรมไม่พูดเมื่อถูกซักถาม และมีภาษาพูดที่ไม่สมวัย จากปัญหาเหล่านี้ส่งผลให้คุณภาพเด็กพัฒนาการช้าอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการสื่อสารระหว่างครูกับเด็กพัฒนาการช้า พฤติกรรมที่เห็นเด่นชัด คือ การนิ่งเฉย ไม่สบตาและไม่สามารถตอบคำถามง่าย ๆ ได้ (ชัยรัตน์ ไชยวงศ์วัฒน์, 2547)

การค้นหาสภาพปัจจุบันของเด็กเพิ่มเติมจากพ่อ แม่ พบว่า เด็กเหล่านี้ไม่อยากไปโรงเรียน เพราะฟังครูพูดไม่เข้าใจ ไม่สามารถตอบคำถามได้ ถูกเพื่อนล้อเลียนเป็นเด็กพัฒนาการช้า พูดอ่านเขียนไม่ได้ จากครูผู้สอนพบว่าในขณะที่สอน เด็กไม่กระตือรือร้น ไม่สบตา และไม่ชอบให้ครูถาม สำหรับผู้บริหารและเพื่อนครู พบว่าเด็กกลุ่มนี้ มีช่วงความสนใจสั้น ไม่มีสมาธิในการเรียน และทำตามคำสั่งได้ยาก มีความสับสนไม่กล้าแสดงออก ไม่มั่นใจในตนเองอย่างเห็นได้ชัดเจน (ธรรมบุญ รวีผ่อง และคณะ, 2547)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว เขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ได้กำหนดโรงเรียนแกนนำเรียนร่วม 8 โรงเรียนใน 27 ศูนย์เครือข่าย เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายใต้โครงการโรงเรียนจัดการเรียนร่วม โดยการทำงานในลักษณะเครือข่ายระหว่างเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดมหาสารคาม และมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ใน 6 ประเด็น คือ 1) การบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนรวม 2) การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล 3) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน 4) การคัดแยกเพื่อจัดการเรียนการสอน 5) การวัดและการประเมินผลเด็กที่มีความต้องการพิเศษ 6) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

ผลจากการสัมมนาทำให้เกิดการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ คือ การติดตาม ผลการดำเนินงาน การจัดการศึกษาในโรงเรียนที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 1 และเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต

2 พบว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกประเภทจำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ระบบโรงเรียน เพราะปัญหาที่ออกกลางคันของเด็กเกิดจากการที่เด็กพัฒนาการช้าเข้าเรียนในโรงเรียนขนาดเล็กมาก โดยพบว่าอัตราการเข้าเรียนของผู้ด้อยโอกาสและอัตราการออกกลางคันมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างมาก (รุ่งเรือง สุชาภิรมย์, 2543) จากการออกกลางคันดังกล่าวพบว่าส่วนหนึ่งเกิดจากเด็กพัฒนาการช้าไม่ได้รับการเตรียมความพร้อมจากที่บ้าน ทำให้มีความจำกัดในการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน (ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ วร็พอง, 2544)

การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนเป็นผลมาจากการเตรียมความพร้อมของเด็ก พ่อแม่และครูจึงเป็นบุคคลที่สำคัญในการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กพัฒนาการช้าตั้งแต่แรกเริ่มหรือแรกพบความพิการ เพราะการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลพิการซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกายหรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือ ไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543)

สรุปได้ว่า สภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนที่มีพัฒนาการช้า การพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทนี้ เป็นภาระหน้าที่ที่ครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการพัฒนาให้สอดคล้อง กับความบกพร่องของผู้เรียนเฉพาะบุคคลนั้น การที่เด็กจะมีพัฒนาการดีขึ้น ครูผู้สอนต้องมีความเสียสละ และมีความตั้งใจที่จะแสวงหาแนวทางที่จะช่วยพัฒนาเด็ก นอกจากนี้การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย เช่น กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มผู้บริหาร กลุ่มครูผู้สอนคนอื่นในโรงเรียน และกลุ่มเพื่อนนักเรียนในห้องเรียน

4. คู่มือพัฒนาการทางภาษา

คู่มือพัฒนาการทางภาษาเป็นการจัดการศึกษาให้เด็กก่อนวัยเรียน ในรูปแบบของการเตรียมความพร้อม โดยใช้คู่มือเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมพัฒนาการด้านภาษา ปัจจุบันถือว่าเป็นเรื่องสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กพัฒนาการช้า ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเรื่องความพร้อมของเด็ก ดังนั้นการเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ให้กับเด็กในระดับก่อนวัยเรียนจึงมีความจำเป็น เพราะเด็กในวัยนี้กำลังเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งด้าน ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ฝ่ายส่งเสริมพัฒนาการเด็กเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ จึงได้มีนโยบายที่จะพัฒนาเด็กพัฒนาการช้าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ อันจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคตต่อไป

เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายดังกล่าว ฝ่ายส่งเสริมพัฒนาการเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จัดทำแบบสังเกตพัฒนาการทางภาษา เด็กวัยแรกเกิด - 5 ปี โดยได้รับการสนับสนุนเงินช่วยเหลือ จากสำนักวิจัยและบริการวิชาการ

เอกสารเล่มนี้เป็นเครื่องมือสำหรับผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็กและครูผู้สอนใช้สำหรับสังเกตพัฒนาการทางภาษาของเด็กตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปี เพื่อจะได้นำข้อมูลไปพัฒนาการเตรียมความพร้อมทางภาษา ซึ่งประกอบด้วยความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา

ความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษา เป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อสื่อสารบอกความต้องการ และตอบสนองคำพูดของผู้อื่น ประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษา เป็นสิ่งที่เด็กได้รับตั้งแต่แรกเกิด จากการฟังและความสนใจ นำไปสู่การเลียนแบบภาษาท่าทาง พลัดกันออกเสียง และพูดคุย รู้จักเล่นด้วยกัน พลัดกันเล่น พลัดกันเลียนแบบ มีการใช้เสียงและภาษาท่าทางแสดง ความเข้าใจ มีการใช้คำศัพท์ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาจนเป็นภาษาพูด เป็นวลี เป็นประโยคตามลำดับ

ประโยชน์ของคู่มือส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา เพื่อส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การสื่อความหมาย การเลียนแบบการเล่น การทำภาษาท่าทาง การเลียนแบบเสียง จนถึงการใช้ภาษาสื่อสาร เป็นคำศัพท์โต้ตอบ แสดงความต้องการ สื่อสารพัฒนาได้อย่างสมบูรณ์ โดยผ่านการใช้ภาษาสื่อความหมายในสถานการณ์ต่างๆ และส่งเสริมทักษะทางสังคม ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก

คู่มือส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาเป็นการนำแนวคิดจากทฤษฎีพัฒนาการทางภาษามาประยุกต์ใช้ร่วมกับทฤษฎีพัฒนาการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษา

พัฒนาการทางภาษา เป็นความสามารถในการใช้ภาษาของบุคคลประกอบด้วย ความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษาพูดรวมทั้งการเรียงเรียงเป็นประโยคเพื่อสื่อความหมาย ภาษาคือระบบการเปล่งเสียงและการเขียนสัญลักษณ์ต่าง ๆ ซึ่งบุคคลในสังคมหนึ่ง ๆ จะเรียนรู้และใช้ภาษาในทำนองเดียวกัน ผู้ที่ใช้ภาษาเดียวกันสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและ

กันได้อย่างลึกซึ้งกว้างขวาง ภาษาจะช่วยให้คนเราสามารถรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่เหล่า เป็นสังคม ที่มีแบบแผน และภาษาสามารถรวบรวมการกระทำและความคิดของคนเราได้ นอกจากนี้การสื่อความหมายโดยการใช้ภาษานี้ยังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรม (Socialization) แก่ชนรุ่นหลังอีกด้วย (เสริมเกียรติ พรหมสุข, 2544)

องค์ประกอบของภาษา ประกอบด้วย ความเข้าใจภาษาหรือที่รับรู้ความหมายเพื่อสื่อสาร บอกความต้องการและสนองต่อคำพูดของผู้อื่นโดยมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษาตั้งแต่แรกเกิด จากการฟังและความสนใจนำไปสู่การเรียนรู้แบบทำทาง ผลัดกันออกเสียงและพูดคุย รู้จักเล่นด้วยกัน ผลัดกันเล่น ผลัดกันเขียนแบบ มีการใช้เสียงและภาษาแสดงความเข้าใจมีการใช้คำศัพท์ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาการจนเป็นภาษาพูด เป็นวลีและประโยค องค์ประกอบของภาษา ประกอบด้วย เสียง ความหมายและไวยากรณ์

เสียง เป็นสิ่งที่เปล่งออกมาเด็กที่เกิดใหม่สามารถเปล่งเสียงได้โดยเฉพาะเด็กที่คลอดออกมาใหม่ (Neonate) จะมี Reflex เกี่ยวกับการเริ่มต้นหายใจด้วยการเปล่งเสียงร้อง เด็กทารกในระยะเริ่มต้นของชีวิตจะเลียนแบบการเปล่งเสียง ในระยะแรกอาจจะไม่ตรงกับภาษาใดภาษาหนึ่ง เป็นภาษาธรรมชาติ ภาษาอ้อแอ้ (Babbling) แต่เมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อมนานเข้าหรือมีประสบการณ์มากขึ้น เด็กจะค่อย ๆ ฟังเสียงที่ตรงหรือใกล้เคียงกับเสียงที่มีในภาษาของคน ด้วยกระบวนการนี้เด็กจะเริ่มเรียนรู้ทางภาษามากขึ้นและการเรียนรู้จะต้องอาศัยการพัฒนาขึ้นตามวัย โดยเฉพาะเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น เขาก็จะมีวุฒิภาวะทางภาษามากขึ้น

ความหมาย การเรียนรู้ด้านความหมายของภาษานั้น มี 2 ลักษณะ คือความหมายเจาะจง เป็นการใช้เสียงแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ชื่อที่ใช้เรียก คน สัตว์ สิ่งของ ส่วนอีกลักษณะหนึ่งเป็นความหมายทั่วไป เป็นการ ใช้เสียงแทนสิ่งต่าง ๆ ที่เรียกเป็นประเภท เช่น รอยนตร์ อากาศ สุนัข

ไวยากรณ์ หมายถึง หลักการเรียงเรียงเสียงต่าง ๆ โดยที่ผู้พูดหรือผู้เขียนต้องการสื่อความคิดของคนให้ผู้อื่นทราบ ซึ่งจะมีหลาย ๆ ความหมายรวมกัน และจะต้องให้ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ของภาษานั้น ๆ มีประธาน กริยา กรรม คำขยายและอื่น ๆ ตามหลักของภาษานั้น เช่น รองเท้าของฉัน หนังสือของพ่อ แม่ชอบอ่านหนังสือ

การที่เด็กทารกจะเรียนภาษาได้ตั้นั้น มีทฤษฎีอธิบายสนับสนุนอยู่ 2 ทฤษฎี คือ ทฤษฎีหนึ่งจะเน้นความสำคัญของอวัยวะในร่างกายและสมอง ส่วนอีกทฤษฎีหนึ่งจะเน้นความสำคัญของสภาพแวดล้อมและประสบการณ์การเรียนรู้ภาษา (ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2542) ดังนี้

4.1.1. ทฤษฎีสรีรศาสตร์ทางภาษา นักภาษาศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้เน้นความสำคัญของการเจริญเติบโตและการพัฒนาการของอวัยวะที่เกี่ยวกับการพูด การฟังและการคิดของบุคคล โดยมีความเห็นว่าอวัยวะต่าง ๆ และสมองซีกซ้ายเป็นรากฐานของความสามารถทางภาษาของบุคคล ถ้าหากเด็กมีพัฒนาการทางร่างกายอย่างปกติและไม่พิการ เด็กย่อมมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ภาษาได้

4.1.2. ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษา นักวิชาการอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักจิตวิทยามีความเห็นว่า เด็กจะมีความสามารถทางภาษาไม่ได้ถ้าหากแยกเขาออกจากบุคคลอื่น แต่เด็กจะสามารถเรียนรู้ภาษาได้ด้วยการมีประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมของบุคคล ซึ่งสื่อสารกันโดยการใช้ภาษา เด็กมีความจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ภาษา ไปทีละเล็กทีละน้อยสะสมกันมากขึ้นตามอายุ หรือตามระยะเวลาที่มีประสบการณ์ในหมู่คนนั่นเอง ทฤษฎีการเรียนรู้ภาษานี้ไม่ได้ปฏิเสธความสำคัญของพันธุกรรมที่เอื้ออำนวยให้มีการพัฒนาอวัยวะการรับรู้ การสัมผัส และอวัยวะที่ใช้พูด การเขียน เมื่อบุคคลนั้นเติบโตขึ้นทฤษฎีการเรียนรู้ทางภาษาได้ให้ความสำคัญแก่อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและสังคม ในการก่อให้เกิดความสามารถทางภาษาที่แตกต่างกันด้วย

จากหลักการของทฤษฎีการกำเนิดของภาษาทั้ง 2 ฝ่ายนี้ สามารถนำมาแยกแยะเป็นทฤษฎีเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านภาษาได้อีกหลายทฤษฎีดังต่อไปนี้

ก. ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน (The Autism Theory of Speech Acquisition)

ไอ. โฮบาร์ท โม่ว์เรอร์ (วีรวรรณ วรสุข, 2536: อ้างอิงมาจาก O. Hobart Mowrer) ได้ทดลองการสอนพูดกับนก พบว่านกจะเลียนเสียงพูดของคน โดยเฉพาะหรือคำที่ผู้ฝึกพูดด้วยในเวลาทีนกอิ่มหรือเวลาที่ลูบไล้ด้วยความรัก นอกจากนี้คำเหล่านี้ยังทำให้นกผลิตเพลินและเป็นสุข การที่นกแก้ว นกขุนทอง สามารถทำเสียงต่าง ๆ ได้หลาย ๆ เสียงนี้เองจะมีบางเสียงที่คล้ายคลึงกับเสียงที่ใช้ในภาษาพูดของมนุษย์ ที่แสดงออกถึงความชื่นชมยินดี ดังนั้นเมื่อนกได้ยินเสียงที่ตัวมันเปล่งออกมคล้ายคลึงกับเสียงที่นำความปิติมาให้ขณะกินอาหารหรือถูกลูบไล้ด้วยความรัก มันจึงเลียนเสียงตามไปด้วย การให้รางวัลอย่างเหมาะสมจะทำให้การเลียนเสียงของนกดีขึ้นจนสามารถพูดเป็นคำหรือเป็นประโยคได้ โม่ว์เรอร์ได้นำหลักการจากทฤษฎีนี้มาใช้กับการเรียนรู้ของเด็กใน

การหัดพูดและเชื่อว่าใช้ได้ เช่นแม่พูดคำว่า “แม่” หรือ “ลูก” เป็นพัน ๆ ครั้ง ขณะป้อนข้าว อาบน้ำ เล่นหรือห่ก่ลอม พบว่าบางครั้งเด็กก็เปล่งเสียง “แม่” ขณะเล่นเสียงและยังคำพูดนี้ทำให้เด็กรู้สึก ปิติ ปลายปลื้ม ก็ยิ่งจะพูดซ้ำมากขึ้น ด้วยวิธีนี้ทำให้เด็กพัฒนาถ้อยคำที่ใช้ในภาษามากขึ้น ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับรางวัลที่เด็กจะได้รับจากแม่ ส่วนในแง่ปัญหาด้านความเข้าใจซึ่งมักจะมีผู้กังขานั้น ก็อธิบายได้ว่า ความหมายของเด็กอาจเกิดจากการโยงความสัมพันธ์ เช่นเมื่อพูดคำว่า “แม่” แม่ก็ปรากฏตัว หรือพูดคำว่า “พ่อ” พ่อก็ปรากฏตัวหรือเขาจะเข้าใจความหมายของคำว่า “ลูก” โดยชี้ให้ดูในกระจกเงาเหล่านี้ เป็นต้น

ทฤษฎีนี้ถือว่เป็นการเรียนรู้ภาษาหรือการพูดของเด็ก เกิดจากการเลียนเสียงอันเนื่องมาจากความพึงพอใจที่จะได้ทำเช่นนั้นความสามารถในการฟังและความเพลลิตเพลลนจากการได้ยินเสียงผู้อื่นและเสียงของตัวเองเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

ข. ทฤษฎีการเลียนแบบ (The Imitation Theory)

ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษาหรือพัฒนาการทางการพูดนั้นเกิดขึ้นได้โดยอาศัยการเลียนแบบ ซึ่งอาจเกิดได้จากการมองเห็นหรือการได้ยินเสียง ผู้ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับ การเลียนแบบในการพัฒนาภาษา Bandura (1977) โดยระบุว่า การเลียนแบบของเด็กเกิดจากความพอใจและความสนใจของตัวเองเป็นปฐม ปกติช่วงความสนใจของเด็กนั้นสั้นมาก เพื่อที่จะชดเชย เด็กจึงต้องมีสิ่งเร้า ๆ กันจึงทำให้เด็กมักจะพูดซ้ำ ๆ ในระยะการเล่นเสียงเมื่อศึกษาถึงกระบวนการในการเลียนแบบภาษาพูดจะพบว่า ก้าวแรกในการสอนให้เด็กพูดควรเป็นการเลียนแบบเสียงที่เด็กพูดในระยะการเล่นเสียง และอาจจะเร้าความสนใจด้วยการดบโตะเบา ๆ เกาะจังหวะ เด็กจะหันมามอง ซึ่งจะทำให้เกิดภาวะที่เด็กพึงพอใจมากที่สุด และจะทำให้เด็กสนใจพูด ต่อได้นานและดังกว่าเดิม ในระยะแรกก็ฝึกเพียงแค่ 2 – 3 เสียงแล้วให้เรียนรู้ความหมายได้ด้วย เช่น เมื่อเด็กพูดคำว่า “แม่” หรือ “พ่อ” แม่หรือพ่อก็ควรปรากฏตัวและเมื่ออุ้มเด็กขึ้นมา ก็ควรพูดไปด้วย หัดใช้คำนั้นในสถานการณ์ต่าง ๆ ผลสุดท้ายเด็กจะโยงความเข้าใจจากเสียงไปยังบุคคลและเข้าใจความหมายได้

เด็กควรได้รับการฝึกจนกระทั่งมีคำตอบคงที่ มีความอยากพูดซ้ำ ๆ เมื่อพ่อแม่มาพูด หยอกเินด้วยขณะที่เล่นเสียง พ่อแม่ควรใช้ระยะเงียบมาฝึกด้วย เช่น ช่องว่างระหว่างการทำเสียง อ้อแอ้เด็กจะหยุดเงียบ แม่อาจเร้าความสนใจเด็กใหม่โดยเร้าให้พูด “แม่ ๆ ๆ ๆ” ถ้าเด็กตอบสนอง

ด้วยการเลียนแบบ ก็ควรให้ฝึกต่อไป ขึ้นต่อไปคือการพูดเป็นคำ ๆ ในการฝึกทั้งสองขั้นนี้พ่อแม่จำเป็นต้องเลือกเวลาที่เหมาะสม แล้วจะพบว่าเด็กใช้คำได้เหมาะสมเข้ากับเหตุการณ์หรือท่าทางอาจกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า การหัดพูดครั้งแรกของเด็กได้มาโดยวิธีการของความสม่ำเสมอปกติเด็กคุ้นเคยกับเสียงและท่าทางอยู่ก่อนแล้ว เช่น “แม่” “ไม” “สวัสดี” เด็กรู้จักคำมาก่อนแล้วเพียงแต่คอยความสม่ำเสมอหรือความคงที่ของความหมายจากผู้ใหญ่และท่าทางก็เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เด็กสามารถพูดได้ตามสถานการณ์

ก. ทฤษฎีการเสริมแรง (Reinforcement Theory)

ทฤษฎีนี้อาศัยจากหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบการวางเงื่อนไขด้วยการกระทำ (Operant Conditioning Theory) ซึ่งถือว่าพฤติกรรมทั้งหลายถูกสร้างขึ้น โดยอาศัยการวางเงื่อนไข เด็กจะพูดมากขึ้นเมื่อเขาได้รับรางวัลหรือได้รับจากการเสริมแรง จากการศึกษาของ Baldwin (1980) พบว่า การให้รางวัลทางสังคมจะทำให้เด็กอายุตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป เปล่งเสียงมากขึ้น โดยเฉพาะเสียงที่บ่งบอกถึงความปิติยินดีที่ได้เห็นหน้ากับท่าทางของแม่ แต่เมื่อทดลองโดยใช้เทปบันทึกเสียงแทนคนปรากฏว่าไม่มีการตอบสนองเหมือนตัวบุคคล ตรงข้ามกับนกแก้ว นกขุนทองที่สามารถวางเงื่อนไขด้วยจานเสียงหรือเทปบันทึกเสียงก็ได้ สรุปลักษณะเด็กทารกนั้นจะต้องได้รับการตอบสนองจากผู้ใหญ่ที่เป็นบุคคลใกล้ชิดจะเป็นสิ่งที่ดีที่สุด

Baldwin (1980) ได้อธิบายถึงการที่เด็กเกิดการรับรู้ในระยะการเล่นเสียงตอนต้น ๆ ว่าเป็นการกระทำตามธรรมชาติของมนุษย์ในการที่จะมีจุดหมายปลายทาง ตัวอย่าง เช่น เมื่อเด็กหิวก็จะเคลื่อนไหวปาก ซึ่งมีจะมีจุดหมายปลายทางที่การดูดและการกินอาหาร ต่อมาเมื่อโตขึ้นก็อาจจะใช้วิธีการหันเสียงอ้อแอ้ โดยหวังว่าแม่จะเข้ามาหา และเล่นเสียงดูตามไปด้วยผู้ที่สังเกตเด็กอย่างใกล้ชิดจะพอมองได้ว่า เมื่อใดเด็กร้องเพราะหิว แต่เป็นการยากที่จะแยกแยะให้ตายตัวลงไปว่าเด็กหวังว่าจะได้ทานอาหารหรือ ได้อะไร Winitz ได้อธิบายขั้นที่สองของพัฒนาการทางภาษาในด้านการให้รางวัลทางอ้อมว่ามีบทบาทต่อพฤติกรรมของเด็กกล่าวคือ เมื่อแม่ทำเสียงนำให้ลูกพร้อมกับเอาอาหารมาให้โดยเกือบจะพร้อมกันนั่นเองเด็กจะหันศีรษะมารับอาหาร ในขณะที่แม่เปล่งเสียงนั้นเด็กอาจจะทำกริยาอย่างอื่นด้วย เช่น หันมามอง ยิ้ม จนบางครั้งแม่ไม่มีอาหารหากได้ยินเสียงแม่ลูกก็อาจมีพฤติกรรมเหมือนเดิมคือหันศีรษะมาและยิ้มให้ด้วยก็ได้ การที่เสียงเด็กคล้ายคลึงกับเสียง

แม่นั้น เขาอธิบายว่าเป็นเพราะการรับกระตุ้นแรงจากเสียงของแม่ แล้วเปลี่ยนมาเป็นเสียงของเด็กนั่นเอง การเปล่งเสียงของแม่นั้นมักเกิดขึ้นก่อนและต่อเนื่องกันกับการเปล่งเสียงทารก

ฉะนั้นเด็กทารกจึงเลียนวิธีการออกเสียงเหมือนแม่ ยิ่งไปกว่านั้นเมื่อมีเสียงแม่ปรากฏควบคู่ไปกับการให้อาหาร(ให้นม) ซึ่งเป็นการเสริมแรงโดยตรงอยู่แล้วก็เท่ากับช่วยให้เด็กพูดมากขึ้นนั่นเอง

ง. ทฤษฎีการรับรู้ (Theory of Perception)

ในบางครั้งเด็กจะพูดคำที่ไม่เคยพูดหรือไม่เคยถูกสอนให้พูดมาก่อนเลย แม้แต่ในขณะเล่นเสียงก็มิได้เปล่งเสียงที่คล้ายกับคำนั้น จึงทำให้เกิดความสงสัยว่าเด็กเรียนรู้ได้อย่างไร Bruner (1968) ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่าการรับรู้ทางการได้ฟังขึ้นอยู่กับการเล่นเสียง จึงเห็นได้ว่าเด็กมักจะจ้องหน้าเวลาเราพูดด้วยเช่นเดียวกับเด็กหูตึงหรือเด็กหูหนวก การทำเช่นนี้อาจเป็นเพราะเด็กฟัง พูดซ้ำด้วยตนเอง หรือหัดเปล่งเสียงโดยอาศัยการอ่านริมฝีปากแล้วจึงเรียนรู้คำนั้นเอง

จ. ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่นเสียง (Babble luck)

ซึ่งธอร์น ไคค์ (Edward L. Thorndike) อธิบายว่า เมื่อเด็กกำลังเรียนเล่นเสียงอยู่นั้นเสียงมีบางเสียงไปคล้ายกับเสียงที่มีความหมายในภาษาพูดของพ่อแม่จึงทำให้ได้รับรางวัลโดยทันที ด้วยวิธีนี้เด็กจะมีพัฒนาการทางภาษาไปเรื่อย ๆ (Thorndike, 1986)

ฉ. ทฤษฎีทางสรีระและชีววิทยา (Physiological and Biological Theory)

ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2543) ระบุว่าสรีระศาสตร์ทางภาษาดังอยู่บนรากฐานที่สมองส่วนซีกซ้ายเป็นศูนย์กลางของความสามารถทางภาษา และเขายังเชื่อว่าพัฒนาการทางภาษานั้นมีพื้นฐานทางชีววิทยาเป็นสำคัญ กระบวนการที่คนพูดได้ซึ่งแตกต่างไปจากสัตว์อื่นนั้นเป็นเพราะคนสามารถถ่ายทอดทางภาษาได้นั่นเอง

สรุปได้ว่า ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษามีความสัมพันธ์กับทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา เพราะพัฒนาการทางภาษาและพัฒนาการทางสติปัญญา มีความเกี่ยวเนื่องกันอย่างแยกไม่ได้ ทั้งนี้เนื่องจากพัฒนาการทางภาษา ถือเป็นปัจจัยสำคัญ ประการหนึ่ง ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา ภาษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาด้านสติปัญญา ความคิดต่าง ๆ จะถ่ายทอดผ่านทางภาษา การที่เด็กได้ใช้ภาษาในการสื่อความหมายจะทำให้ผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ได้รับรู้ถึงความคิด ความรู้สึก และความต้องการของเด็ก การที่เด็กจะเรียนภาษาได้ดีนั้น ประกอบด้วยการใช้ทฤษฎี

หลายทฤษฎีร่วมกัน ได้แก่ ทฤษฎีความพึงพอใจแห่งตน ทฤษฎีการเลียนแบบ ทฤษฎีการเสริมแรง ทฤษฎีการรับรู้ ทฤษฎีความบังเอิญจากการเล่นเสียง และทฤษฎีทางสรีระและชีววิทยา

4.2 พัฒนาการเบื้องต้นทางภาษา

ภาษาเป็นเรื่องเฉพาะ เป็นพฤติกรรมที่มีระบบซึ่งพัฒนามาจากการเรียนรู้และวุฒิภาวะที่เหมาะสม ในระยะเริ่มแรกของวัยทารก ทารกสามารถจะทำเสียงพูด อ้อ ๆ แอ้ ๆ เบ๊ะ ๆ (Babbling noises) ได้ แต่เป็นเสียงพูดที่ไม่เป็นภาษาไม่เป็นสาระ โดยเลียนเสียงพูดที่ได้ยินจากผู้ใหญ่ เด็กทารกที่อยู่โดยลำพังในที่ ๆ ไม่มีเสียงพูดเข้ามาในระบบการได้ยินเขาจะไม่สามารถพูดได้ หรือพูดก็จะพูด อ้อ ๆ แอ้ ๆ ตามลักษณะ Babbling noises ที่เป็นของตนเอง พัฒนาการในการพูดของเด็กจะช้าลงอย่างมากถ้าเด็กขาดประสบการณ์ต่าง ๆ ในการได้ยินและไม่มีโอกาสจะเลียนแบบการพูด โดยทั่วไปการพูดของเด็กก่อนจะเป็นไปในลักษณะการเลียนแบบภาษาที่มีระบบแบบแผนตามลำดับขั้นตอนและเด็กไม่สามารถที่จะพูดได้จนกว่าอวัยวะในการพูดจะบรรลุวุฒิภาวะหรือเจริญเติบโตเต็มที่แล้ว เด็กทารกทุกคนจะเริ่มทำเสียงพูดอ้อแอ้เมื่ออายุประมาณ 3 เดือน การพูดในลักษณะเช่นนี้เป็นขั้นแรกของการพัฒนาการในการพูด แม้ว่าพ่อแม่ทั้งหลายจะเห็นการร้องและการทำเสียงไม่พอใจของเด็กทารกวัย 1-2 เดือน ประหนึ่งว่าเป็นความพยายามที่จะพูดบางสิ่งบางอย่างกับพ่อแม่ก็ตาม แต่เสียงในระยะเริ่มแรกของเด็กทารกก็เป็นแค่เพียงการปลดปล่อยความไม่พอใจ (Discomfort) หรือความตำราญใจ (Voicing Contentment) ของเขาเท่านั้น

ในระหว่างที่เด็กอยู่ในขั้นทำเสียงไม่เป็นที่ภาษาพูด (Babbling noises) นั้นเด็กจะเรียนรู้ถึงเสียงพูดที่มีความหมายต่อบุคคลหรือสิ่งของ เขาจะจำเสียงพูดคำแรกได้เป็นส่วนใหญ่ เช่นคำว่า “มามะ” หรือ “ปาปิ๊ะ” หรือ “หม่ม ๆ” ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เลียนแบบเสียงที่พ่อแม่เปล่งออกมา ในที่สุดเด็กก็มาถึงการเข้าร่วมทำเสียงกับผู้ใหญ่ ยังความตื่นเต้นให้กับผู้ใหญ่เสมอเมื่อเด็กพูด โดยพ่อแม่จะสนับสนุนคำพูดแรกโดยการชี้หรือการเสนอแนะเด็กทารกไปยังสิ่งของหรือบุคคลโดยเรียกชื่อนั้น ๆ เมื่อเด็กพูดคำแรกโดยปราศจากการกระตุ้น นั่นก็คือเด็กได้พัฒนาการพูดคำแรกขึ้นมา ซึ่งมีลักษณะตามแบบอย่างของเด็กคือพูดได้พยางค์เดียว (One syllable) และมีความหมายต่อการสื่อความหมายในอันที่จะขอร้องคนบุคคลบางคน หรือขอของเล่นเมื่อเริ่มพูดได้คำพูดแรก

คำพูดอื่น ๆ ที่ตามมาก็จะพูดได้อย่างรวดเร็ว คำพูดใหม่ ๆ แต่ละคำพูดจะนำมาใช้กับของเล่นใหม่ ๆ หรือใช้กับเพื่อนที่อยู่ใกล้ ๆ กันและต่อไปเด็กจะใช้คำศัพท์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวางมากขึ้นตามเกณฑ์ เด็กจะพูดคำแรกได้เมื่ออายุระหว่าง 10 – 13 เดือน อย่างไรก็ตามเด็กบางคนอาจจะเปล่งเสียงพูดได้เร็วกว่านี้ก็ได้ หรือบางคนอาจไม่พูดเลยก็ได้จนกระทั่งอายุได้ 18 เดือนหรือช้ากว่านั้น การพูดที่พัฒนาการช้านี้ทำให้พ่อแม่เป็นกังวลอยู่เสมอ ปัญหาในการพูดนี้พ่อแม่ควรระมัดระวังต่อพัฒนาการที่ผิดปกติของเด็กด้วย

ภาษาไม่ใช่เป็นเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้น แต่ภาษาเป็นแนวทางในการแสดงความคิด ความคิดริเริ่ม ความต้องการและอื่น ๆ อีกมาก ภาษาเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดชีวิต มนุษย์ การส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้ภาษาที่ถูกต้องจะช่วยให้เด็กสามารถแสดงความคิดเห็น แสดงความเข้าใจของตนเองให้ผู้อื่นเข้าใจได้ พัฒนาการทางภาษามีต้นกำเนิดมาจากการร้องของเด็ก เพื่อเรียกร้องสิ่งที่เขาต้องการ แต่การร้องไม่ได้เป็นไปอย่างตั้งใจคงเป็นเพียงปฏิกิริยาสะท้อนโดยอัตโนมัติตามธรรมชาติ (Reflex) เท่านั้น ในระยะต่อมาเด็กทารกจึงสามารถเปล่งเสียงได้จึงเริ่มเป็นการพัฒนาการทางภาษาอย่างแท้จริง Cooper (1997) ได้แบ่งพัฒนาการทางภาษาออกเป็น 7 ชั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ระยะปะปะ (Random stage หรือ Prelinguistic stage) เป็นระยะตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 เดือน ในระยะนี้เป็นระยะที่เด็กจะเปล่งเสียงดัง ๆ ที่ยังไม่มีความหมายการเปล่งเสียงของเด็กก็เพื่อบ่งบอกถึงความต้องการของเขา และเมื่อได้รับการตอบสนองเขาจะรู้สึกพอใจตัวอย่างเช่น เด็กจะร้องเมื่อถูกปล่อยให้อยู่คนเดียว หรือเมื่อเวลาหิว หรือเมื่อกันเปียก หรือรู้สึกเป็นสุขเมื่อได้ส่งเสียงออกมาเหล่านี้เป็นต้น จึงเป็นช่วงที่ดีที่พ่อแม่ควรสนับสนุนให้เด็กได้พัฒนาการทางภาษาพูดและเด็กที่มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตดี จะมีโอกาสพัฒนาการทางภาษาได้ดีกว่าเด็กที่ไม่สบายเจ็บป่วยร้องไห้โยเย

ขั้นที่ 2 ระยะแยกแยะ (Jargon stage) อยู่ในระยะ 6 เดือน ถึง 1 ขวบ หลังจาก 6 เดือนขึ้นไปเด็กจะเริ่มเข้าสู่ระยะที่ 2 ซึ่งสามารถแยกแยะเสียงต่าง ๆ ที่เขาได้ยินและเขาจะได้พอใจที่เขาได้ส่งเสียง และถ้าเสียงใดที่เขาเปล่งออกมาได้รับการตอบสนองในทางบวกเขาก็จะเปล่งเสียงนั้นซ้ำอีก ในบางครั้งจะเลียนเสียงสูง ๆ ต่ำ ๆ ที่มีคนพูดคุย กับเขา

ขั้นที่ 3 ระยะเลียนแบบ (Imitation stage) อยู่ในระยะ 1 – 2 ขวบ ในระยะนี้เด็กจะเริ่มเลียนเสียงต่าง ๆ ที่เขาได้ยิน เช่นเสียงของพ่อแม่ เสียงของผู้ใกล้ชิด เสียงที่เปล่งออกมาอย่างไม่

มีความหมายจะค่อย ๆ หายไปและเด็กจะเริ่มรับฟังเสียงที่ได้รับการตอบสนองมากขึ้นนับว่าพัฒนาการทางภาษาจะเริ่มขึ้นอย่างชัดเจนในระยะนี้

ขั้นที่ 4 ระยะขยาย (Expansion stage) อยู่ในระยะ 2-4 ขวบ ระยะนี้เด็กจะเริ่มหัดพูดโดยเริ่มจากการหัดเรียกชื่อ คน สัตว์ และสิ่งของที่อยู่ใกล้ตัว เขาจะเริ่มถึงการใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมาย ซึ่งเป็นการสื่อความหมายในโลกของผู้ใหญ่ การพูดของเด็กในระยะแรก ๆ จะเป็นการออกเสียงคำนามต่าง ๆ เป็นส่วนใหญ่ เช่น พ่อ แม่ พี่ น้อง นก หนู แมว ปลา และคำคุณศัพท์ต่าง ๆ ที่เขาเห็น เขารู้สึกและเขาได้ยิน ซึ่งในวัยต่าง ๆ เขาจะสามารถพูดได้ดังนี้

อายุ 2 ขวบ เด็กจะเริ่มพูดเป็นคำ โดยสามารถจะใช้คำนามได้ 20 %

อายุ 3 ขวบ เด็กจะเริ่มพูดเป็นประโยคได้

อายุ 4 ขวบ เด็กจะเริ่มใช้คำศัพท์ต่าง ๆ และรู้จักการใช้คำเต็มหน้าและลงท้ายอย่างที่คุณใหญ่ใช้กัน

ขั้นที่ 5 ระยะโครงสร้าง (Structure stage) อยู่ในระยะ 4-6 ขวบ ระยะนี้เด็กจะเริ่มพัฒนาความสามารถในการรับรู้และการสังเกต เด็กจะเริ่มเล่นสนุกกับคำและรู้จักคิดคำและประโยคของตนเองโดยอาศัยการผูกจากคำ วลี และประโยคที่เขาได้ยินจากคนอื่น ๆ พูด เด็กจะเริ่มคิดกฎเกณฑ์ในการประสมคำ และหาความหมายของคำและวลี โดยเด็กจะเริ่มรู้สึกสนุกกับการเปล่งเสียง โดยเขาจะเริ่มเล่นเกมกับเพื่อน ๆ หรือสมาชิกในครอบครัว

ขั้นที่ 6 ระยะตอบสนอง (Responding stage) อยู่ในระยะ 5-6 ขวบ ระยะนี้ความสามารถในการคิดและพัฒนาการทางภาษาของเด็กจะสูงขึ้น เขาจะเริ่มพัฒนาภาษาไปสู่ภาษาที่เป็นแบบแผนมากขึ้นและใช้ภาษาเหล่านั้นกับสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัว การพัฒนาทางภาษาของเด็กในวัยนี้จะเริ่มต้นเมื่อเขาเข้าเรียนในชั้นอนุบาล โดยเด็กจะเริ่มใช้ไวยากรณ์อย่างง่าย ๆ ได้รู้จักใช้คำที่เกี่ยวข้องกับบ้านและโรงเรียน ภาษาที่เด็กใช้ในการสื่อความหมายในระยะนี้จะเกิดจากสิ่งที่เขามองเห็นและรับรู้

ขั้นที่ 7 ระยะสร้างสรรค์ (Creative stage) อายุตั้งแต่ 6 ขวบขึ้นไปใน ระยะนี้เป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าโรงเรียน เด็กจะเริ่มสนุกกับคำและหาวิธีสื่อความหมายด้วยตัวเลข เด็กในระยะนี้จะพัฒนา วิเคราะห์ และสร้างสรรค์ทักษะในการสื่อความหมายโดยใช้ถ้อยคำจำนวนการ

เปรียบเทียบและภาษาพูดที่เป็นนามธรรมมากขึ้น และเขาจะรู้สึกในการแสดงความคิดเห็นโดยการพูดและเขียน

สรุปได้ว่า จากขั้นตอนดังกล่าวถ้าเราสามารถส่งเสริมให้เด็กมีทักษะในการใช้ภาษาอย่างสร้างสรรค์ เด็กก็จะมีเครื่องมือที่จะใช้ในการสื่อสารได้อย่างเหมาะสม ซึ่งถ้าเราสามารถส่งเสริมเด็ก ๆ ได้อย่างเหมาะสมก็อาจจะช่วยเด็กมีพัฒนาการทางภาษาที่ดีขึ้นด้วยการสร้างประสบการณ์ให้กับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กพัฒนาการช้า เป็นกลุ่มที่มีพัฒนาการทางภาษาจำกัดโดยมีความบกพร่องในการเริ่มต้นของภาษาหรือไม่เป็นไปตามลำดับขั้นตอน พัฒนาการทางภาษาทั้งด้านความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษาพูด เด็กเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มโดยการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา เนื่องจากภาษาเกิดจากการเลียนแบบการเรียนรู้ การเรียนรู้ภาษาจากการทบทวนภาษาของเด็กซึ่งเป็นข้อบ่งชี้ว่า ภาษาพัฒนาได้จากการฝึกฝนโดยผ่านการเลียนแบบ การมีปฏิสัมพันธ์ การผ่านประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสของเด็ก ได้แก่ ความรู้สึก ความคิด การรับรู้ ความจำ และความรู้ความเข้าใจ

4.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษา

ถึงแม้เด็กทุกคนจะมีพัฒนาการด้านการพูดเป็นไปทำงานองเดียวกัน แต่ก็ยังมีความแตกต่างกันในด้านอัตราพัฒนาการ ขนาดของคุณภาพคำศัพท์ ตลอดจนความถูกต้องในการออกเสียงในทุกระดับอายุ องค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้สิ่งเหล่านี้แตกต่างกันได้แก่

1. สุขภาพ (Health) การเจ็บป่วยเรื้อรังหรือเจ็บป่วยรุนแรงในช่วง 2 ปีแรกของชีวิต มักทำให้การเริ่มพูดและการรู้จักใช้ประโยคช้า ๆ ไปราว ๆ 1-2 เดือน ทั้งนี้การที่เด็กป่วยรุนแรงหรือเรื้อรังนั้นจะทำให้เด็กถูกตัดขาดจากการคบค้ากับเด็กอื่น ๆ ซึ่งส่งผลให้พัฒนาการทางภาษาล่าช้า นอกจากนี้การที่เด็กป่วยก็ทำให้ไม่รู้สึกอยากจะพูดคุยกับใคร ส่วนเด็กพัฒนาการช้ายิ่งเรียนพูดได้ช้า ออกเสียงพูดไม่ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กปกติที่อยู่ในวัยเดียวกัน ยิ่งไปกว่านั้นเด็กพัฒนาการช้าจะรู้จักคำศัพท์น้อยกว่าเด็กปกติมากในทุกระดับอายุ ทั้งนี้เพราะเด็กพวกนี้ไม่เข้าใจความหมายที่ผู้อื่นพูด ทำให้ขาดความชัดเจนในการได้ยิน ส่งผลให้ขาดตัวอย่างที่จะเลียนแบบซึ่งเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการเรียนรู้และพัฒนาการภาษา

2. เชาวน์ปัญญา (Intelligence) เชาวน์ปัญญาและภาษาพูดนั้นจะเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน ในทางบวกอย่างเด่นชัด จนบ่อยครั้งที่ผู้ใช้อำนาจภาษาพูดของเด็กเป็นเครื่องบ่งชี้ถึงระดับเชาวน์ปัญญาข้อเท็จจริงอันนี้ไม่เพียงแต่จะปรากฏในระยะเริ่มพูดเริ่มเข้าใจภาษาพูดเท่านั้น หากยังครอบคลุมไปถึงจำนวนคำศัพท์ที่เด็กจะเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ ตลอดวัยเด็ก สำหรับเด็กเล็ก ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงพูดและระดับเชาวน์ปัญญาจะเพิ่มมากขึ้น เรื่อย ๆ จนอายุ 2 ขวบ หลังจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการทางภาษาและเชาวน์ปัญญาจะเป็นไปอย่างแน่นแฟ้น จากการศึกษาถึงเสียงพูดของเด็กเริ่มหัดพูดในด้านอัตราการออกเสียงพยัญชนะและเสียงสระในการเล่นเสียงพบว่า การเล่นเสียงของเด็กเป็นตัวทำนายถึงเชาวน์ปัญญาของเด็กในภายหลังหน้า และทำนายได้ดีกว่าตัวทำนายอื่น ๆ อย่างไม่ดีควรระวังไว้ด้วยว่า การที่เด็กเริ่มพูดได้ช้าไม่ได้หมายความว่าเด็กคนนั้นมีพัฒนาการช้า แต่เป็นข้อบ่งชี้อย่างหนึ่งที่พ่อแม่ควรสังเกตเด็ก

3. สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม (Social – Economic status) การศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวพบว่า เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะมีพัฒนาการล่าช้ากว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ทั้งนี้อาจเกี่ยวเนื่องไปถึงความแตกต่างด้านเชาวน์ปัญญา หรือโอกาสที่จะได้เรียนรู้ทั้งสองอย่าง เพราะขณะที่เด็กเริ่มเล่นเสียงนั้นพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันระหว่างเด็กทั้งสองกลุ่มนี้ Greenberg & Snell. (1997) ได้ทำการศึกษาเรื่องนี้กับลูกนักรักบี้ เสมิเยนและผู้ประกอบวิชาชีพ โดยมีวิชาชีพเปรียบเทียบกับเด็กที่ใช้แรงงาน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันในระยะหนึ่งขวบครึ่ง แต่หลังจากนั้นพบว่ามีความแตกต่างกันของทั้งสองกลุ่ม คือ ความแตกต่างทางด้านพัฒนาการทางภาษาพูด ด้านจำนวนคำศัพท์ การสร้างประโยค ความถูกต้องในการพูด ทั้งการเปล่งเสียง การใช้ประโยคและการใช้คำ จะยิ่งเด่นชัดเมื่อเด็กโตขึ้นเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง จะพูดชัดกว่า ดีกว่า และพูดได้มากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ในทุกระดับอายุ วิธีการเปล่งเสียงของเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสูงจะมีเหนือกว่า นอกจากนั้นพบว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีสถานะทางเศรษฐกิจสูง จะพูดได้มากกว่าและพูดได้เร็วขึ้นกว่า

4. สภาพแวดล้อม (Environment) สภาพแวดล้อมก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการด้านภาษาของเด็ก นั่นคือ จำนวนหนังสือที่ได้อ่าน จำนวนชั่วโมงที่เด็กได้อ่าน

หรือพี่น้อง เรื่องเล่า จำนวนผู้ใหญ่ที่มาติดต่อสัมพันธ์กับเด็กและจำนวนเพื่อนเล่นของเด็ก เด็กที่มีโอกาสได้ติดต่อกับผู้ใหญ่มีโอกาสจะพัฒนาการภาษาได้ดีกว่าเด็กที่ถูกปล่อยไว้ตามลำพัง เด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงหรือปานกลาง จะมีโอกาสติดต่อกับผู้ใหญ่กับผู้ใหญ่มากกว่า โดยเฉพาะกับแม่ทั้งนี้เพราะแม่ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำจำเป็นต้องออกไปทำงานนอกบ้าน หรือแม่ที่มีงานสังคมนอกบ้านมากจนไม่มีเวลาสำหรับลูกก็เช่นกัน ยิ่งไปกว่านั้นแม่ที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูงมักจะเห็นความสำคัญของลูก เพราะว่าเป็นเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงฐานะทางสังคมของบ้านและการฝึกฝนที่เด็กได้รับ และยังมีคามหมายถึงความสำเร็จในชีวิต เด็กพวกนี้จึงถูกกระตุ้นแม่จะไม่บังคับให้เรียนรู้ในการพูดได้เร็วและถูกต้องก็ตาม (Greenberg & Snell, 1997)

5. เพศ (Sex role) ในช่วงปีแรกของชีวิตไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศในการพูดให้ปรากฏ จนกระทั่งขวบปีที่สองไปแล้วความแตกต่างระหว่างเพศเริ่มแสดงให้เห็น เด็กผู้หญิงเริ่มแสดงการใช้เสียงพูดได้เหนือกว่าเมื่ออยู่ในวัยเด็กตอนต้น เด็กผู้ชายเริ่มพูดได้ช้ากว่าเด็กผู้หญิงและประโยคที่พูดมักสั้นกว่าและคิดไวขจรณ์มากกว่า ความเข้าใจคำศัพท์ก็น้อยกว่า การออกเสียงก็ถูกต้องน้อยกว่าความแตกต่างอันนี้จะยิ่งปรากฏชัดเมื่อเด็กโตขึ้น และโดยเฉพาะเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำจะปรากฏให้เห็นมากกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง

Holstien (1976) กล่าวว่า ไม่มีใครทราบว่าเพราะเหตุใดเด็กผู้หญิงจึงมีพัฒนาการทางภาษาล้าหน้ากว่าเด็กผู้ชาย เขาสันนิษฐานว่าอาจเป็นเพราะลักษณะทางวัฒนธรรมก็ได้ เขาได้พยายามอธิบายเรื่องนี้ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ซึ่งระบุว่าในช่วงปีแรกไม่มีความแตกต่างระหว่างเพศ เด็กจะพูดคุยกับแม่ด้วยเสียงแบบเดียวกันทั้งสองเพศเพราะเป็นช่วงที่เด็กเล่นเสียง โดยเฉพาะในชั้นการเล่นเสียงซ้ำ ๆ ระยะเวลาเด็กทั้งสองเพศแสดงความรู้สึกต่อแม่ใกล้เคียงกันมาก ต่อมาเมื่อพ้นวัยทารกเด็กผู้หญิงจะเลียนแบบแม่ได้ดีกว่าเด็กผู้ชาย ในสังคมทั่วไปพ่อมักมีการกิจออกจากบ้านมากกว่าแม่ ดังนั้นเด็กผู้ชายจึงมีโอกาสเลียนแบบพ่อน้อยกว่าเด็กผู้หญิงที่มีโอกาสเลียนแบบจากแม่มากกว่า ความสัมพันธ์ของแม่และลูกสาวในวัยเด็กนี้เองที่ช่วยให้เด็กผู้หญิงเรียนรู้การพูดได้เร็วและดีกว่าเด็กผู้ชาย ยิ่งไปกว่านั้นด้านคุณภาพของเสียงที่เด็กผู้ชายและผู้ชายที่โต

แล้วก็มี ความแตกต่างกันมากกว่า คุณภาพเสียงที่เด็กผู้หญิงจะฟังมีการเรียนรู้ การเลียนแบบของ เด็กผู้ชายจึงมีปัญหามากกว่าและได้รับความพึงพอใจน้อยกว่า

6. ความสัมพันธ์ในครอบครัว (Family relationship) จากการศึกษาเด็กใน สถานศึกษารับเลี้ยงดูเด็กและเด็กกำพร้า พบว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวมีผลต่อพัฒนาการด้าน การพูดเป็นอย่างยิ่ง เด็กทารกในสถานรับเลี้ยงดูเด็กจะร้องไห้มากกว่าเด็กที่อยู่ที่บ้าน เด็กพวกนี้จะ เล่นเสียงน้อยกว่าและจะเล่นเสียงแปลก ๆ น้อยกว่าเด็กที่เลี้ยงดูอยู่กับครอบครัวหรือเด็กที่มาจาก ครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากเด็กพวกนี้ขาดความสัมพันธ์ส่วนตัวกับ แม่หรือขาดตัวแทนแม่ที่ถาวร (Mother substitution) จึงส่งผลให้ พัฒนาการทุกด้านพัฒนาการล่าช้า โดยเฉพาะทางด้านพัฒนาการทางภาษาจะล่าช้าไปตลอดชีวิต ไม่เพียงแต่เวลาที่แม่อยู่ใกล้ชิดกับลูก ในช่วงขวบปีแรกเท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการทางภาษาของเด็ก ชนิดของสัมพันธ์ภาพ ระหว่างแม่กับลูก (Mother and child relationship) ก็มีผลสำคัญอย่างยิ่ง เพราะความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่าง พ่อ แม่ ลูก ย่อมช่วยให้เกิดพัฒนาการทางภาษาได้ง่ายขึ้น ยิ่งตรงข้ามหากความสัมพันธ์ ของครอบครัวที่ไม่ดี (Unfavorable family relationship) ไม่เพียงแต่จะทำให้พัฒนาการทางภาษา ล่าช้าไปเท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดความบกพร่องทางการพูดด้วย เช่น การพูดไม่ชัด การพูดติดอ่าง พูดเร็ว ก็ได้ และพบว่าเด็กติดอ่างมักมาจากครอบครัวที่มีปัญหาด้านความสัมพันธ์ โดยมี

ความเครียดทางอารมณ์ร่วมด้วย ถึงแม้ว่าเด็กจะไปโรงเรียนหรือมีสังคมกว้างขึ้นแล้วก็ตาม

นอกจากนี้พบว่า เด็กลูกฝาแฝด (Twins babies) 2 คน หรือ 3 คน มักจะมีความ ล่าช้าในพัฒนาการทางภาษาเมื่อเทียบกับเด็กที่มีพี่น้องแบบธรรมดา ทั้งนี้เพราะสิ่งแวดล้อมส่วน ใหญ่ของเด็กก็คือบ้าน และวงสังคมที่เด็กติดต่อก็คือพี่น้องกันนั่นเองเด็กพวกนี้จะเริ่มพูดช้ากว่า และแม้แต่จำนวนคำศัพท์ ความยาวและความถูกต้องของประโยคที่ใช้ตลอดจนการเปล่งเสียงก็ด้อย กว่าเด็กอื่นในวัยเดียวกัน สาเหตุที่เด็กฝาแฝดพูดล่าช้าก็เพราะว่าเด็กพวกนี้มีภาษาลับเฉพาะหรือมี การเล่นเสียงเลียนแบบกันเองแทนที่จะได้เรียนกับผู้ใหญ่ ยิ่งไปกว่านั้นตั้งแต่คลอดออกมา เด็กพวก นี้ไม่ค่อยอยู่ใกล้ชิดกับพ่อแม่เพียงเด็กที่เกิดเดี่ยว ๆ (Single baby) ซึ่งทำให้ความสัมพันธ์ในแง่ของ ความอบอุ่น ความรักใคร่ การอุ้มชูถนอมการเอาใจใส่ของแม่ก็ถดถอยไป การฝึกเลียนแบบเสียง ก็ลดน้อยถอยลงไปด้วย (เสริมเกียรติ พรหมมุข, 2544)

7. การพูดหลายภาษา (Bilingual) คนส่วนใหญ่มักมีความเชื่อว่าการจะหัดเรียนภาษาอื่นนั้นต้องหัดพูดให้เหมือนกับเจ้าของภาษามากที่สุด และหากผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนตั้งแต่อายุก่อน 5 ขวบแล้วก็จะเรียนได้ดีกว่าเรียนเมื่อตอนโต พ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่จึงพยายามให้ลูกได้เรียนภาษาอื่นควบคู่ไปกับการที่เด็กเรียนภาษาของตน ความจริงแล้วการทำเช่นนั้นกลับทำให้เด็กพูดช้าเนื่องจากความสับสนในการพูด ทำให้ไม่ได้พูดอย่างเสรี แต่ต้องคิดอยู่ตลอดเวลาว่าอย่างไรจึงจะถูกในโอกาสไหน การเรียนสองภาษาไปพร้อม ๆ กันนั้น เด็กจะต้องเรียนรู้ชื่อของสิ่งของต่าง ๆ ไปทั้งสองภาษา และแม้แต่เด็กมัธยมศึกษายังเกิดความยุ่งยาก ดังนั้นการให้เด็กเรียนสองภาษาไปพร้อม ๆ กันจึงยิ่งยากเพราะเป็นเสมือนการรวมเอาสองภาษาเข้าด้วยกัน ถ้าเด็กไม่โตพอที่จะแยกแยะได้ก็จะเป็นการสร้างควมลำบากในการพัฒนาภาษาเป็นอย่างมาก

การศึกษาเกี่ยวกับผลของการพูดสองภาษาในเด็กก่อนวัยเรียน พบว่า เด็กที่ถูกเลี้ยงมาในสภาพแวดล้อมของการพูดสองภาษาจะบกพร่องในการพัฒนาการทางภาษา ไม่ควรสอนภาษาอื่นให้เด็กตั้งแต่ยังเล็กก่อนวัยเรียน พวกที่จะเรียน ได้ก็คงจะเป็นพวกที่มีความสามารถทางภาษาเป็นพิเศษเท่านั้น เด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมสองภาษายังไม่พร้อมด้านภาษาเมื่อเข้าเรียนจะมีปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการปรับตัวมากกว่าเด็กที่เรียนเพียงภาษาเดียว เด็ก ไม่อาจพูดติดต่อกับใคร ได้อย่างที่ใจต้องการแม้แต่ในชั้นเรียนก็จะทำให้เกิดความรู้สึกหงุดหงิดไม่ปลอดภัยในตัวเอง ซึ่งโดยปกติเด็กธรรมดาที่มีอยู่แล้วเมื่อเข้าเรียนใหม่ ๆ เหตุนี้เด็กที่พูดทั้งสองภาษาจึงขาดทุนในแง่ที่ว่าต้องมีปัญหาในการปรับตัวตั้งแต่แรกเริ่ม ทั้งนี้จะเห็นได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก แม้ว่าเด็กจะมีเขาวนปัญญาสูงก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องทางการใช้ภาษาทั้งสองภาษา โดยเฉพาะเมื่อใช้แบบทดสอบที่มีภาษามาเกี่ยวข้อง

ในด้านการปรับตัวทางสังคมและอารมณ์ของเด็กพวกนี้ยังมีปัญหามากกว่าผลสัมฤทธิ์ ทางด้านวิชาการ เมื่อเด็กพวกนี้ต้องการแสดงความรู้สึกนึกคิดออกมาเป็นคำพูดก็กลัวจะถูกหัวเราะเยาะหรือเป็นที่รำคาญของเด็กคนอื่น เขารู้สึกอับอายที่จะพูดกับคนอื่นจนกลายเป็นเด็กเก็บตัว(Introvert Personality) เป็นผลให้มีปัญหาในการพัฒนาบุคลิกภาพต่อไป แม้แต่ผู้ที่พูดสองภาษาในระดับวิทยาลัยหรือระดับอุดมศึกษาก็ยังพบว่ายังมีปัญหาในการปรับตัวทางอารมณ์และสังคมมากกว่าผู้ที่พูดเพียงภาษาเดียว เด็กพวกนี้จะรู้สึกดีขึ้นเมื่อ ได้อยู่ในภาวะที่คนอื่นซึ่งมีปัญหาล้าชดลึงกับตัวเอง

8. ขนาดของครอบครัว(Family Structure) เด็กที่อยู่ในครอบครัวใหญ่หรือครอบครัวขยาย (Extended family) มักมีพัฒนาการทางภาษาพูดได้ดีกว่าเด็กที่มาจากครอบครัวเล็กหรือแบบครอบครัวเดี่ยว (Nuclear family) เพราะมีโอกาสได้พูดกับคนมากมีโอกาสเลียนแบบได้หลายแบบ แต่นั่นก็หมายถึงว่าจะต้องเป็นครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันด้วย (Favorable family relationship)

9. ลำดับพี่น้อง (Sibling) จากการศึกษาครอบครัวที่มีลูกหลายคน คนโตกับคนสุดท้องมักจะพูดเก่ง เพราะเมื่อคนโตเกิดพ่อแม่ตื่นตื่นเอาใจใส่มาก สำหรับคนสุดท้องก็มีโอกาสเลียนแบบจากพี่หลายคนและพ่อแม่อาจมีเวลาเอาใจใส่มากด้วยส่วนคนกลาง (Wednesday Child) ไม่ค่อยได้รับโอกาสเช่นที่ว่า

10. สื่อมวลชน (Mass media) สื่อมวลชนก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีบทบาทต่อการพัฒนาภาษา โดยเฉพาะโทรทัศน์เป็นสิ่งที่มีความหมายที่สุดในกลุ่มคนที่มีการใช้โทรทัศน์ เด็กจะเลียนเสียงและคำศัพท์จากภาษาที่ได้ยินจากโทรทัศน์เป็นอย่างมากและจะคิดใจเพราะมีเรื่องมีรูปมีการเคลื่อนไหวที่ชวนดูและชวนฟัง วิทยุมีความสำคัญรองลงมาเพราะมีแต่เสียงภาพยนตร์ก็มีความสำคัญรองลงไปเพราะโอกาสที่เด็กจะได้ดูภาพยนตร์จะมีน้อยกว่าได้ดูได้ฟังจากโทรทัศน์และวิทยุ ส่วนสื่ออื่น ๆ เช่นหนังสือและหนังสือพิมพ์นั้นเด็กเล็ก ๆ ยังอ่านหนังสือไม่ออก คงได้แต่เพียงเปิดดูรูปภาพเท่านั้น

สรุปได้ว่าเด็กพัฒนาการช้า เป็นกลุ่มที่ได้รับอิทธิพลที่มีผลต่อพัฒนาการทางภาษาอย่างชัดเจนในหลายปัจจัย เช่น ด้านสุขภาพ ความเป็นปัญญา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สภาพแวดล้อมความสัมพันธ์ในครอบครัว เหล่านี้ล้วนส่งผลให้มีความบกพร่องทางภาษา โดยสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจนในลำดับขั้นตอนของพัฒนาการทางภาษา ทั้งในด้าน การฟัง การพูดและวิธีการสื่อสารที่มีความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กพัฒนาการช้า มีลักษณะเฉพาะที่ชัดเจน คือ ความจำกัดในการเรียนรู้โดยบังเอิญ เด็กเหล่านี้ต้องได้รับการส่งเสริมโดยใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอนที่มีประสิทธิภาพ

4.4 บทบาทของพ่อแม่ต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก

พัฒนาการทางภาษาของเด็กจะดำเนินไปด้วยดียิ่งขึ้น ถ้าพ่อแม่สนใจและช่วยส่งเสริมการพูดของเด็ก ในการส่งเสริมการพูดของเด็กนั้นทำได้หลายกรณี เช่น ให้ออกาสเด็กฝึกเล่นเสียงสนใจและหาวิธีศึกษาการเลียนเสียงว่าเสียงใดมีความหมายและใช้ประโยชน์ได้ และหลีกเลี่ยงการใช้ท่าทางโดยการฝึกให้เด็กนำคำศัพท์มาใช้แทน เพราะถ้าเด็กจะพัฒนาการทางภาษาแบบเข้าใจทางเดียว แต่ถ้าสื่อสารโดยการพูดได้ตอบ จะทำให้เกิดการเข้าใจตรงกันทั้งสองทาง ทั้งนี้เพราะพ่อแม่เป็นผู้ใกล้ชิดที่สุดของเด็กจึงทำหน้าที่เสมือนเป็นแบบอย่างในการฝึกหัดพูด หัดเลียนแบบต่าง ๆ ไปโดยอัตโนมัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแม่ที่มีโอกาสใกล้ชิดกับเด็กมากกว่า จะเป็นแบบอย่างในการพูดให้แก่เด็กตั้งแต่แรกเกิด ดังสรุปให้เห็นชัดเจนในตารางที่ 2.3

ตารางที่ 2.3 บทบาทของพ่อแม่ต่อพัฒนาการทางภาษา

อายุ	พัฒนาการทางภาษาของเด็ก	บทบาทของแม่
แรกเกิด – 1 ขวบ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นระยะเตรียมก่อนใช้สัญลักษณ์ - การติดต่อส่วนใหญ่จะติดต่อกับแม่มากที่สุด - ไม่ได้ใช้คำพูดแต่ใช้การร้องและการข่มแทน - มีเสียงที่บ่งบอกความสบายใจหรือไม่สบายใจ - มีการเล่นเสียงในระดับต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มความสัมพันธ์ในการใช้ภาษาพูดด้วยการรับรู้ - แม่เป็นสิ่งแรกที่เด็กรักและหวนแหนและเป็นตัวอย่างในการหัดพูด - แม่ติดต่อกับลูกด้วยการสัมผัสการแสดงสีหน้า น้ำเสียงที่ใช้พูดเป็นขั้นตอนเตรียมการใช้คำพูด แม้ว่าแม่จะพูดด้วยแต่ก็ไม่ได้คาดหวังว่าลูกจะรับรู้ภาษา หากแต่น้ำเสียงที่พูด สีหน้าท่าทาง จะเป็นสิ่งสำคัญให้เด็กมีความรู้สึกต่าง ๆ
1 – 2 ขวบ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นระยะของการเริ่มใช้สัญลักษณ์ - หัดเรียกชื่อสิ่งต่าง - เรียนรู้คำต่าง ๆ - เริ่มรู้จักจำแนกเสียงที่ได้ยิน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีการปรับตัวด้วยกันทั้งสองฝ่ายและมีการเลียนแบบระหว่างแม่ลูก - เลือกคำที่เหมาะสมกับวัยมาใช้ - สร้างพัฒนาการ ในด้านการเลียนแบบโดยแม่ทำหน้าที่เป็นผู้แก้ไข

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

อายุ	พัฒนาการทางภาษาของเด็ก	บทบาทของแม่
	ว่าเสียงใดเป็นภาษาพูด เสียงใดมีความหมายว่า อย่างไร	- ให้เด็กตระหนักถึงการพูดที่ถูกต้องและช่วย สะท้อนกลับ(Feedback)ให้แก่เด็ก
2-6 ขวบ	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นระยะที่เด็กเริ่ม โยง ความสัมพันธ์ทางภาษา - เริ่มรู้จักใช้ไวยากรณ์ใน ภาษาพูด - สามารถพูดเป็นวลีและ ประโยคสั้น ๆ ได้ - ยังคงหัดเรียนรู้คำและเสียง ที่จะต้องใช้ต่อไปในขั้นนี้ ยังคงเป็นระยะการโยง ความสัมพันธ์ของคำและ เด็กเรียนรู้คำมากขึ้น - ในขั้นนี้ยังคงเป็นระยะการ โยงความสัมพันธ์ของคำ และเด็กเรียนรู้คำมากขึ้น - มีการหัดทดลองใช้คำที่ - คนรู้จักในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อศึกษาความหมาย - เรียนรู้เสียงและวิธีการออก เสียงได้ชัดเจน - รู้จักหัดใช้ประโยคใน รูปแบบต่างๆความรู้ทาง ไวยากรณ์ดีขึ้น 	<ul style="list-style-type: none"> - การเลียนแบบและการแลกเปลี่ยนภาษา กันยังคงดำเนินต่อไป - แม่ยังคงทำหน้าที่จัดสรรการให้การสะท้อน กลับ(Feedback)ให้แก่เด็กด้วยการพูดวลี หรือประโยคที่ถูกต้องให้เด็กรู้และจดจำได้ แม่นยำ - ภาษาที่ใช้มาตั้งแต่ต้นจนถึงวัยนี้เป็น การเลียนแบบระหว่างบุคคล 2 คน (Dualistic speech) กล่าวคือเด็กจะเลียนแบบจาก ตัวอย่างที่ได้พบเห็น - เด็กมีภาษาพูดตามลักษณะภาษาของเด็กแล้ว ค่อย ๆ พัฒนาไปสู่ภาษาพูดที่เป็นมาตรฐาน ซึ่งใช้ภาษาในสังคมนั้น เด็กจะค่อย ๆ เป็น อิสระจากแม่ และสามารถเลียนแบบจาก คนอื่น ๆ ที่ตนมีโอกาสดูได้พบปะคุ้นเคยด้วย

ความต้องการของเด็กพัฒนาการช้า ได้แก่ การสื่อความหมาย เด็กเหล่านี้มีความจำกัดในการสื่อความหมาย ต้องการการยอมรับว่าเป็นบุคคลที่มีค่าคนหนึ่งของคนรอบครัวและสังคม นอกจากนี้ยังต้องการ โอกาสและประสบการณ์ในการเรียนรู้เพื่อการเจริญเติบโต และพัฒนาคุณภาพตามศักยภาพและการปรับตัว (พรธณี แสงชูโต, 2546)

สรุปได้ว่า พ่อแม่เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีพัฒนาการช้า แตกต่างกับเด็กทั่วไปในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว ส่งผลให้มีข้อจำกัดในการเลียนแบบทางภาษาโดยเด็กเรียนรู้ผ่านอวัยวะรับสัมผัส เช่น น้ำเสียง การมองเห็นผู้พูด ออกเสียงตาม หรือตอบสนองต่อภาษา กิจกรรมเหล่านี้เกิดจากความสัมพันธ์ของคนรอบครัวของพ่อแม่ และลูก โดยการทำกิจกรรมร่วมกันกับลูก เช่นการเล่นจิ๊กจี้ เล่นส่องกระจก เล่นซ่อนหา เล่นเลียนเสียง ร้องเพลงประกอบท่าทาง กิจกรรมเช่นนี้เป็นกิจกรรมที่ พ่อ แม่ ทำเป็นธรรมชาติอยู่แล้ว ผลของการเล่นกับลูกคือการเลียนแบบและการแลกเปลี่ยนความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษาพูด

4.5 บทบาทของครูต่อพัฒนาการทางภาษาของเด็กพัฒนาการช้า

เด็กพัฒนาการช้ามีความบกพร่องทางภาษา โดยมีข้อจำกัดในพัฒนาการเบื้องต้นของภาษาไม่เป็นไปตามลำดับขั้นของพัฒนาการทำให้มีความบกพร่องต่อการใช้ภาษาเพื่อสื่อสาร ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เพื่อสื่อสารบอกความต้องการและตอบสนองต่อคำพูดของผู้อื่น ประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษาเป็นสิ่งที่เด็กได้รับตั้งแต่แรกเกิดจากการฟังและความสนใจ นำไปสู่การเลียนแบบภาษาท่าทางการแลกเปลี่ยนกันออกเสียงและพูดคุย รู้จักเล่นด้วยกัน แลกเปลี่ยนกันเล่น เลียนแบบและมีการใช้เสียงและท่าทางแสดงความเข้าใจมีการใช้คำศัพท์ในระดับง่าย ๆ และพัฒนาจนเป็นภาษาพูด วลี ประโยค ทักษะเหล่านี้เด็กพัฒนาการช้ามีข้อจำกัดอย่างมาก เนื่องจากเด็กพัฒนาการช้ามีข้อจำกัดในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวและจำกัดในการเลียนแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้อวัยวะรับสัมผัส เช่น ฟังเสียง มองหน้าผู้พูดแล้วออกเสียงตาม พูดตอบหรือการตอบสนองโดยการสัมผัส การขาดโอกาสสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัวและค้นหาตัวเอง เช่น เด็กพัฒนาการช้าที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจะมีความล่าช้าทางการเคลื่อนไหวร่วมด้วย ทำให้ขาดโอกาสในการสำรวจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ นอกจากนี้เด็ก

พัฒนาการช้า ยังมีความจำกัดที่สำคัญ คือ ขาดความพร้อมและความมั่นใจในการทำกิจกรรมใหม่ ๆ เช่น การเคลื่อนไหว ไปในที่แปลกหรือสถานที่ที่มีความมืด มีกิจกรรมการเล่น เช่น เล่นซ่อนหาหรือเด็กอาจได้ยิน เข้าใจสิ่งที่ผู้พูดสื่อความหมาย แต่เด็กไม่สามารถจะสื่อสาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กพัฒนาการช้ามีความจำกัดในการฟังการพูดของครู ไม่เข้าใจสิ่งที่ครูสอนทำให้ไม่สามารถปรับภาษาให้สามารถสื่อสารกับครูและเพื่อนในห้องเรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นเด็กพัฒนาการล่าช้าจำเป็นต้องได้รับการฝึกเพื่อสื่อสารกับเพื่อนและครู โดยเฉพาะความจำกัดในการฟังและการพูด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมเนื่องจากเด็กพัฒนาการช้าต้องอยู่ในกลุ่มเพื่อน และฟังการสอนของครู ในบรรยากาศชั้นเรียนแบบปกติ ซึ่งมีเสียงพูดคุยโต้ตอบกัน ในกลุ่มของสังคมในห้องเรียนส่งผลให้เด็กเหล่านี้ไม่มีคำถาม ไม่บอก ไม่พูด ไม่ร่วมกิจกรรม หรือพูดคุยกับเพื่อนเพราะไม่สามารถปรับภาษาให้สามารถสื่อสารในสังคมของห้องเรียนซึ่งเด็กจำเป็นต้องมีทักษะนี้ (ประภัสสร ปรีเอี่ยม, 2542)

ปัญหาการสื่อสารมักพบในเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าอย่างหนึ่งคือการขาดทักษะทางสังคม มีปัญหาเกี่ยวกับการขาดประสบการณ์ ความคิดรวบยอดคิดปกติส่งผลให้บกพร่องทางภาษา เช่น เด็กอาจพูดนอกเรื่อง หรือพูดเร็วไม่เป็นภาษา ผู้ฟังฟังแล้วไม่เข้าใจอีกปัญหาที่พบคือเด็กพัฒนาการช้าจะมีความล่าช้าในการเรียนรู้ที่จะเล่นอย่างมีจินตนาการ จากปัญหาเหล่านี้นอกจากเด็กจะมีพัฒนาการทางภาษาล่าช้าแล้วยังส่งผลกระทบต่อพัฒนาการด้านอื่น ๆ อีกด้วย เช่น ด้านสังคม ด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ (ประภัสสร ปรีเอี่ยม, 2542)

ครูเป็นบุคคลที่จำเป็นต้องส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้การสื่อความหมาย การเลียนแบบการเล่น การทำภาษาท่าทาง การเลียนแบบเสียง จนถึงการใช้ภาษาสื่อสารเป็นคำศัพท์ได้ตอบ แสดงความต้องการสื่อสาร ได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมทักษะทางภาษาผ่านการ ใช้ภาษาสื่อความหมายในสถานการณ์ต่าง ๆ และส่งเสริมทักษะทางสังคมให้มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่การดำรงชีวิตประจำวันอย่างปกติสุข

สรุปได้ว่าครูมีบทบาทสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษากับเด็กพัฒนาการล่าช้า โดยการกระตุ้นพัฒนาการด้านภาษาเพื่อให้เด็กสามารถสื่อสารได้ จากความจำกัดในทุกด้านของเด็กพัฒนาการล่าช้า ครูจำเป็นต้องส่งเสริมให้เรียนรู้การสื่อความหมาย ส่งเสริมทักษะทางภาษาผ่าน

การใช้ภาษาสื่อความหมายในสถานการณ์ต่าง ๆ ส่งเสริมทักษะทางสังคม โดยมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอก เพื่อให้เกิดความพร้อมในการสื่อสาร ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับตัวเด็ก ครู และเพื่อนในชั้นเรียนเพื่อให้เด็กสามารถสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งส่งผลต่อการนำเด็กพัฒนาการเข้าเข้าสู่ระบบการศึกษาแบบเรียนรวม

5. แนวทางพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้า

การพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ หลักสูตรจะต้องมีความยืดหยุ่นและสามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็ก และควรมีทางเลือกที่เหมาะสม หลักสูตรเป็นการจัดมวลงประสมการณ์ให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาที่วางไว้ ซึ่งหลักสูตรจะเป็นหัวใจในการวางแผนการสอนและการจัดโอกาสในการเรียนให้กับผู้เรียน ดังนั้นจำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของเด็กพัฒนาการช้าคือ การปรับเนื้อหาของหลักสูตร กระบวนการในการสอน วิธีการและสื่อในการสอน โดยมีสิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ สิ่งที่จะเรียนต้องเกี่ยวกับท้องถิ่นและชุมชน เกิดการเรียนรู้ที่เป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวัน หลักสูตรเพื่อการเรียนรวมอยู่บนพื้นฐานของการเรียนรู้เมื่อนักเรียนเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและเกิดเป็นประสบการณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

5.1 แนวทางพัฒนาหลักสูตร

ผู้วิจัยพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้า จากคู่มือการสอนภาษาไทยของ อัจฉรา ชิวพันธ์ ที่เขียนเมื่อปี พ.ศ. 2533 พัฒนามาจากแนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และพัฒนามาจากคู่มือส่งเสริมพัฒนาการเด็ก โรงเรียนราชานุกูล กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข รวมทั้งพัฒนามาจากประสบการณ์การสอนเด็กพัฒนาการช้ามาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน พบว่าแนวทางพัฒนาหลักสูตรเพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้าประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมของเด็กด้านความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยการเลือกใช้ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาที่เหมาะสม

มาเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งใช้เทคนิคและวิธีการสอนที่ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ การใช้สื่อและการประเมินผลผู้เรียนเพื่อประเมินผลการสอน

หลักสูตรส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้าประกอบด้วย

1. ความเข้าใจภาษา เนื้อหาของหลักสูตร คือ การฟังและความสนใจ การตอบสนองต่อท่าทางหรือคำสั่งง่าย ๆ การเลือกกระหว่างของหลายอย่างเกี่ยวกับลักษณะของวัตถุ เช่น “เล็ก ใหญ่” ทำตามคำสั่งเกี่ยวกับตำแหน่งที่อยู่ เช่น “บน ใต้” และทำตามคำสั่งเกี่ยวกับไวยากรณ์ เช่น “ของนั้นของเธอ”

2. ด้านการใช้ภาษา คือ การเปล่งเสียง การพูดโต้ตอบ การเลียนเสียง และเลียนแบบการกระทำ การพูดคำที่มีความหมาย คำพยางค์เดียว วลี และไวยากรณ์

ตารางที่ 2.4 ด้านความเข้าใจภาษา

	6. ทำตามคำสั่งเกี่ยวกับไวยากรณ์ เช่น “ของนั้นของเธอ”
	5. ทำตามคำสั่งเกี่ยวกับตำแหน่งที่อยู่ เช่น “บน ใต้”
	4. ทำตามคำสั่งเกี่ยวกับลักษณะของวัตถุ เช่น “เล็ก ใหญ่”
	3. การเลือกกระหว่างของหลายอย่าง วัตถุและรูปภาพ
	2. การตอบสนองต่อท่าทางหรือคำสั่งง่าย ๆ
1. การฟังและความสนใจ	
3 ด.	6 ด.
9 ด.	12 ด.
18 ด.	2 ปี
	3 ปี
	5 ปี

การใช้ภาษาสื่อสารเป็นความต้องการพื้นฐานของมนุษย์เพื่อสื่อสารบอกความต้องการ และตอบสนองต่อคำพูดของผู้อื่น โดยผ่านประสบการณ์ในการเรียนรู้ภาษา เช่น จากการฟังและความสนใจ การตอบสนองต่อท่าทางหรือคำสั่งง่าย ๆ การเลือกกระหว่างของหลายอย่าง การทำตามคำสั่งเกี่ยวกับลักษณะ ตำแหน่ง และไวยากรณ์

ตารางที่ 2.5 ด้านการใช้ภาษา

	5. การใช้ไวยากรณ์						
	4. ระดับเสียงและความชัดเจนในการพูด						
	3. พุคคำที่มีความหมาย คำพยางค์เดียว วลี ประโยค						
	2. การเลียนเสียง และการเลียนแบบการกระทำ						
	1. การเปล่งเสียง การเปล่งเสียงได้ตอบและตั้งใจสื่อความหมาย การพูดได้ตอบ						
3 ค.	6 ค.	9 ค.	12 ค.	18 ค.	2 ปี	3 ปี	5 ปี

การใช้ภาษาเป็นพัฒนาการทางภาษาที่สำคัญ ประกอบด้วยการเรียนรู้ความหมายของคำใหม่ ๆ ความเข้าใจประโยคต่าง ๆ ที่ซับซ้อน ความสามารถในการสร้างประโยคซับซ้อน การขยายความสิ่งที่พูดเพื่อสื่อสารให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจ และเหมาะสมกับสถานการณ์ที่กำลังพูด โดยมีขั้นตอนในการใช้ภาษา คือ การเปล่งเสียง การเปล่งเสียงได้ตอบและตั้งใจสื่อความหมาย การพูดได้ตอบ การเลียนเสียง การเลียนเสียงการกระทำ พุคคำที่มีความหมาย คำพยางค์เดียว วลี ประโยค ระดับเสียงและความชัดเจนในการพูด และการใช้ไวยากรณ์

5.1.1 กลวิธีการพัฒนาหลักสูตรสำหรับเด็กพัฒนาการช้า ประกอบด้วยการดำเนินการที่ 10 ประการ คือ

1. การประเมินเพื่อวางแผนการสอน

ลักษณะการเรียนรู้ของเด็กพัฒนาการช้ามีความแตกต่างหลากหลายมากกว่าเด็กในชั้นเรียนทั่วไป และเด็กพัฒนาการช้ามีความแตกต่างกันของแต่ละบุคคลอยู่ในระดับสูง เช่น บางคนมีการปรับตัวดี, บางคนขี้ลืม, บางคนดูเหมือนเก่ง, บางคนมีปัญหาพิเศษ, หลายคนมีปัญหาทางอารมณ์, พฤติกรรมแปรปรวน, ความสามารถในการเรียนแตกต่างกัน พฤติกรรมของเขาเหล่านี้ต้องได้รับการแก้ไข นักเรียนเหล่านี้มีความลำบากในการเรียนรู้เกือบทุกอย่าง, ไม่สามารถทำงานตามลำพังโดยอิสระได้ เขาเหล่านี้ต้องการความสนใจและเวลามากจากครูผู้สอน

ดังนั้นครูจะต้องพิจารณาความแตกต่างของแต่ละบุคคล เพื่อให้การสอนของแต่ละคนประสบความสำเร็จ ในกรณีมีพัฒนาการช้าเฉพาะด้านอาจช้าเป็นด้าน ๆ และวิธีการสอนเพื่อช่วยให้

การเรียนรู้ของแต่ละคนให้ดีที่สุด ดังนั้นสิ่งที่ต้องมีก็คือ การประเมินเป็นรายบุคคล ครูจะต้องรู้ว่าแต่ละคนทำอะไรได้ หรือทำอะไรไม่ได้ ก่อนที่จะทำการสอนและครูจะต้องสอนอะไรเมื่อไร, ที่ไหน จึงจะทำได้ดีที่สุด

2. การประเมินเพื่อการจำแนก

การประเมินเพื่อการจำแนก จะใช้เพื่อแยกแยะระดับปัญญาอ่อนขนาดน้อยจากระดับปานกลางแยกแยะปัญญาอ่อนจากความบกพร่องอื่น ๆ เช่น อารมณ์แปรปรวนที่เป็นสาเหตุให้เด็กมีปัญหาการเรียนรู้ข้อความที่ได้จากการประเมิน การเขียนแบบบรรยายพฤติกรรมที่ตรวจพบ ซึ่งประโยชน์ต่อการจำแนกและต่อการจัดวางแผนการเรียนสำหรับเด็กต่อไปในการสอนเด็กพัฒนาการช้า ไม่ได้มุ่งเฉพาะเรื่องการประเมินเพื่อจัดจำแนกเท่านั้น สิ่งที่น่าสนใจก็คือ เด็กทำอะไรได้บ้าง, เรียนรู้อย่างไรและมีจุดประสงค์เด่นอะไรบ้าง ดังนั้นการประเมินจึงต้องครอบคลุมทั้งหมด

3. การประเมินทั่วไป

การประเมินทั่วไป สามารถมองเห็นทักษะทั้งหมดของเด็กในการเปรียบเทียบว่าจะอะไรเป็นความสามารถหรือศักยภาพของเด็ก ซึ่งหมายถึงอายุสมองของบุคคล หรือความสามารถทางสติปัญญา โดยใช้เครื่องมือทดสอบสติปัญญาหลายชนิด นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือวัดความสัมพันธ์ผลความสามารถในการเรียนด้านต่าง ๆ ด้วย เครื่องมือทดสอบทั้งหลายที่ใช้กันอยู่เป็นการวัดที่มาตรฐานเราใช้เครื่องมือทดสอบเพื่อการจัดจำแนกและพยากรณ์ความสามารถในการกระทำออกมาเป็นคะแนน โดยเปรียบเทียบคะแนนของแต่ละบุคคล กับคะแนนที่เป็นมาตรฐานของบุคคลที่อยู่ในวัยเดียวกัน โดยการเปรียบเทียบความสามารถ ด้วยการวัดความสัมพันธ์ผลของเด็กทำให้เราได้เข้าใจความสามารถ และความบกพร่องทางสติปัญญาของเด็ก

4. การประเมินพิเศษโดยเฉพาะ

การยืนยันว่า เด็กที่พัฒนาการช้านั้นมีความบกพร่องในการเรียนเพียงเท่านั้น ไม่ได้ช่วยอะไรกับครูเลย ครูต้องการการประเมินที่ให้ข้อพิจารณาความจริงโดยเฉพาะของแต่ละบุคคล ดังนั้นการประเมินที่แท้จริงก็คือ การวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กนั้นเองการประเมินพิเศษ โดยเฉพาะจะได้มาจากการประเมินมากกว่าได้จากการทดสอบ การทดสอบการกระทำของบุคคล แสดงให้เห็นเป็นคะแนน, เปอร์เซนต์หรือเป็นเกรด แต่การประเมินเราจะเห็นมากกว่าคะแนนสามารถวัดได้ว่าความสามารถในการเรียนรู้สัมพันธ์ผลอย่างไร มีทักษะในทางไหน, และอื่นๆ ตัวอย่างที่ช่วยให้มองเห็นความแตกต่างระหว่างทดสอบการประเมิน เช่น เป้าหมาย การทดสอบได้คะแนนออกมาเป็น I.Q. เท่านั้น ในขณะที่การประเมินได้ข้อมูลว่า เด็กคนนี้มี ความยากลำบากในเรื่องการใช้สายตา หรือการพูด หรือขาดความพยายามในการทำงาน เป็นต้น ดังที่ได้กล่าว

มาแล้ว เห็นได้ชัดว่าการทดสอบอาจเพียงพอในการจำแนกและให้การประเมินทั่วไป แต่การประเมินอย่างละเอียดได้จากการตรวจการประเมินอย่างละเอียดโดยเฉพาะ

5. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis)

สิ่งที่ต้องทำควบคู่ไปกับการประเมินวิเคราะห์เด็กก็คือ การวิเคราะห์เนื้อหาวิชา ซึ่งจะให้เด็กได้เรียน Kaufman & Penwick (1979) กล่าวไว้ว่า “การวิเคราะห์งาน” คือ การเรียงลำดับกิจกรรม ซึ่งบ่งบอกปัญหาการเรียนของเด็ก และการลำดับกิจกรรมเป็นแนวทางให้ครูวางแผนงานสอนให้มีผลดี การวิเคราะห์งานประกอบด้วย การพิจารณาขั้นตอนที่มีความจำเป็นต่อเด็ก, การจัดลำดับของงานที่ให้เรียน, พฤติกรรมเฉพาะ ซึ่งเด็กจะต้องกระทำการเรียนวิชานั้นๆ ครูต้องฝึกการสังเกตงานและแบ่งงานเป็นส่วนย่อย

6. ข้อมูลจากการประเมิน

การประเมินการเรียนรู้ของเด็กพัฒนาการซ้ำได้ข้อมูลหลายอย่าง ที่นำมาใช้เป็นประโยชน์ได้ ข้อมูลเหล่านี้ได้แก่ ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียน, วิธีการเรียนรู้, พฤติกรรม, และการเสริมแรง

ก. ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียน (Achievement) ข้อความที่กล่าวถึงความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนควรเน้นพิเศษถึงจุดเด่น และจุดด้อยที่เด็กมี เช่น ในวิชาคำนวณ ต้องบอกว่าเด็กสามารถบวกเลขได้, ทดเลขได้ ฯลฯ ในวิชาอ่านข้อมูลจะบอกด้วยว่าทักษะการออกเสียงเป็นอย่างไร มีความสามารถในการเข้าใจภาษา และคำศัพท์แค่ไหน ข้อความจากการประเมิน ควรเป็นเครื่องชี้ให้ครูรู้ว่า ควรจะเริ่มการสอนอะไรให้เด็กต่อไป นอกจากนี้ครูควรมีความรู้เกี่ยวกับลำดับพัฒนาการของทักษะแต่ละอย่าง ซึ่งจะช่วยให้ตัดสินใจถูกต้องว่าจะสอนอะไรก่อน – หลัง

ข. วิธีการเรียนรู้ (Learning) เป็นที่ถกเถียงกันมากเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ที่น่าพึงพอใจ เด็กจะเรียนรู้ได้มากที่สุดโดยทางไหน ได้ยิน, มองเห็น, การเคลื่อนไหว, การสัมผัส, การสังเกตว่าเด็กเรียนอย่างไร อาจช่วยให้ครูใช้คำสั่งในการสอนได้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละคน

ค. พฤติกรรม (Behavior) ข้อความจากการประเมินควรกล่าวถึงพฤติกรรมของเด็ก เน้นพฤติกรรมที่เป็นเป้าหมายของการประเมิน พฤติกรรมเป้าหมาย บางทีก็สังเกตเห็นได้, วัดได้ พฤติกรรมที่ซับซ้อน เช่น ก้าวร้าว, อยู่ไม่สุข, เก็บตัว เป็นสิ่งที่ครูวิตกกังวล การบันทึกข้อความควรบอกถึงลักษณะการกระทำ เช่น เด็กก้าวร้าวเขาอาจผลักเพื่อน, ชกต่อยคนที่เดินผ่านโต๊ะ ฯลฯ การบอกแค่เพียงว่า “ก้าวร้าว” จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการแก้ไขของครู แต่ถ้าจะบอกเจาะจงลงไปว่า เด็กต่อยเพื่อนกี่ครั้ง จะช่วยให้ลดพฤติกรรมลงได้ง่ายขึ้น

ง. การเสริมแรง (Reinforcement) การเสริมแรงเป็นสิ่งสำคัญในการจูงใจเพื่อให้เด็กได้เรียนรู้ แล้วตั้งสมมุติฐานว่า เด็กส่วนมากจะทำงานเพื่ออะไรสักอย่าง จากการ

ประเมินจะบอกได้ว่าอะไรคือสิ่งที่เด็กต้องการ เช่น บางคนความรู้สึกลึกภายในเป็นแรงเสริมได้ บางคนก็เพียงแค่ครูยิ้มให้และคำยกยอของครูก็เพียงพอแล้ว แต่อย่างไรก็ตามเด็กส่วนมากจะทำดีที่สุดเมื่อได้รับรางวัล รางวัลอาจเป็นเวลาอิสระ สำหรับกิจกรรมที่เขาชอบหรือเหรียญสะสมที่จะนำเอาไปแลกสินค้าได้ ข้อมูลเกี่ยวกับการเสริมแรง อาจได้จากการสอบถามเด็กว่าเด็กชอบอะไร หรือจากการสังเกตการกระทำในชั้นเรียน การสังเกตสิ่งที่เด็กชอบ

7. แหล่งที่ได้ข้อมูลเพื่อการประเมิน

ก. การสอบประวัติ ข้อมูลจากแบบฟอร์มประวัติส่วนตัวของเด็ก บันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่นำมาเป็นประโยชน์ต่อการสอน พ่อ-แม่สามารถให้เรื่องราวเกี่ยวกับการวิจัยทางอารมณ์, เจตคติ, ความบกพร่องทางร่างกาย, เรื่องราวทั่ว ๆ ไปในชีวิตเด็ก ครูที่เคยสอนมาก่อนก็สามารถให้เรื่องราวเกี่ยวกับการสอน, ความสนใจ, และแรงจูงใจของเด็กที่เราต้องการเก็บข้อมูล

ข. การประเมินแบบเป็นทางการ การทดสอบที่เป็นมาตรฐาน ประกอบด้วยตัวเครื่องมือ และข้อความที่เป็นสถิติ การทดสอบทั่วไปจะบอกให้เรารู้ระดับความสามารถของเด็ก และให้ข้อมูลเกี่ยวกับความเด่นและความด้อยในเรื่องการเรียนของเด็ก

ค. การประเมินแบบไม่เป็นทางการ (Informal Assessment) มีการดำเนินการและวัตถุประสงค์คล้ายกับการสังเกตของครูการประเมินแบบนี้ ได้แก่ การให้การบ้านทำ, แบบสอบถาม, สัมภาษณ์, การสังเกตการทำงานของเด็ก การประเมินแบบไม่เป็นทางการนี้ช่วยให้ครูได้เห็นระดับความสามารถในการเรียนของเด็ก, เห็นวิธีเผชิญปัญหา, ขบวนการเรียนรู้, ปฏิบัติต่อสิ่งเร้าที่มีรูปแบบแตกต่างกัน, แรงจูงใจ และพฤติกรรมที่แสดงออกทั้งพฤติกรรมที่ดีและไม่ดีการประเมินแบบไม่เป็นพิธีการ โดยครูเป็นผู้ทำ สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อการวินิจฉัยโดยเฉพาะส่วนการทดสอบแบบเป็นพิธีการช่วยให้ครูทราบว่า ควรเริ่มต้นการประเมินตรงไหน อย่างไรก็ตาม ครูที่ชำนาญในการสังเกต มักมีความรู้ในเรื่องลำดับของทักษะอยู่แล้ว จึงมักไม่ต้องอาศัยการทดสอบที่เป็นมาตรฐานเท่าไรนัก

8. ประโยชน์ของข้อมูลที่ได้จากการประเมิน

ช่วยให้ครูมีวัตถุประสงค์ 2 แบบ คือป้องกันปัญหาการเรียนซึ่งจะเกิดขึ้นและแก้ไขปัญหาเมื่อเกิดขึ้นแล้วในขบวนการแก้ไขบำบัด การวินิจฉัยเป็นเพียงส่วนประกอบส่วนหนึ่งเท่านั้น การแก้ไขบำบัดเป็นผลรวมทั้งหมดของการวินิจฉัย และแผนการปฏิบัติ เพราะฉะนั้นเมื่อนำการประเมินมาวิเคราะห์เป็นแผนปฏิบัติจะได้วิธีการแก้ไขบำบัดที่เหมาะสม

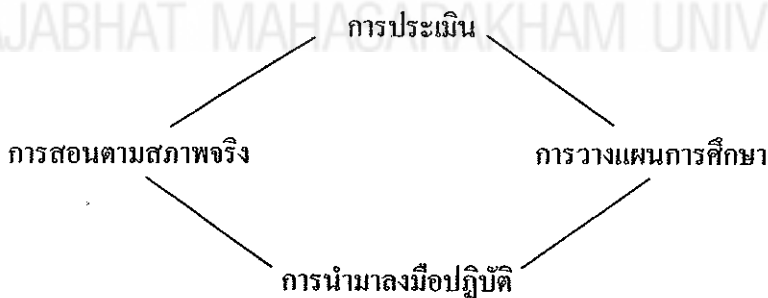
การประเมิน + แผนการปฏิบัติ = การแก้ไขบำบัดที่เหมาะสม การวิจัยเป็นการรวบรวมข้อมูลซึ่งวิเคราะห์ลักษณะนิสัยของเด็ก ส่วนแผนการปฏิบัตินำไปสู่การกำหนดกลวิธี

การสอน, บทเรียน, และอุปกรณ์ที่จะช่วยสอนเด็กให้ดีที่สุด และช่วยให้เด็กปรับพฤติกรรม ส่วนการแก้ไขบำบัดนำไปสู่การบำบัดให้หมดไป ตัวอย่างเช่น ถ้าการวินิจฉัยว่าเป็นลมพิษ แผนการปฏิบัติคือ ใช้ยาต้านฮีสตามีน, การบำบัดก็ช่วยอาการคันลดลงผื่นหายไปในทำนองเดียวกัน ถ้าการวินิจฉัยการเรียนของเด็กจากการบ้านที่ให้ทำ พบว่าเด็กจำตัวเลข “5” ไม่ได้ แผนการปฏิบัติ ก็คือ การสอนให้เด็กจำเลข “5” การบำบัดแก้ไขก็คือ เด็กสามารถพูด “5” ได้เมื่อหยิบตัวเลขให้ดู

รูปแบบของการประเมิน เพื่อการเรียนการสอนเป็นขบวนการประเมินและการสอนที่ทำต่อเนื่องและหมุนเวียนเป็นวงจร Lerner (1971) ได้กล่าวถึงกระบวนการสอนนี้มีอยู่ 5 ด้านด้วยกันคือ

1. การวินิจฉัย
2. การวางแผน
3. การนำมาปฏิบัติ
4. การประเมินผล
5. การแก้ไขปรับปรุงการวินิจฉัยและการวางแผนใหม่

แผนภาพที่ 2.3 วงจรการวินิจฉัยการเรียนรู้

แผนภาพที่ 2.3 วงจรการวินิจฉัย ประกอบด้วย การประเมิน การวางแผนการศึกษา การนำมาลงมือปฏิบัติ การสอนตามสภาพจริง

ขบวนการนี้นำมาใช้อย่างเป็นระบบ การวินิจฉัยได้มาจากการเก็บรวบรวม ข้อมูลตั้งแต่เริ่มแรก ทำให้ครูเห็นความสามารถและความบกพร่องของเด็กที่มีอยู่ การประเมิน จะต้องเที่ยงตรงแม่นยำ ถ้าขาดความเที่ยงตรงแม่นยำในการวินิจฉัย จะทำให้การวางแผนการศึกษา ผิดพลาดไปด้วย จากจุดนี้ จึงจำเป็นต้องสำรวจและพิจารณาหาวิธีสอนที่ดีที่สุด เหมาะที่สุด สำหรับเด็กแต่ละบุคคล ข้อเสนอแนะหรือแผนการศึกษา อาจได้จากการศึกษาถึงเหตุหน้าและผลที่ ตามมา สิ่งเร้าที่สัมพันธ์กัน, สิ่งแวดล้อมและกิจวัตรประจำวัน, รวมไปถึงการพิจารณาเกี่ยวกับการ เสริมแรง, รางวัลการเสริมแรงทางบวก ขึ้นต่อมาก็คือ การนำเอาโปรแกรมมาปฏิบัติ การลงมือ ปฏิบัติก็คือ การนำสิ่งที่ได้มาจากการตัดสินใจ แล้วนำสิ่งเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการสอน แล้ว มาถึงขั้นการประเมินผล และการสังเกตความก้าวหน้าของเด็ก เพื่อจะนำมาตัดแปลงแก้ไขในกลวิธี การสอนต่อไป การประเมินผลที่เที่ยงตรง มีค่ามากต่อครูที่มุ่งมั่น จะช่วยการเรียนรู้ของเด็กได้เร็ว และง่ายขึ้น ความมั่นใจจะเกิดขึ้นเมื่อครูทราบว่า ตนเองทำงานได้ผลจริงๆ สิ่งที่ได้ทราบจากการ ประเมินผลทำให้ครูได้เห็น, ได้ยิน สิ่งที่เป็นความสำเร็จของตนเอง การประเมินผลเป็นการ สะท้อนให้เราได้ตัดสินใจถึงความถูกต้องของการประเมิน และความสำเร็จของการลงมือทำตามแผน การประเมินผลยังช่วยสนับสนุนวิธีการสอนที่ถูกต้องด้วย

9. วิธีการสอนที่ถูกต้อง (Precision Teaching)

วิธีการสอนที่ถูกต้องแน่นอนเป็นแขนงหนึ่งของวิธีการปรับพฤติกรรม อุ่นเรือน อ่าไฟฟัสเตอร์ (2542) กล่าวว่า เรียนรู้ “วิธีการสอนที่ถูกต้อง” คือ การกระทำ ซึ่งมี รากฐานมาจาก “การวางเงื่อนไข” รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงตามความสามารถของเด็ก การสอนนี้ ทำให้เด็กทำงานได้สำเร็จมากขึ้น โดยที่เด็กได้เข้ามามีส่วนเปลี่ยนแปลงหลักสูตรการเรียนมากขึ้น รูปแบบการสอนที่ถูกต้อง ใช้การประเมินตามสภาพจริงโดยมีหลักสูตรการสอน และข้อมูล ป้อนกลับที่ถูกต้องช่วยทำให้เด็กมีความเชื่อมั่น และให้การส่งเสริมการเรียนรู้มากขึ้น โดยใช้ วิธีการเก็บบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียน วิธีที่ดีที่สุดก็คือ ให้นักเรียนบันทึกข้อมูลเอง โดยใช้กราฟ แสดงพฤติกรรมของตนเอง การบันทึกประจำวันเป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูลำดับเรื่องราวได้ต่อเนื่องซึ่ง ส่งผลต่อการสอนที่ถูกต้องและสามารถจัดโปรแกรมการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

10. การส่งเสริมการสอนให้ประสบผลสำเร็จ

การสอนเด็กพัฒนาการช้าให้ประสบผลสำเร็จ มีองค์ประกอบที่สำคัญ

6 ประการ ดังนี้

10.1 ความเปลี่ยนแปลงได้ หรือความยืดหยุ่นได้ เด็กพัฒนาการช้าทุกคนไม่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการเดียวกันและคนคนเดียวก็ไม่ได้เรียนรู้วิธีเดียวกันตลอดไป ครูต้องพยายามทดลองวิธีการสอน และเนื้อหาอุปกรณ์ต่าง ๆ กันเพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการของเด็กนักเรียนแต่ละบุคคล เพื่อค้นหาวิธีไหนเป็นวิธีที่ได้ผลดีที่สุด

10.2 ความหลากหลาย การสอนแต่ละช่วงเวลาควรมีวิธีการสอน และการให้คำแนะนำแก่เด็กด้วยวิธีการหลาย ๆ อย่าง การเปลี่ยนแปลงบ้างในบางครั้งก็จำเป็นเพื่อที่จะคงความสนใจให้มียู่

10.3 แรงจูงใจ เด็กพัฒนาการช้าต้องมีเหตุผลที่จะเรียนรู้ ส่วนใหญ่แล้วตัวเองไม่มีสิ่งจูงใจจากภายใน เช่น การเห็นคุณค่าของความรู้ ดังนั้นจึงต้องหาสิ่งเสริมแรงอื่น ๆ มาจูงใจ ซึ่งได้แก่ การเสริมแรงทางสังคมและเสริมแรงที่เป็นของบริโภค

10.4 กำหนดโครงสร้าง เด็กพัฒนาการช้าไม่สามารถเรียนรู้ได้โดยขาดคำแนะนำและการจัดการวางแผน ดังนั้นครูผู้สอนให้เด็กพัฒนาการช้าให้เกิดการเรียนรู้ จำเป็นต้องให้เด็กสามารถกระทำให้เป็นกิจวัตร จึงจำเป็นต้องกำหนดโปรแกรมการสอนและการจัดการความรู้ที่เหมาะสม

10.5 การสร้างโอกาสแห่งความสำเร็จ เพราะความสำเร็จเป็นปัจจุบันที่มีคุณค่าที่สุดในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพัฒนาการช้า

10.6 ครู และวิธีการสอน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในกระบวนการสอนคือ “ครู” วิธีการสอนคือ บทเรียนจะดีหรือไม่คืออยู่ที่ครูเป็นผู้ทำ ครูเป็นผู้รู้ว่าจะประสบความสำเร็จอย่างไร ในการใช้กลวิธี หรือบทเรียนเหล่านั้น และการที่เราจะลงความเห็นว่าครูเป็นผู้มีสมรรถภาพเพียงไร ต้องดูความสามารถในเรียนรู้ของเด็ก

สรุปได้ว่า แนวทางพัฒนาหลักสูตร เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา สำหรับเด็กพัฒนาการช้า เน้นความพร้อมของเด็กเป็นพื้นฐานสำคัญ โดยเนื้อหาของหลักสูตรจะสอดคล้องกับทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาระดับขั้นพัฒนาการเป็นขั้นตอนจากง่ายไปยาก และวิธีการสอนที่

เหมาะสม รวมทั้งการใช้สื่อและการประเมินผลความก้าวหน้าของเด็ก เนื่องจากเด็กพัฒนาการช้า เป็นกลุ่มที่มีความหลากหลาย ครูต้องเป็นผู้สร้างวิธีการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการของแต่ละบุคคล ชั้นแรกของการสอนก็คือ ต้องพิจารณาจุดเด่น จุดด้อย ในตัวเด็ก ครูจำเป็นต้องวิเคราะห์พฤติกรรมของเด็กได้ จากการศึกษาสังเกต เช่น ความสามารถในการเรียน, รูปแบบของการเรียนรู้, พฤติกรรมและการเสริมแรงที่เด็กชอบ

5.2 ทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาและรูปแบบการนำไปใช้

ทฤษฎีทางพฤติกรรมของ บี เอฟ สกินเนอร์ (ปี ค.ศ. 1959) ได้อธิบายถึงการเรียนรู้ภาษา คือ สภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก การนำไปใช้คือการฝึกให้เด็กเลียนแบบและเสริมแรงโดยใช้วัตถุหรือคำพูดเป็นสิ่งที่ให้เด็กตอบสนอง ครูส่งของเล่นให้เด็ก พร้อมกับพูดว่า “ครูให้รถหนู” แล้วขอของเล่นจากเด็ก โดยการแสดงการขอร้องยื่นมือออกไปพร้อมกับพูดว่า “ครูขอของเล่นด้วย” เมื่อเด็กส่งวัตถุให้ครูตอบสนองโดยการกล่าวชมหรือตบมือ รูปแบบการนำไปใช้คือ การเลียนแบบและการเสริมแรงพฤติกรรมการใช้ภาษา

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสติปัญญาในด้านภาษาของ เปียเจต์ (1972) ได้อธิบายถึงการนำมาใช้ซึ่งเกี่ยวกับลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญา ในมุมมองของทฤษฎีนี้เน้นที่การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ที่เด็กได้รับจากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ พัฒนาการทางด้านความคิดและภาษา จากแนวคิดของเปียเจต์นี้ เด็กต้องได้รับทักษะทางสติปัญญาในด้านภาษาก่อน โดยผ่านประสบการณ์การมีปฏิสัมพันธ์ด้านประสาทสัมผัสกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ประสบการณ์ในสภาพแวดล้อมในเชิงปฏิบัตินี้ จะเป็นตัวกระตุ้นพฤติกรรมที่เป็นสัญลักษณ์ซึ่งรวมถึงภาษาต่อไป ตัวอย่างทฤษฎีนี้คือ การเล่นของเด็กที่กระโดดทราย การฟังการสนทนาของเพื่อน พร้อมทั้งสร้างคำศัพท์ของตนขึ้นมา และฝึกทักษะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน โดยแลกเปลี่ยนกันเป็นทั้งผู้พูดและผู้ฟัง การนำไปใช้คือ ความคิดรวบยอดด้านภาษาเช่นหนัก-เบา เต็ม-ว่าง เปียก-แห้ง เด็กก็จะเข้าใจคำศัพท์เหล่านี้ เด็กจะได้รับรู้ภาษาสัญลักษณ์แล้วนำไปเล่นอีกหลายครั้ง เพื่อให้เกิดทักษะการแยกแยะลักษณะของสิ่งของ

ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม กระบวนการเรียนรู้ภาษาของทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมนี้เป็นทฤษฎีที่เกี่ยวกับการได้มาของภาษา ในสมัยปัจจุบันเน้นที่บทบาทของสังคมต่อการเรียนรู้ของเด็ก การศึกษาของ วีรวรรณ วรสุข (2536) ซึ่งถือว่าพัฒนาการทางภาษาและสติปัญญาเกิดโดยการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ไวยอสท์ก็ เรียกระดับความสามารถของพัฒนาการของเด็กในขั้นนี้ว่า เขตของการพัฒนาการที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน (Zone of proximal development หรือ ZPD) ไวยอสท์ก็ อธิบายว่า ในระดับของพัฒนาการที่ใกล้เคียงกันนี้เป็นระดับความสามารถของสติปัญญาที่สูงขึ้นของเด็กในขณะที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ การนำไปใช้โดยการที่ผู้ใหญ่ชี้แนะเพื่อช่วยให้เด็กมีพัฒนาการทางภาษาที่สูงขึ้นไปอีก ซึ่งต้องอาศัยผู้เลี้ยงดูที่สร้างการสนทนากับเด็ก ผู้ใหญ่ต้องมีการประนีประนอมให้โอกาสในการสร้างแบบพฤติกรรมใหม่และทำให้เด็กสนใจอยากพูด เช่น การนำมาสอนขณะที่เด็กทำกิจวัตรประจำวัน การรับประทานอาหาร การดื่มน้ำ การเล่น

ทฤษฎีการเลียนแบบ ทฤษฎีนี้เชื่อว่าพัฒนาการทางภาษาเกิดขึ้นได้โดยการเลียนแบบจากการเห็นหรือการได้ยิน ผู้ที่ทำการศึกษเกี่ยวกับกรเลียนแบบในการพัฒนาการทางภาษา คือ เลวิส (Lewis, 1973) โดยระบุว่ากรเลียนแบบของเด็กเกิดจากความพอใจ และความสนใจของตัวเองเป็นอันดับแรก เช่น เด็กมักจะพูดซ้ำ ๆ ในขณะเล่นเสียง การนำไปใช้ คือ ขั้นแรกในการสอนให้เด็กพูด ควรเป็นการเลียนแบบเสียงที่เด็กพูดในระยะการเล่นเสียงและอาจจะเร้าความสนใจด้วยการพูดตามเด็ก การตอบโต้เบา ๆ ตามจังหวะการพูด รวมทั้งการเคาะจังหวะเบา ๆ ตาม เด็กจะหันมองซึ่งจะทำให้เด็กเกิดภาวะที่เด็กพึงพอใจมากที่สุด ทำให้เด็กเกิดกระบวนการฟังและสนใจเสียงส่งผลให้เด็กพูดต่อซ้ำ ๆ เช่น “หม่า ๆ ๆ ๆ” “แม่ ๆ ๆ ๆ”

สรุปได้ว่า การพัฒนาการทางภาษา สามารถนำทฤษฎีพัฒนาการทางภาษาไปใช้ใน 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เน้นความสำคัญของอวัยวะในร่างกายและสมอง เช่น ทฤษฎี ปฏิสัมพันธ์ทางสติปัญญาในด้านภาษาซึ่งเป็นไปตามลำดับขั้นตอนพัฒนาการทางสติปัญญา ส่วนลักษณะทางพฤติกรรม คือ ทฤษฎีทางพฤติกรรม เน้นที่พฤติกรรมกรเลียนแบบและการเสริมแรง และลักษณะทางสังคม คือ ทฤษฎีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม เน้นที่บทบาทของสังคมต่อการเรียนรู้ภาษาจากการมีปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น

5.3 วิธีสอนและเทคนิคการสอน

การสอนเด็กที่มีพัฒนาการช้า จำเป็นต้องมีวิธีการสอนที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการพิเศษ วารี ธีรจิตร (2541) ได้สรุปวิธีการสอนไว้ 9 ประการ คือ

1. สอนเป็นรายบุคคล

2. สอนตามความสามารถ
3. สอนตามลำดับก่อนหลัง
4. ยึดหลัก 3 R คือ สอนซ้ำ (Repetition) สอนสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน (Routine) และสอนให้สนุกและหยุดพักเป็นช่วง ๆ (Relaxation)
5. สอนไปแล้วทบทวนความรู้เดิมซ้ำอีก
6. มีการประเมินอย่างสม่ำเสมอ
7. เมื่อเด็กทำอะไรได้ต้องให้รางวัล
8. มีการจูงใจ
9. ใช้เวลาทำกิจกรรมไม่มาก 15–20 นาที

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541) การสอนเด็กเรียนซ้ำที่ได้ผลดี คือ การสอนนักเรียนเป็นรายบุคคล โดยใช้หลักการสอนดังนี้ คือ

1. ครูเต็มใจช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้
2. จัดบทเรียนให้เหมาะสมกับความสามารถ
3. ถามซ้ำพร้อมทั้งให้เวลาในการตอบ
4. จัดหน่วยการเรียนรู้ให้สั้น และจบในตัว โดยคำนึงถึงความสามารถของเด็ก
5. ทุกครั้งที่เริ่มบทเรียนใหม่ ครูควรทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้ว โดยให้

โอกาสเด็กแสดงออก

6. แบ่งบทเรียนออกเป็นลำดับขั้น เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลย้อนกลับทันที

7. การติดตามผลของความก้าวหน้าในแต่ละขั้นตอนการสอน

นอกจากนี้ ผศ.ดร. อารยะวิญญู (2539) ได้สรุปเทคนิคการสอนเด็กพัฒนาการช้าไว้ 3 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) การวิเคราะห์งานเป็นการจำแนกเนื้อหาที่จะสอนเป็นขั้นตอนง่าย ๆ หลายขั้นตอน และจัดเรียงลำดับจากง่ายไปยาก พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมแต่ละขั้นตอนอย่างครบถ้วน โดยมีเกณฑ์วัดความสำเร็จในแต่ละขั้นตอนนั้น ๆ

การวิเคราะห์งานมีวิธีการ 2 ลักษณะ คือ

- ก. การฝึกจากหน้าไปหลัง (Forward Training) คือเริ่มฝึกจากขั้นตอนแรกเป็นต้นไป เมื่อเด็กสามารถทำขั้นที่ 1 ได้ด้วยตนเองตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จึงจะเริ่มฝึกขั้นต่อไป

ข. การฝึกแบบถอยหลัง (Backward Training) คือการฝึกเริ่มจากผู้ฝึกจับมือเด็กทำขั้นตอนสุดท้ายให้ได้ก่อน เมื่อสำเร็จขั้นตอนสุดท้าย แล้วผู้ฝึกจึงฝึกย้อนหลังจากขั้นตอนสุดท้ายมาอีกขั้นหนึ่ง ทำเช่นเดียวกันจนถึงขั้นตอนแรก

2. การกระตุ้นให้เด็กทำตาม (Prompting) หมายถึง การกระตุ้นเด็กในขณะที่เด็กประกอบกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ดีขึ้น เมื่อการเรียนรู้เกิดขึ้นแล้ว ครูอาจลดการกระตุ้นลง เมื่อพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กคงที่แล้ว ครูจึงหยุดการกระตุ้น การกระตุ้นอาจทำได้หลายทาง เช่น การกระตุ้นทางกาย ทางวาจา การเน้นและการเลียนแบบ โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การกระตุ้นทางกาย เป็นการช่วยเหลือเด็ก โดยการจับมือเพื่อให้เด็กได้สัมผัส ช่วยให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดถึงคุณลักษณะของสิ่งต่าง ๆ ที่ล้อมรอบตัวเด็ก เช่น ความนุ่ม – ความแข็ง ความหนัก – ความเบา ความร้อน – ความเย็น ยาวกว่า – สั้นกว่า และว่างเปล่า – เต็ม

2.2 การกระตุ้นทางวาจา เป็นการช่วยเหลือเด็กโดยการพูดซ้ำ ๆ พูดซ้ำคำพูดเดิม และช่วยชี้แนะ โดยการให้ข้อมูลเพิ่มเติม

2.3 การเน้น เป็นการเน้นด้วยเสียงหรือเน้นด้วยเส้น เช่น การเปล่งเสียงด้วยคำตอบต่าง ๆ การเน้นด้วยเส้น เช่น ชีตเส้นแดงรอบ ๆ สิ่งที่เป็นอันตราย เช่น ของร้อน-ของเย็น แล้วสอนให้เด็กเข้าใจถึงความร้อน โดยให้เด็กแตะเบา ๆ และบอกลักษณะของร้อน เมื่อเด็กเข้าใจแล้วจึงลบเส้นออก

2.4 การเลียนแบบ เป็นการสาธิตให้เด็กดูแล้วให้เด็กทำตาม

3. การจัดสภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ตลอดจนการจัดตารางเวลาในการเรียนการสอน ที่จะเกิดประโยชน์ต่อเด็กมากที่สุด

จากความจำกัดในการเรียนรู้ของเด็กพัฒนาการช้า ได้มีนักวิชาการสนใจศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมและรูปแบบกระบวนการที่เกี่ยวข้อง โดยสรุปบทเรียนจากนักวิชาการของนางลักษณ์ วิรัชชัย (2542) กล่าวไว้ว่า รูปแบบการสอนที่เหมาะสมที่สุดคือ การสอนรายบุคคล โดยสรุปไว้ดังนี้

การสอนรายบุคคล (Individualized Instruction) เป็นวิธีการสอนที่ให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างบุคคลและการจัดโปรแกรมการเรียนรู้เฉพาะบุคคล รูปแบบการเรียนการสอนเป็นรายบุคคลนี้ เป็นที่รู้จักดีในหมู่นักการศึกษา และใช้กันมาทุกสมัยนับตั้งแต่ Comenius, Pestalozzi, Herbert และ Bloom ในศตวรรษที่ 17, 18, 19 และ 20 ตามลำดับ ตามแนวคิดของ Bloom (1976) ผู้พัฒนาวิธีการเรียนแบบรอบรู้ (Mastery learning) เสนอว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้

ได้ครบตามเป้าหมายของหลักสูตรที่โรงเรียนกำหนดไว้ ถ้ามีการวัดการเรียนการสอนที่มีระบบ และเหมาะสมกับความสามารถ และความพร้อมของผู้เรียน โดยผู้เรียนแต่ละคนอาจใช้วิธีการเรียน และใช้ระยะเวลาในการเรียนแตกต่างกัน นอกจากนี้ Bloom ยังเสนอผลงานวิจัยที่พิสูจน์ได้ว่าผล การเรียนรู้ทางภาษาที่ดีที่สุด คือเด็กที่มีอายุ 2-10 ขวบ เด็กจะเรียนรู้และได้รับการพัฒนาทางภาษา (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542)

หลักการของการจัดรูปแบบของการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล จัดว่าเป็นหลักการ สำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพัฒนาการช้า ครูต้องจัดทำแผนการศึกษาเป็นรายบุคคล (individualized educational program = IEP) โดยมีคณะกรรมการประกอบด้วยครูที่เกี่ยวข้อง ทั้งหมด และบิดา มารดาของเด็ก มีการติดตามและปรับแผนการศึกษาให้เหมาะสมกับพัฒนาการ และทราบถึงความต้องการของเด็กแต่ละคน โดยมีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบบทบาท หน้าที่ (Functional Instruction) Falvey (1989) กล่าวว่า การเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความ ต้องการพิเศษแต่เดิมเน้นการคัดแยกประเภทของเด็กพิการ แล้วฝึกทักษะตามความต้องการของเด็ก แต่ละประเภท แต่การเรียนการสอนตามแนวคิด บทบาทหน้าที่ให้ความสนใจกับสมรรถภาพ ทักษะที่เด็กพัฒนาการช้า แต่ละคนจำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และจัดการเรียนการ สอนตามความเหมาะสม หัวข้อการเรียนการสอนจึงเน้นทักษะและสมรรถภาพ ได้แก่ ทักษะทาง ภาษา และการสื่อสาร

สรุปได้ว่า ในการสอนเด็กพัฒนาการช้า มีมากมายหลายวิธี แต่ละวิธีมีส่วนดีที่แตกต่างกัน ไป ไม่มีรูปแบบวิธีการสอนใดที่เหมาะสมกับเนื้อหาและความมุ่งหมายทุกชนิด ครูผู้สอน จำเป็นต้องใช้วิจารณญาณของตนว่า ควรเลือกวิธีการสอนแบบใดจึงจะเหมาะสม การเลือกวิธีการ สอนต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและความสามารถ เพื่อให้ผู้เรียน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้รวดเร็ว ประสพผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

5.4 วัสดุอุปกรณ์สื่อการสอน

วัสดุอุปกรณ์ที่ครูจัดให้เด็กใช้นั้นมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมปฏิบัติสัมพันธ์ทาง สังคม ครูจะต้องคอยดูว่ามีวัสดุอุปกรณ์พอเพียงเพื่อเป็นเครื่องประจักษ์ได้ว่าเด็กแต่ละคนในกลุ่ม

เล็กๆ สามารถร่วมมือกันได้ อาจจะมีอุปกรณ์บางชิ้นที่เหมือน ๆ กันด้วย ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กพัฒนาการซ้ำได้เลียนแบบหรือเอาอย่างเด็กคนอื่น โดยการใช้อุปกรณ์ในการส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างเหมาะสม

อุปกรณ์ที่ช่วยให้เด็กเรียนรู้ไม่มีรูปแบบตายตัว กิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการแก่เด็กนั้นขึ้นอยู่กับวิธีการสอนของครู อุปกรณ์เป็นตัวช่วยโดยใช้เป็นสิ่งที่ช่วยให้ครูบรรลุเป้าหมายในการสอนได้ นอกจากจัดทำวัสดุการสอนแล้ว ครูยังต้องจัดให้เหมาะสมด้วย โดยต้องมีความสมดุลไม่มากเกินไป เช่น ในกรณีที่ครูเตรียมอุปกรณ์มากเกินไปจนทำให้เด็กมีแนวโน้มในการเล่นของเล่นตามลำพังหรือทำกิจกรรมคนเดียว ตัวอย่างเช่น ของเล่นในสนามหรืออุปกรณ์ในห้องเรียน สื่อการสอนควรจัดให้มีอัตราส่วนที่เหมาะสม หากมีมากเกินไปจะทำให้เด็กขาดประสบการณ์ในการรอ ซึ่งมีผลต่อพัฒนาการทางสังคม ในขณะที่เด็กที่จัดไว้น้อยไม่พอกับการเรียนการสอนก็จะทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุตามเป้าหมายได้ ดังนั้นครูจำเป็นต้องเตรียมอุปกรณ์สำหรับการสอน เช่นเดียวกับการเรียนการสอนเด็กปกติ การสอนเด็กพัฒนาการช้า จำเป็นต้องใช้สื่อการสอนอย่างสม่ำเสมอ สื่อการสอนที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นรูปธรรม คือ สามารถมองเห็น จับต้องได้ มีสีสัน เช่น ของจริง รูปภาพ บัตรคำ บัตรฝึกออกเสียง นิตยสารรูปภาพเก่า ๆ บัตรหนังสืออ่านสำหรับเด็ก ลูกปัดสีต่าง ๆ ไม้บล็อกต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ สังเกตและเปรียบเทียบได้ การเรียนการสอนจะบรรลุจุดประสงค์ได้ ครูผู้สอนจะต้องเลือกวิธีการสอนและสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเนื้อหา โดยจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลทำให้ไม่สามารถบ่งชี้ได้ว่าควรใช้สื่อแบบใดจึงจะเหมาะสม

นอกจากนี้ บลูม (Bloom, 1974) ได้อธิบายถึง การเรียนรู้ของผู้เรียนที่จะได้ผลดี ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ อุปกรณ์การสอน กระบวนการสอนของครู กระบวนการของผู้เรียนในการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมทางบ้านและการยอมรับของสังคม โดยมีอุปกรณ์การสอนเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะอุปกรณ์การสอนจะช่วยให้ครูได้ใช้ในการสอนผู้เรียนให้สะดวกและเข้าใจได้ง่าย อุปกรณ์การสอนช่วยให้ครูถ่ายทอดความรู้โดยผ่านกระบวนการสอนของครู เพื่อให้ผู้เรียนได้เข้าใจมากขึ้น รวมทั้งอุปกรณ์การสอนยังเป็นสิ่งเสริมแรงในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยอุปกรณ์การสอนที่ทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจต่อกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการรับรู้และเรียนรู้ของผู้เรียน อุปกรณ์การสอนยังส่งผลต่อ

สภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เพราะผู้เรียน ได้เรียนรู้จากการฟัง การพบเห็นและการสัมผัส

สรุปได้ว่า วัสดุอุปกรณ์และสื่อการสอนมีความจำเป็นต่อการสอนตามความเหมาะสม โดยเฉพาะเด็กพัฒนาการช้าจำเป็นต้องมีสื่อและอุปกรณ์การสอนที่เป็นรูปธรรมที่เด็กสามารถสัมผัสและจับต้องได้ เช่น นิ่ม – แข็ง หนัก – เบา ร้อน – เย็น นอกจากนี้อุปกรณ์การสอนต้องจัดให้เหมาะสมกับลำดับขั้นพัฒนาการ เช่น การใช้บัตรคำเพื่อให้เด็กแยกภาพเหมือน ภาพต่าง ได้ รวมทั้งครูจำเป็นต้องทำอุปกรณ์การสอนเพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาตรงตามเป้าหมายของการเรียน เช่น สื่อธรรมชาติ สื่อบุคคล และสื่อประเภทกิจกรรม

5.5 การประเมินผลผู้เรียนตามความเป็นจริง

ความหมายของการประเมินผลตามความเป็นจริงเป็นการประเมินที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในบริบทที่เป็นสภาพการเรียนรู้ที่มีความหมาย สะท้อนประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นจริง และมีคุณค่าให้เห็นด้วยวิธีการต่าง ๆ ได้แก่ การสังเกต การบันทึกพฤติกรรม บันทึกรายวัน ผลงาน ตัวอย่าง แฟ้มสะสมงาน การทดลอง อาจเป็นงานเดี่ยวหรืองานกลุ่มก็ได้ เน้นที่การประเมินตนเอง ความเข้าใจและความองงามที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนมากกว่าการตอบสนองที่มาจากกรจำ ความรู้เป็น การประเมินผลผู้เรียนให้ทำงานที่ต้องประยุกต์ความรู้ ความเข้าใจเข้าไปใช้ในประสบการณ์ชีวิตจริง (Mcafee, 1994)

การประเมินผลตามความเป็นจริงเป็นการรวบรวมหลักฐานที่ชัดเจนที่แสดงว่าผู้เรียนสามารถใช้ความรู้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตีชมผลงานของตนเองได้ เป็นการสะท้อนและวัดความสามารถที่ผู้เรียนแสดงออกในโลกแห่งความเป็นจริง งานที่ใช้ในการประเมินสภาพจริงต้องเป็นผลงานที่มีความหมาย มีคุณค่า และเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ การประเมินตามความสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาในกระบวนการเรียนรู้ ความสำเร็จหรือล้มเหลวของผู้เรียนสังเกตได้จากการใช้ผู้เรียนสามารถใช้ความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่

หลักการของการประเมินตามความเป็นจริง

การประเมินตามความเป็นจริงมีหลักการที่ต้องพิจารณาในการนำไปใช้ ดังนี้

1. การประเมินตามความเป็นจริงเป็นการประเมินตามความก้าวหน้าของผู้เรียนแต่ละคน
2. เป็นการประเมินที่ต้องมีรากฐานบนพัฒนาการและการเรียนรู้ทางสติปัญญาที่หลากหลาย
3. การเรียนการสอนและการประเมินต้องหลอมรวมกัน ดำเนินการไปพร้อมๆ กัน เน้นการปฏิบัติจริงในสภาพที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงการดำเนินชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริงและผู้เรียนที่มีส่วนร่วม

4. การเรียนการสอนเน้นการพัฒนาศักยภาพให้สูงสุดตามสภาพแต่ละบุคคล
ลักษณะสำคัญของการประเมินตามความเป็นจริง

การประเมินตามความเป็นจริงมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1. มีงานและเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เกิดพฤติกรรมนั้น ๆ
2. งานที่ปฏิบัติเป็นงานที่มีความหมาย เป็นไปได้ทั้งในชีวิตจริง เป็นเหตุการณ์จริงมากกว่ากิจกรรมที่จำลองขึ้นเพื่อใช้ในการทดสอบ
3. มีการประเมินความสามารถของผู้เรียนหลาย ๆ ด้าน ทั้งความรู้ ทักษะ ลักษณะนิสัย พฤติกรรม ด้วยวิธีการและเครื่องมือที่เหมาะสม ประเมินหลาย ๆ ครั้ง ด้วยวิธีที่แตกต่าง เน้นการลงมือปฏิบัติมากกว่าประเมินความรู้
4. ผู้เรียนต้องใช้ความคิดระดับสูง ได้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินทางเลือก ตลอดจนใช้ทักษะการแก้ปัญหา
5. ผู้เรียนได้บูรณาการความรู้ในการสร้างผลงาน ต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และทักษะจากการเรียนรู้ในสหสาขาวิชา
6. ผู้เรียนได้แสดงความรู้สึก ความคิดเห็นต่อผลงานของตนว่าทำไม่จึงชอบ – ไม่ชอบ ทำไม่ปฏิบัติ – ไม่ปฏิบัติ เป็นต้น
7. มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง พฤติกรรมที่ประเมินต้องเป็นพฤติกรรมที่แท้จริงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งที่บ้านและ โรงเรียน ผู้ปกครองจึงมีบทบาทร่วมด้วย

8. ผลผลิตมีคุณภาพ ผู้เรียนมีการประเมินตนเองและแก้ไขตนเองจนได้ผลงานที่มีคุณภาพ จึงต้องมีเกณฑ์หรือมาตรฐานของงานที่กำหนดร่วมกันระหว่างครู ผู้เรียนอาจรวมผู้ปกครองด้วย เพื่อช่วยบอกว่างานของผู้เรียนอยู่ในระดับใด

9. มีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างครู ผู้เรียน และผู้ปกครอง ร่วมมือกันประเมินและใช้ผลการประเมินปรับปรุงผู้เรียน

10. เป็นการประเมินอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน

วิธีการประเมินตามสภาพจริง

การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในการประเมินผู้เรียนตามความเป็นจริงสามารถดำเนินการได้หลายวิธีด้วยกัน แต่ละวิธีให้ข้อมูลหลายด้านหลายมุมมอง มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกันอยู่ในตัว ครูหรือผู้ประเมินต้องนำข้อมูลเหล่านั้นมาประกอบกันพิจารณาในการประเมินผู้เรียน วิธีการที่นิยมใช้มีดังนี้

1. การสังเกต

ข้อมูลส่วนใหญ่ที่ครูรวบรวมได้มักจะได้มาจากสังเกต โดยเฉพาะกับเด็กเล็ก ระดับก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาการสังเกตของครูจะช่วยให้สามารถวินิจฉัยผู้เรียนและแก้ไขปรับพฤติกรรมการเรียนรู้ได้อย่างทันทั่วทั้งที่ การสังเกตทำได้หลายรูปแบบตั้งแต่ไม่มีแบบกำหนดที่แน่นอน จดบันทึกตามความสนใจ ไปจนถึงทำเป็นระบบที่มีเครื่องมือช่วยในการบันทึก มีวิธีการที่ชัดเจนกำหนดไว้ เครื่องมือที่สามารถใช้ร่วมกับการสังเกตมีหลายชนิด เช่น

แบบบันทึกพฤติกรรม (Anecdotal Records) เป็นการบันทึกของผู้เรียนที่สังเกตได้ เป็นต้นว่าเขาทำอะไร ได้บ้าง อ่าน เขียน ได้แค่ไหน มีพฤติกรรมต่อเพื่อนอย่างไร เพื่อนแสดงต่อเขาอย่างไร รู้สึกอย่างไรต่องานของตนเอง เป็นการบันทึกข้อมูลที่เกิดขึ้นในแต่ละวันอย่างสั้น ๆ อาจบันทึกเป็นรายบุคคลหรือรายกลุ่ม ครูหรือผู้ประเมินสามารถเพิ่มเติมความคิดเห็น หรือคำถามที่อาจเป็นประโยชน์ต่อไปได้

แบบสำรวจรายการ (Checklist) ประกอบด้วยรายการที่ต้องการประเมิน อาจเป็นพัฒนาการ คุณลักษณะ ทักษะ ความสนใจหรือพฤติกรรม ใช้ได้รวดเร็ว จากการสังเกตว่ามี – ไม่มี เกิด – ไม่เกิด แต่การบันทึกข้อมูลที่ได้จำกัดเฉพาะสิ่งที่มีอยู่ในรายการเท่านั้น

มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scales) ใช้ในการวัดด้านทักษะ อารมณ์ ความรู้สึกและคุณลักษณะ ประกอบด้วยรายการที่ต้องการให้สังเกตและระดับคุณภาพ ซึ่งผู้สังเกต

ต้องสังเกตพฤติกรรมตามที่กำหนดและประเมินตามระดับคุณภาพซึ่งเป็นตัวเลขหรือข้อความที่ให้ไว้

2. การสัมภาษณ์

เป็นวิธีการที่สามารถใช้ได้บ่อย สามารถทำได้ทั้งที่มีรูปแบบคำถามตายตัวชัดเจนหรือมีเฉพาะคำถามหลัก ๆ ให้เป็นตัวอย่างเท่านั้นก็ได้ การพูดคุยจะช่วยให้ครูได้ใกล้ชิด รู้จัก เข้าใจ ความสนใจ และได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์

3. เพิ่มสะสมผลงาน

เพิ่มสะสมผลงานมีหลายแบบขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ในการจัดทำเพิ่มสะสมผลงานในการรวบรวมผลงานของผู้เรียนอย่างมีจุดมุ่งหมาย ผลงานเหล่านี้สะท้อนให้เห็นความพยายาม ความก้าวหน้า และความสำเร็จของผู้เรียน ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการเลือกเรื่องหรือเนื้อหา กำหนดแนวคิดทางการเลือกและตัดสินผลงานตลอดจนหลักฐานที่แสดงถึงการสะท้อนกลับของผู้เรียน เพิ่มสะสมผลงานควรรวบรวมทั้งกระบวนการทำงานและผลผลิต ผู้เรียนต้องสื่อสารออกมาให้เป็นร่องรอยความสามารถของตนเอง ตัวเพิ่มสะสมผลงานไม่ใช่เป้าหมายปลายทางสำคัญ ความสามารถของผู้เรียนในการสร้าง คัดเลือกผลงาน ประเมินตนเองและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันเป็นสิ่งสำคัญกว่า ครูไม่ควรเลือกสนใจแค่ให้มีผลงานของผู้เรียนไว้แสดง แต่ควรมุ่งใช้กระบวนการในการทำเพิ่มสะสมผลงานเพื่อการพัฒนาผู้เรียน เช่น ให้ผู้เรียนช่วยกันกำหนดลักษณะของงานที่ดี และช่วยกันประเมินงานที่เพื่อน ๆ เลือกไว้ ผู้เรียนจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ รู้จักการประเมินตนเอง และพยายามปรับปรุงแก้ไขงานของตนเองให้ดีขึ้น

สรุปได้ว่า การประเมินตามความเป็นจริง เป็นการติดตามผลการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล เพื่อระบุสิ่งที่ทำให้บกพร่อง แล้วช่วยให้มีการปรับปรุงแก้ไขให้ได้ผลการเรียนรู้ครบถ้วน โดยประเมินจากพฤติกรรมปฏิบัติ ประเมินจากผลงาน การประเมินจะควบคู่ไปพร้อม ๆ กับการเรียนการสอน โดยการสอน การเรียนรู้ และการประเมินเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กพัฒนาการช้า

การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านคำวิชาภาษาไทยของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปานกลาง อายุ 7 – 14 ปี ระหว่างการสอนอ่านคำโดยการเสริมสร้างด้วยเบียร์รอลกร และวิธีการสอนอ่านคำตามหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษ โรงพยาบาลราชานุกูล จำนวน 16 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 8 คน พบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปานกลาง ที่ได้รับการสอนอ่านคำโดยวิธีการเสริมแรงด้วยเบียร์รอลกร มีความสามารถในการอ่านคำสูงกว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับปานกลาง ที่ได้รับการสอนตามหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (กิ่งสร เกาะประเสริฐ, 2540)

การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการสอนแบบรู้แจ้งกับการสอนตามคู่มือครู โรงเรียนกาวิละอนุกุล จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 16 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 8 คน พบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนแบบรู้แจ้งมีผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการสอนตามคู่มือครู อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (บัวแก้ว บัวเย็น, 2539)

การศึกษาการเตรียมความพร้อมทางการเรียนรายวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากการเตรียมความพร้อมทางการเรียนด้วยชุดการเล่นพื้นบ้าน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ระดับสติปัญญา 50 – 70 ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 อายุระหว่าง 6 – 8 ปี ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน โรงเรียนชุมพรปัญญาอนุกุล จังหวัดชุมพร ผลการเตรียมความพร้อมทางการเรียนวิชาภาษาไทยของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา สูงขึ้นหลังการสอนด้วยชุดการเล่นพื้นบ้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (นระงษ์ ชาวเพชร, 2542)

การศึกษาความสามารถในการสะกดคำภาษาไทย ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ ที่ได้รับการฝึกทักษะ โดยเปรียบเทียบความสามารถในการสะกดคำก่อนและหลังการฝึกทักษะ โดยใช้เกม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทาง

สติปัญญาในระดับเรียนได้ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ของโรงเรียนปัญญาวุฒิกิจ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541 จำนวน 10 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา หรือเด็กพัฒนาการช้า ระดับเรียนได้ ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 มีความสามารถสะกดคำภาษาไทย หลังจากเรียนสะกดคำโดยใช้เกมที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นิภาพร ปานสุรินทร์, 2542)

การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการทางความสามารถทางการฟังของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้ ที่ได้รับการฝึกทักษะ โดยใช้เกมการศึกษาและแบบฝึกหัด ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้คือนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในระดับเรียนได้อายุระหว่าง 5 – 8 ปี ระดับเขานวปัญญา 50 – 70 ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน จำนวน 12 คน กำลังเรียนในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนปกติที่มีโครงการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา เข้าเรียนร่วมโรงเรียนราชวินิตประถมบางแค สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ที่ได้รับการฝึกทักษะ โดยใช้เกมการศึกษาและนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับการฝึกทักษะ โดยใช้แบบฝึกหัด มีความสามารถในการฟังสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และพบว่านักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับการฝึกทักษะ โดยใช้เกมการศึกษา และนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ได้รับการฝึกทักษะ โดยใช้แบบฝึกหัด มีความสามารถทางการฟังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (ศรีสวัสดิ์ น่วมจะ โป๊ะ, 2542)

สรุปได้ว่า เด็กพัฒนาการช้า จำเป็นต้องใช้กระบวนการสอนที่หลากหลายวิธี เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการที่สูงขึ้น เช่น การใช้แรงเสริม การใช้วิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสร้างชุดการสอน การพัฒนาการเกมประกอบการเรียนการสอน จะเห็นได้ว่ากระบวนการสอนและนวัตกรรมมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพราะการสอนเด็กพัฒนาการช้าจำเป็นต้องมีกระบวนการเรียนการสอนที่ตอบสนองความต้องการพิเศษ เช่น เน้นการใช้วัตถุที่เป็นรูปธรรม ใช้วิธีการสอนโดยสอนช้าจนกว่าจะแน่ใจว่าเด็กเกิดการเรียนรู้ ใช้วาจาคำพูดเป็นสื่อในการสอน ต้องค้นหาสิ่งที่เป็นจุดสนใจของเด็ก ส่งเสริมให้มีความสำเร็จเพื่อเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ขั้นต่อไป ใช้วิธีการให้สิ่งจูงใจหรือรางวัลร่วมกันวิธีการเรียนรู้ทุกอย่าง สอนความรู้โดยเรียงลำดับ จากง่ายไปหายาก และใช้วิธีการสอนหลายๆ อย่าง โดยใช้อุปกรณ์พร้อมกับการเสริมแรง

6.2 การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา

ความจำคำ เสียง หรือภาพ ของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา โดยการศึกษาทดลองให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำคำ เสียง หรือภาพ โดยแสดงสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้น ให้แก่เด็กประมาณ 2-3 วินาที จากการศึกษาทดลองพบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จำได้น้อยกว่าเด็กปกติ แต่ถ้าให้จำวัตถุสิ่งของ โดยใช้เวลาานาน ๆ ก็จะจำได้ดี อาจเป็นชั่วโมง วัน หรือ สัปดาห์ แสดงว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาขาดความจำระยะสั้น แต่ความจำระยะยาวไม่ ผิดปกติ (Brown, 1976)

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการฟังและการอ่านของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 247 คน พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างการฟังกับการอ่าน โดยเด็กที่มีความสามารถในการฟังสูงปานกลางและต่ำ จะมีความสามารถในการอ่านสูง ปานกลาง และต่ำไปด้วย และยังพบว่านักเรียนที่ทำแบบทดสอบการฟัง โดยอ่านคำตอบแบบเลือกตอบไปด้วยทำคะแนนจากแบบทดสอบได้ดีกว่านักเรียนที่ฟังอย่างเดียว (Mcafee. & Leonig, 1994)

การศึกษาเกี่ยวกับการใช้สายตาประกอบการฟัง การทดลองวิจัยเรื่องผลของความแตกต่างระหว่างการใช้สายตาประกอบการฟัง โดยใช้สื่อและไม่ใช้สื่อของเด็กที่มีความล่าช้าทางภาษา การศึกษาผลรวมที่ได้จากการทดลองครั้งนี้ สามารถตอบคำถามได้ว่าการใช้ประสาทสัมผัสทั้งสองดีกว่าการใช้ฟังหรือการใช้มองเพียงอย่างเดียว (Furth, 1966)

การศึกษาเกี่ยวกับการสร้างนิสัยในการพูด โดยทำการวิจัยถึงสาเหตุของการสร้างนิสัยในการพูดให้กับเด็กที่มีความล่าช้าทางภาษา จากการฟังอย่างเดียว ได้ผลน้อยกว่าการใช้การฟังกับสายตาช่วยความจำได้มากขึ้น และเห็นว่าความก้าวหน้าในการพูด และการใช้ภาษาต้องขึ้นอยู่กับ การฝึกฟัง และการใช้สายตา ผลการวิจัยพบว่าการกระตุ้นประสาททางการได้ยินเพียงอย่างเดียว ไม่สามารถจะพัฒนาการฝึกฟังได้ การสร้างนิสัยการพูดจะมีส่วนช่วยและจำเป็นที่สุดที่ทำให้เกิดการ สร้างวิธีการฟังที่ดี ทำให้เกิดความจำได้นาน โดยที่เด็กไม่ได้อาศัยการอ่านปาก เขาใช้การฝึกเดี่ยว และการใช้เกมใหม่ ๆ เข้าช่วย ใช้เวลาสัปดาห์ละ 1-2 ครั้ง ที่มีระดับการได้ยิน 70-119 เดซิเบล (Imai, 1979)

การศึกษาเกี่ยวกับการฝึกฟัง โดยใช้ดนตรีกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินก่อนวัยเรียน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 12 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 6 คน กิจกรรมการฝึกจะครอบคลุมการเรียนรู้ทางการฟัง 4 อย่าง คือ การรับรู้เสียง การแยกเสียง การจำเสียง และการเข้าใจเสียง กลุ่มทดลองจะได้รับการฝึกฟังตามจุดประสงค์ด้วยดนตรี เช่น เปียโน กลอง ส่วนกลุ่มควบคุม จะไม่ได้รับการฝึกด้วยดนตรี นอกจากการฝึกฟังโดยใช้เสียงอื่น ๆ ในสิ่งแวดล้อม ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีความสามารถในการแยกเสียง และจำเสียงนั้น ได้ผลอย่างไม่มีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตาม การฝึกฟังยังเป็นวิธีการช่วยเร้าความสนใจในการฟังของเด็กให้มีประสิทธิภาพในการฟังดีขึ้น ได้อีกวิธีหนึ่ง (Amir & Schuchman, 1985)

การศึกษาความสามารถทางการฟังของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับก่อนวัยเรียนที่ได้รับการฝึกโดยใช้เกม โดยใช้กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับก่อนวัยเรียนที่มีระดับการสูญเสียความได้ยินไม่เกิน 90 เดซิเบล กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 ในศูนย์การศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต จำนวน 8 คน ผลการวิจัยพบว่า การเรียนด้วยชุดแบบฝึกทักษะการฟัง โดยใช้เกมทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับก่อนวัยเรียน มีความสามารถทางการฟังสูงขึ้นทั้งด้านการปฏิบัติตามคำสั่ง 1 และคำสั่ง 2 คำสั่งอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (พัชรินทร์ เออชุกกลิน, 2540)

การสร้างชุดการสอนคำศัพท์ด้วยเกมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับก่อนประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับเรียนได้ (I.Q. 50 – 70) อายุ 5 – 10 ปี ไม่มีความพิการซ้ำซ้อน กำลังเรียนชั้นอนุบาลพิเศษ โรงเรียนพิบูลย์ประชาสรรค์ กรุงเทพมหานคร ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 จำนวน 8 คน เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์การใช้คำศัพท์ของเด็กสูงขึ้นหลังการสอนด้วยชุดการสอนคำศัพท์ด้วยเกมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (นิริมา หาญมานพ, 2541)

สรุปได้ว่า การใช้ภาษาเป็นสิ่งที่ซับซ้อนมากต้องอาศัยความสามารถอย่างสูง นักภาษาศาสตร์มีความเชื่อว่ามนุษย์เท่านั้นที่สามารถจะเรียนรู้ภาษาและใช้ภาษาได้ และภาษาสามารถควบคุมการกระทำและความคิดของคนได้ นอกจากนี้การสื่อความหมายโดยการใช้ภาษายังเป็นกลไกสำคัญในการถ่ายทอดทางสังคมและวัฒนธรรม โดยผ่านกระบวนการทางภาษา การฝึกพัฒนาการทางภาษาก็เป็นไปตามขั้นตอนของพัฒนาการ โดยการฝึกฟังให้เด็กที่มีความล่าช้าทาง

ภาษาเป็นกระบวนการหนึ่งในการเรียนรู้ภาษา ซึ่งส่งผลต่อความเข้าใจทางภาษาและการทำให้ประสบผลสำเร็จนั้นจะต้องใช้วิธีหลาย ๆ อย่าง เช่น การใช้กิจกรรมกระตุ้นการฟัง การใช้สายตาประกอบการฟัง การใช้สื่อและการใช้เกม การฟังเป็นสิ่งที่เริ่มต้นของการสร้างกระบวนการเปล่งเสียงพูด เพื่อให้เป็นไปตามขั้นตอนการเรียนรู้ทางภาษา ได้แก่ การฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

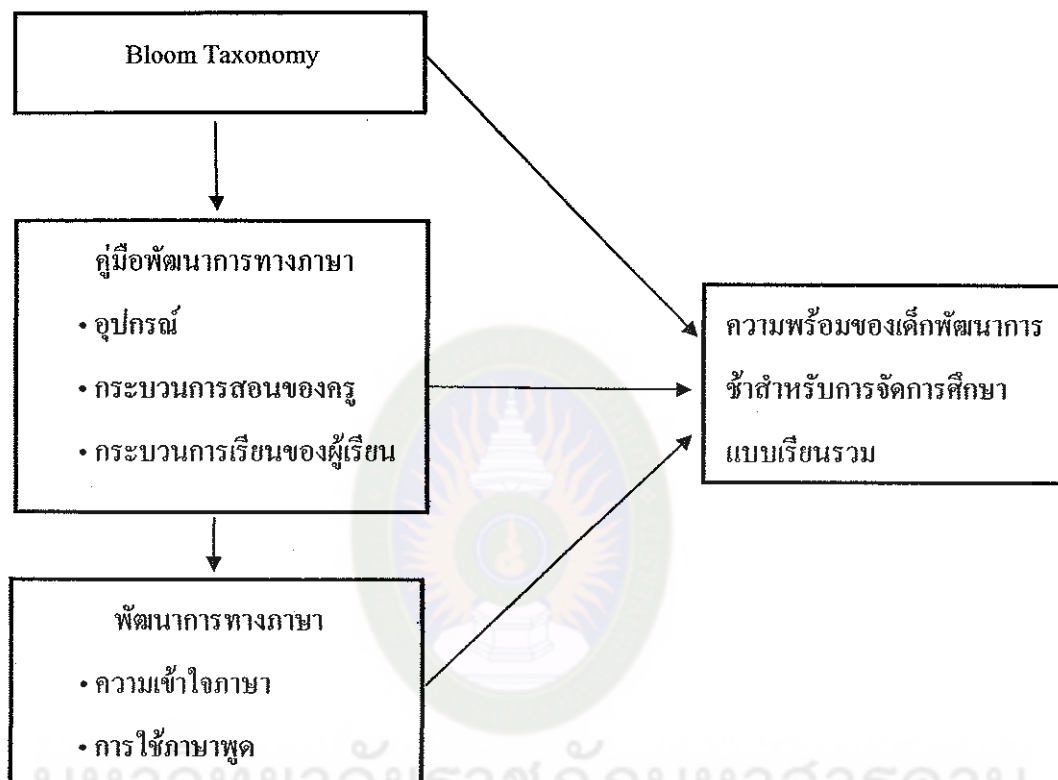
7. สมมติฐานของการวิจัย.

คะแนนพัฒนาการทางภาษา หลังการได้รับการสอนด้วยคู่มือส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ที่สร้างขึ้นสูงกว่าก่อนได้รับการสอน

8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปเป็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา โดยผ่านคู่มือส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาประกอบด้วย วิธีการสอน พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ที่ส่งผลต่อความพร้อมของพัฒนาการทางภาษา โดยมีข้อบ่งชี้คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น ความจำ ความเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ หรือความรู้สึก เช่น ความสนใจ เจตคติ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อให้เกิดความชำนาญ หรือทักษะในด้านความเข้าใจทางภาษา โดยมีทักษะ การฟังและความสนใจ การตอบสนองต่อคำสั่งง่าย ๆ การเลือกระหว่างของหลายอย่าง วัตถุและรูปภาพ การทำตามคำสั่งเกี่ยวกับลักษณะของสิ่งของ การทำตามคำสั่งเกี่ยวกับตำแหน่ง และการทำตามคำสั่งเกี่ยวกับไวยากรณ์ โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัยงานดังแผนภาพที่ 2.4

แผนภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากแผนภาพที่ 2.4 ผู้วิจัยนำแนวคิดของบลูมมาจัดระบบใน 3 ด้านคือ พุทธพิสัย จิตพิสัย และ ทักษะพิสัย โดยจัดทำเป็นคู่มือพัฒนาการทางภาษาซึ่งประกอบด้วยอุปกรณ์ กระบวนการสอนของครู และกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งส่งผลต่อพัฒนาการทางภาษาด้านความเข้าใจภาษาและการใช้ภาษาพูด กระบวนการดังกล่าวจะส่งผลโดยตรงต่อความพร้อมของเด็กพัฒนาการสำหรับการจัดการศึกษาแบบเรียนรวม